

До запису
[Signature]

[Signature]

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню магістр

студентки Гудим Марини Олегівни
(ПІБ)
академічної групи 072м-20-1
(шифр)
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва програми)
на тему: «Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Соляник Л.Г.	90	відмінно	<i>[Signature]</i>
Рецензент	Лапочкін А. Г.		відмінно	<i>[Signature]</i>
Нормоконтролер	Федорова О. Г.	90	відмінно	<i>[Signature]</i>

Дніпро
2022

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів
(повна назва)
Срмошкіна О. В.
(прізвище, ініціали)
» _____ 2021 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр**

студентці Гудим Марині Олегівні академічної групи 072м-20-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

На тему: **«Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»)»**
затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 16.12.21 р. №1064-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	04.10.2021- 15.10.2021
Розділ 1	Теоретико-методичні основи управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного зростання підприємства	18.10.2021- 29.10.2021
Розділ 2	Аналіз ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства	01.11.2021- 26.11.2021
Розділ 3	Розробка механізму фінансування стійкого економічного зростання підприємства	29.11.2021- 10.12.2021
Розділ 4	Обґрунтування заходів щодо забезпечення економічно стійкого зростання ТОВ «Іванівка» та оцінка їх ефективності	13.12.2021- 31.12.2021
ВИСНОВКИ		04.01.2022- 06.01.2022
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	10.01.2022- 11.01.2022

Завдання видано

(підпис керівника)

Соляник Л. Г.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання **27.09.2021 р.**

Дата подання до екзаменаційної комісії **17.01.2022 р.**

Завдання прийнято до виконання

(підпис студента)

Гудим М. О.

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Гудим М. О. Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»). Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (спеціалізація «Корпоративний фінансовий менеджмент»). – Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2022.

Робота присвячена вивченню теоретичних, методичних та практичних проблем планування й можливих напрямів управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства. Розглянуто сутність проблеми фінансового забезпечення підприємства, зроблено висновки щодо концептуальних особливостей підвищення ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства. Доведено, що формування оптимальної структури балансу забезпечує підвищення ефективності функціонування підприємства та його фінансової стійкості. Проведено обґрунтування залежності показника стійкого економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування на основі розробки багатофакторної кореляційно-регресійної моделі. Розроблено заходи щодо досягнення цільових параметрів фінансування економічного зростання підприємства. Одержані результати кваліфікаційного дослідження можуть бути використані ТОВ «Іванівка» для підвищення фінансових результатів своєї діяльності та рівня стійкості економічного зростання.

**СТІЙКЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ФІНАНСОВИЙ СТАН, ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРИБУТОК,
ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СТРУКТУРИ, БАГАТОФАКТОРНА
КОРЕЛЯЦІЙНО-РЕГРЕСІЙНА МОДЕЛЬ**

ABSTRACT

Hudym M. O. Managing financial support for sustainable economic development of an enterprise (in terms of Ivanivka ltd). Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualifying work of the master in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" (specialization "Corporate Financial Management"). – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2022.

The work is devoted to the study of theoretical, methodological and practical problems of planning and possible areas of financial management of sustainable economic development of the enterprise. The essence of the problem of financial support of the enterprise is considered, the conclusions concerning conceptual features of increase of efficiency of management of financial maintenance of economic development of the enterprise are made. It is proved that the formation of the optimal structure of the balance sheet increases the efficiency of the enterprise and its financial stability. The dependences of the indicator of sustainable economic growth of the enterprise on the main parameters of its functioning on the basis of the development of a multifactor correlation-regression model are substantiated. Measures have been developed to achieve the target parameters of financing the economic growth of the enterprise. The obtained results of the qualification research can be used by Ivanivka ltd to increase the financial results of its activities and the level of sustainability of economic growth.

SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH, FINANCIAL SECURITY,
FINANCIAL SITUATION, ECONOMIC DEVELOPMENT, PROFIT,
OPTIMIZATION OF FINANCIAL AFFAIRS, MULTIFACTOR CORRELATION-
REGRESSION MODEL

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Наукові основи до визначення дефініції стійкого економічного зростання підприємства.....	12
1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства.....	23
1.3. Науково-методичні підходи до розробки механізму управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства.....	30
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
2.1. Сучасний стан та особливості фінансування агропідприємств в контексті світових тенденцій використання FinTech інновацій на ринку капіталу	38
2.2. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Іванівка»	43
2.3. Оцінка стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка».....	55
2.4. Оцінка ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства.....	61
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	72
3.1. Розробка економіко-математичної моделі залежності стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування.....	72

3.2. Розробка моделі оптимізації фінансової структури підприємства за критерієм фінансової стійкості.....	77
Висновки до розділу 3	85
РОЗДІЛ 4 ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО СТІЙКОГО ЗРОСТАННЯ ТОВ «ІВАНІВКА» ТА ОЦІНКА ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	86
4.1. Впровадження методів та моделей управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного зростання підприємства на прикладі ТОВ «Іванівка».....	86
4.2. Розробка заходів щодо досягнення цільових параметрів фінансування економічного зростання ТОВ «Іванівка»	98
Висновки до розділу 4	109
ВИСНОВКИ.....	110
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	114
ДОДАТОК А ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТОВ «ІВАНІВКА» ЗА 2020 Р.....	120

ВСТУП

Актуальність теми. Динамічність кон'юнктури ринку, швидкі зміни в законодавстві, організаційно-правових формах господарювання та власності сільськогосподарських підприємств, швидкі темпи науково-технічного прогресу й підвищення рівня конкуренції в глобальних масштабах зумовлюють мінливість та невизначеність середовища функціонування підприємств та значно вплинули на стійкість їх економічного розвитку, визначили слабкі місця, нездатність гнучкості в адаптації до подолання невизначеності й ризику. В наслідок чого більшість підприємств опинилися на межі банкрутства й сьогодні вирішують завдання забезпечення подальшого функціонування. І лише окрема частина вітчизняних сільськогосподарських підприємств ставить перед собою ціль подальшого розвитку й використання такої системи фінансового менеджменту, яка б забезпечила стійке й максимально ефективне функціонування в поточному часі, а також створила високий потенціал його зростання на перспективу.

Саме тому дослідження економічних процесів на рівні підприємства, як головної ланки аграрної економіки, має визначне значення. На даному рівні управління треба глибоко визначити всі можливості, котрі є в кожного підприємства щодо досягнення та підтримки стійкого й ефективного розвитку економіки. Й основне, - від вирішення даних проблем підприємствами залежить стійкий економічний розвиток на всіх інших рівнях управління виробництвом.

Питання методології вибору та практики реалізації напрямів фінансового забезпечення стійкого економічного зростання досліджені в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних вчених економістів: І. Бланка, Р. Солоу, І. Ансоффа, І. Павлова, С. Покропивного, Г. Брутланда, О. Рахнянської та ін. Дослідженням теорії, методології та розробкою заходів щодо забезпечення економічної стійкості та підвищення ефективності саме аграрних підприємств

присвячені праці І. Вініченка, П. Макаренка, В. Андрійчука, О. Ульяновченка, П. Саблука, Л. Мельника, О. Скидана, Ю. Лупенка та ін.

Найвні дослідження в цій області не являють собою єдиної системи, вони орієнтовані на вирішення окремих напрямків і приватних завдань. Тому є необхідним теоретичний та практичний аналіз, що комплексно узгоджує проблеми управління з критеріями, видами і чинниками стійкості, а також пошук і розробка аналітичних основ забезпечення стійкого функціонування та економічного зростання підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування стратегії та практичних заходів щодо оптимізації фінансового забезпечення стійкого економічного зростання ТОВ «Іванівка» на основі узагальнення науково-методичних підходів та системного аналізу ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємств при використанні інноваційних технологій на ринку капіталу.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі вирішено такі науково-практичні завдання:

- обґрунтовано та систематизовано теоретико-методичні основи управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного зростання підприємства;
- оцінено сучасний стан та особливості фінансування підприємств сільськогосподарської галузі в контексті світових тенденцій використання FinTech інновацій на ринку капіталу;
- проаналізовано основні показники фінансового-господарської діяльності ТОВ «Іванівка», оцінено рівень стійкості та ефективність управління фінансовим забезпеченням його економічного зростання;
- розроблено економіко-математичну модель залежності стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування;
- запропоновано модель оптимізації фінансової структури

підприємства за критерієм його фінансової стійкості;

– розроблено заходи щодо досягнення цільових параметрів фінансування економічного зростання ТОВ «Іванівка».

Об'єктом дослідження є процеси управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємств з використанням інноваційних технологій на ринку капіталу.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та практичні аспекти управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку ТОВ «Іванівка» на основі інноваційних технологій на ринку капіталу.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у дипломній роботі використано такі методи наукового дослідження: метод групування та узагальнення (теоретичні узагальнення, формулювання висновків), економіко-статистичні методи – для підготовки вхідної інформації та її первинної обробки, економіко-математичні методи – для розробки кореляційно-регресійної моделі та моделі оптимізації структури балансу підприємства; метод вертикального та горизонтального аналізу – для аналізу динаміки та структури фінансових результатів, метод аналітичних коефіцієнтів – для аналізу ефективності використання прибутку та стійкості економічного зростання, метод фінансового аналізу - для визначення фінансового стану підприємства на основі показників фінансової інформації, метод прогнозування (прогнозування фінансових показників підприємства), графічний та табличний метод – для уточнення даних та їх графічного відображення у вигляді графіків та діаграм, метод ланцюгових підстановок – для оцінки впливу факторів на формування результативного показника.

Інформаційна база. При виконанні кваліфікаційної роботи були використані матеріали вітчизняних та зарубіжних навчальних посібників, наукових статей, інтернет-джерел, законодавчі та нормативно-правові акти, статистична інформація. Для здійснення розрахунків були використані дані фінансової звітності ТОВ «Іванівка», наведені в додатку А даної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні концепції фінансового забезпечення економічного розвитку підприємства та розробці механізму фінансування його стійкого економічного зростання, а саме:

- економіко-математичної моделі залежності стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування;
- моделі оптимізації фінансової структури підприємства;
- розробці заходів для досягнення підприємством його цільових параметрів функціонування.

Прикладна цінність роботи полягає в можливості застосування розроблених методичних рекомендацій щодо використання економіко-математичних моделей та стратегічних заходів для вдосконалення механізму фінансового забезпечення стійкого економічного зростання ТОВ «Іванівка».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати дипломної роботи доповідались на: V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки» (м. Київ, 30-31 травня 2021 року); V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні перспективи розвитку науки» (м. Київ, 4-5 грудня 2021 року); в науковій статті - Соляник Л.Г., Цуркан І.М., Гудим. М. О. Особливості фінансування бізнесу в контексті світових тенденцій використання FİNTECH інновацій на ринку капіталу. Економічний вісник Дніпровської політехніки. 2021. №3(75). С.75 – 87.

Особистий внесок здобувача. Дана кваліфікаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій автором розроблено механізм оптимізації фінансового забезпечення ТОВ «Іванівка» та обґрунтовано заходи щодо забезпечення стійкості його економічного зростання. Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота

складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Робота містить 37 таблиць, 17 рисунків та 1 додаток. Загальний обсяг комп'ютерного тексту 108 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Наукові основи до визначення дефініції стійкого економічного зростання підприємства

Поняття «стійке економічне зростання» має велику кількість дефініцій. Існування різних інтерпретацій та відсутність єдності думок у трактуванні та визначенні стійкого зростання можна пояснити як складністю поняття, що містить соціальні, економічні та екологічні характеристики розвитку, так і відмінністю поглядів представників різних верств суспільства. Тож, виникає потреба в синтезуванні та систематизації накопичених з цього питання знань, які відображені в публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників-економістів.

Вчені 19 століття вивчали економічне зростання з точки зору «багатства народів». Так, представники класичної політичної економії пов'язували збагачення націй з розподілом доходу. На їх думку, накопичення капіталу протягом довгого часу обумовлює зниження норми прибутку в силу дії законів спадної продуктивності та зменшення населення. Теорія К. Маркса розглядає прагнення норми прибутку до зниження як основну тенденцію в аналізі циклічного характеру росту при капіталізмі. К. Маркс пояснював цю тенденцію змінами в органічній будові капіталу.

Однак згодом західні економісти (маржиналісти, прихильники теорії загальної економічної рівноваги), займалися короткостроковим аналізом та уникали проблеми економічного зростання.

Теорія економічного зростання почала формуватися в 20-х роках ХХ ст. Перші теоретичні розробки були пов'язані з питаннями про перспективне планування. Одночасно питання економічного зростання розглядалося як одна з

найважливіших соціально-економічних проблем, покликаних визначити умови перетворення країни в індустріальну державу із сучасною матеріально-технічною базою. Роботи науковців того періоду мають доволі докладний аналіз чинників зростання економіки за умов перехідного періоду та після його завершення. Особливу увагу приділяли чинникам зростання, пов'язаним з капіталом та працею: нагромадженню та способам підвищення ефективності використання виробничих фондів, підвищенню продуктивності праці. Й. Шумпетер в своїй праці «Теорія економічного розвитку», написаній в 1912 р., вважав основною тенденцією розвитку економіки рівноважний підхід, тобто він намагався розглянути теорію загальної економічної рівноваги. Ця рівновага порушувалася новими комбінаціями, нововведеннями, новаторством, що характеризує підприємництво. Нововведення, на думку вченого, порушували рівновагу ринкової системи.

В теорії Дж. Кейнса, який також досліджував економічне зростання, чинниками досягнення стану росту були ті, які визначали рівень національного доходу. Під впливом теорії Дж. Кейнса вчені Е. Лундберг та Е. Ліндаль запропонували окремі методи аналізу, а також класифікацію факторів росту.

Проте головним теоретиком та засновником теорії економічного зростання є Р. Харрод, який знайшов зв'язок між заощадженнями та інвестиціями. На його думку, стабільний темп росту забезпечується повним використанням факторів виробництва. Згідно з цим він виокремив декілька різновидів темпів росту: фактичний, гарантований та природний. Гарантований темп означає рівномірне зростання виробництва та повну загрузку виробничих потужностей. Природний темп передбачає повне використання робочої сили. Перспективний збалансований ріст економіки систематично порушується, це викликає кризи, безробіття та інфляцію. Саме тому Р. Харрод є прибічником часткового державного втручання, яке буде сприяти пом'якшенню економічних коливань. Негативною стороною теорії Р. Харрода є надлишкова формалізація варіантів фундаментальної моделі економічного зростання [1].

Наприкінці 1920-х років Г. Фельдман створив економіко-математичну модель, яка передбачила багато положень теорії економічного зростання, котра пізніше була розроблена за кордоном. Проте в той час його ідеї були незатребувані.

В 50-ті роки ХХ ст. з'явилося неокласичне направлення в економіці. Його представники виступили з критикою кейнсіанської теорії та інтересу до досягнень науки. Так, К. Шелл виявив причини політичного та економічного характеру, які вплинули на економічне зростання: стан «холодної війни» між СРСР та США та усвідомлення ролі економічного змагання між двома системами та збільшена увага до менш розвинутих країн (в економічному плані)[2]. П. Самуельсон також свідчить: «...виклик, кинутий радянськими темпами зростання, породили на початку 60-х років велике занепокоєння щодо питання чи є задовільними наші темпи зростання»[3].

В 1960-х роках термін «економічне зростання» починають широко використовувати в вітчизняній літературі, але зміст даного поняття вчені трактували по-різному. Деякі дослідники пов'язували економічне зростання з розширенням виробництва, його збільшенням, інші пробували змістовно розділити поняття «економічне зростання» та «економічне відтворення», демонструючи, що вони виражають різні економічні процеси. Також були спроби трактувати економічне зростання як самостійну економічну категорію, котра належить безпосередньо до процесу матеріального виробництва, що виражає певний зріз виробничих відносин. Дехто ототожнював економічне зростання з розширеним відтворенням. Зростання розглядали як процес розширеного відтворення з боку результатів виробництва: зростання суспільного продукту, покращення структури та збільшення ефективності виробництва.

Взагалі економічне зростання не зводилося лише до поняття потенційного зростання ВВП, а включало в себе цілий комплекс проблем динаміки суспільного виробництва та її причинно-наслідкових зв'язків зі зміною співвідношення різних факторів виробництва, взаємодії виробництва та

споживання, зі зрушеннями в структурі економіки тощо. Приведення проблеми економічного зростання до суто кількісних приростів виробництва в ті роки засуджувалося. Наголошувалося, що економічне зростання включає в себе не лише зростання обсягів виробництва, але й якісні зміни виробництва та його результатів. Термін «економічне зростання» не зводився й до категорії «зростання виробництва», адже економічне зростання це довготривалий процес підвищення результатів та ефективності функціонування економіки в цілому, що знаходить своє вираження в розширеному відтворенні техніко-економічних та соціально-екологічних результатів виробництва. Економічне зростання – це не лише про збільшення обсягів виробництва, а й про розвиток економіки.

Економічне зростання традиційно пов'язували зі збільшенням матеріального достатку, здатністю економіки ефективніше задовольняти існуючі потреби. Проте з кінця 1970-х років поняття економічного зростання, пов'язане лише зі збільшенням матеріального багатства зазнало критики. Причиною цього стало різке загострення екологічних проблем, посилення глобальної соціальної нерівності та інше. Це стало основою для перегляду теорії економічного зростання.

Дослідженнями, проведеними в той час, було визначено, що найважливішим фактором економічного розвитку є нагромадження капіталу. За різними оцінками, науково-технічний прогрес забезпечує 60-90% економічного зростання. К. Макконелл та С. Брю пояснюють значення інвестиційної складової економічного зростання тим, що нагромадження капіталу ним же самим і стимулюється, а процес нагромадження має кумулятивний характер. Осмислюючи вплив інвестицій на економічне зростання К. Уклунд зазначив: «Збільшення реального або наявного нагромадженого капіталу є визначальним фактором швидкого підвищення матеріального рівня життя в індустріальних країнах за останні 100 років. Річ у тому, що НТП збільшує продуктивність праці. В даному контексті сьогоdnішній добробут є результатом вчорашніх інвестицій, а сьогоdnішні інвестиції закладають основи завтрашнього зростання продуктивності та більш високого добробуту». Вважається, що

стержнем макроекономічної політики має стати утворення сприятливих умов для виробничої діяльності, підвищення інвестиційної активності та відновлення нормального обороту капіталу.

З кінця 1970-х років в економічній літературі настав активний процес переосмислення змісту та цілей економічного зростання. Певною причиною цього була поява концепції людського розвитку, що розроблялася науковцями ООН. Її основною ідеєю було визнання того, що людина та її розвиток є вищою метою економічного розвитку. Тож, у зв'язку з цим поняття економічного зростання набуло дещо іншого змісту: розвиток людини став головним критерієм суспільного прогресу. Виконуючи свою відтворювальну функцію, соціальна сфера тим самим зробила внесок у досягнення стійкого соціально-економічного розвитку суспільства.

На сьогодні можна виокремити декілька підходів до змісту категорії «економічне зростання». К. Макконел, С. Брю, С. Кузнець, та Дж. Харвей вважають, що економічне зростання – це кількісне збільшення показників (температурі приросту ВВП, ВНП за окремий проміжок часу чи на душу населення, постійне збільшення виробничих благ, направлених на задоволення людських потреб; до якісних показників вони відносять чисельність, склад населення, якість продукції та інші неекономічні фактори.

Б. Селігмен економічне зростання розглядає як складне поняття, яке включає розвиток природних ресурсів та політичних інститутів.

Дж. Робінсон, Н. Калдор, Л. Пазінетті та Дж. Кригель заперечували можливість виміру праці та капіталу в однорідних величинах (якщо кількість праці можна виміряти в технічних одиницях, то по відношенню до фактора «капітал» без врахування категорій розподілу це неможливо). Ці вчені вважали, що виробнича функція, яка демонструє однозначний зв'язок між факторами виробництва та готовим продуктом, втрачає сенс. Тож, запропонували власну концепцію економічного зростання та розподілу, яка базувалася на наступних положеннях:

- темпи зростання залежать від розподілу національного доходу;

– розподіл доходу залежить від темпу накопичення, який визначає норму прибутку та долю прибутку в доході; доля заробітної плати є залишковою величиною.

Окрім цього в теорії враховувались також чинники розподілу національного доходу, недосконала конкуренція, технічний прогрес, інфляція, інституційні фактори, розподіл продукту на споживчі та виробничі блага.

О. Сімомура вніс свій вклад в розвиток теорії економічного зростання, запропонувавши тезис рівноваги між збереженнями та інвестиціями. Він вважав, що постійна нерівність викликана нерівномірним темпом збільшення інвестицій, випереджаючих темпи зростання заощаджень [4].

В кінці ХХ ст. виникли нові теорії економічного зростання, які включали в себе ускладнені моделі, нові фактори, внутрішні та зовнішні впливи; підвищується увага до соціально-економічних інститутів. Таким чином, вітчизняні автори Л. Євстигнеєва та Р. Євстигнеєв вважають, що за всіма теоріями слідує формування конкретної економічної політики[5].

Протистояння соціалістичного та капіталістичного підходів, відображене в так званій «порівняльній економіці», заперечували Дж. Шлезінгер, Н. Спалбер, Дж. Гелбрейт. Зокрема Гелбрейт доводив, що рівень виробництва США вже задовольняє потреби людей, тому масштабні економічні перетворення непотрібні, необхідним є перерозподіл доходів на користь бідних.

Й. Шумпетер ввів чітке розмежування між економічним зростанням та економічним розвитком: економічний розвиток – це інновація, прояв нового, раніше не відомого, а економічне зростання – це збільшення виробництва та споживання товарів та послуг, найчастіше одних і тих самих протягом певного періоду. Й. Шумпетер вважає, що основним джерелом економічного зростання є підприємець-новатор, а технічний прогрес безпосередньо пов'язаний з прибутковістю в діяльності підприємств, і чим більше вони здійснюють нововведень, тим більшим буде прибуток в економіці [6]. Економічне зростання кількісно характеризує обсяги національного продукту, а якісно – структурні зміни в ньому.

Теперішнє розуміння економічного зростання ввів американський економіст С. Кузнець. На його думку, економічне зростання - це економічний розвиток, за якого довгострокові темпи зростання виробництва перевищують темпи зростання населення і початком даного процесу є кінець XVIII ст. Також він розуміє даний термін, як довгострокове збільшення можливостей задовольняти різноманітні потреби населення за рахунок результатів економічної діяльності. Кузнець зробив висновок: економічне зростання значною мірою є результатом впливу сукупної продуктивності факторів виробництва та зазначив, що відмінна риса сучасного економічного зростання – це високий темп зростання виробництва на душу населення визначається високим темпом зростання продуктивності та є неминучим. Він виділив характерні риси економічного зростання, котрі наявні у розвинутих країнах:

- здатність розвинених країн знаходити за кордоном ринки збуту та джерела сировини;
- високі темпи доходу на душу населення;
- високі темпи структурної трансформації економіки;
- високі темпи соціальної та ідеологічної трансформації суспільства;
- високі темпи факторів продуктивності праці;
- результати подібного зростання мають охопити менше 1/3 населення світу.

Основними чинниками зростання на думку В. Нордхауса та П. Самуельсона є капітал, технології, природні та людські ресурси. Ці дослідники під економічним зростанням вважають збільшення потенційного ВВП чи випуску країни, що настає коли границі виробничих можливостей розширюються [3].

Економічне зростання, з одного боку, пов'язане з позитивною динамікою реального обсягу виробництва, а з іншого – з удосконаленням технологіко-економічних та соціальних аспектів розвитку суспільства. Воно виражається збільшенням реального ВВП та відображається статистичним показником –

річним темпом росту ВВП у відсотках. Економічне зростання не означає, що доходи усіх верств населення автоматично зростають. Адже, для того, щоб наслідки цього зростання були відчутні усіма верствами населення, треба не лише збільшити суспільний продукт, а й зробити певні політичні діяння.

Само по собі економічне зростання є суперечливим процесом, адже можна збільшити виробництво та споживання матеріальних благ шляхом зниження їх якості, за рахунок економії. Тимчасового зростання виробництва можна досягти і за допомогою нераціональної експлуатації ресурсів, що не забезпечить стійкості цього зростання. Тож, економічне зростання має сенс, коли він поєднується з економічною та соціальною стабільністю.

М. Годаро під економічним зростанням розуміє стійкий процес зростання виробничих можливостей економіки та збільшення в результаті національного доходу [7]. З розглянутих визначень можна зробити висновок, що елементи мікроекономіки беруть участь у формуванні економічного зростання, вимірюваного на мікрорівні. Такої ж думки і Т. Рябова, котра звертає увагу на те, що економічне зростання є кількісною та якісною зміною результатів виробництва та його чинників. Вона сформулювала методичний підхід до вимірювання цього показника: «своє вираження економічний ріст знаходить у збільшенні потенційного та реального валового національного продукту, у зростання економічної потужності нації, країни, регіону. Це збільшення можна виміряти двома взаємозалежними показниками: ростом за певний період часу реального ВВП на душу населення. У зв'язку з цим статистичним показником, що відбиває економічний ріст, є річний темп зростання ВВП у відсотках» [8].

Концепції економічного зростання наведено в табл. 1.1. Порівняння ранніх та сучасних концепцій свідчить, що поступово з розвитком суспільства та матеріального виробництва фактори росту чи уповільнення праця та капітал (А. Сміт, Д. Рікардо) доповнюються фактором народонаселення (Т. Мальтус, Д. Форрестер, Д. Медоуз). В сукупності дані чинники говорять про межу економічного зростання за умов зростання населення в геометричній прогресії, а засобів до існування – лише в арифметичній прогресії [9].

Таблиця 1.1

Класифікація концепцій економічного зростання

	Представники ранніх концепцій			Представники концепцій 60-х років	Представники сучасних концепцій		
	А. Сміт	Д. Рікардо	Т. Мальтус	Д. Форрестер, Д. Медоуз	Г. Х. Брундтланд	Я. Тинберген, Р. Соллоу	Н. Кондратов, С. Глазьев
1	2	3	4	5	6	7	8
Фактори зростання або словільнення	Праця, капітал	Праця, капітал	Праця, капітал, народонаселення	Праця, капітал, народонаселення	Інтенсифікація технологічного розвитку в силу поступового вичерпання природних ресурсів, зростання народонаселення	Праця, капітал, технологічний процес	Праця, капітал, технологічні зміни у виробництві
Негативні позиції	Недооцінка значення розвитку людських знань, прогрес науки і застосування її досягнень для покращення технології та організації виробництва	Недооцінка впровадження нових винаходів, технологічних удосконалень	Населення має тенденцію зростати в геометричній прогресії, засоби до існування зростають лише в арифметичній прогресії	Запас ресурсів скорочується, технічний прогрес погіршує екологію			

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Результат	Зниження прибутковості	Дохід на капітал і процентна ставка зменшуються, що уповільнює економічне зростання	Зростаюче населення не може себе прогодувати	Виникає межа для економічного зростання або руйнування середовища для проживання людей, зростання їх чисельності, обмеженість ресурсів	Сталий розвиток	Економічне зростання	Економічне зростання

Подальше поглиблення у вивченні економічного зростання в сучасних умовах дало змогу вченим виділити такий фактор, як технологічний прогрес (Я. Тинберген, Р. Солоу) або технологічні зміни у виробництві (Н. Кондратьєв, С. Глазьєв) [10]. Справді, розвиток технічної думки в світовій економіці дає змогу розробляти проривні технології, що забезпечує економічне зростання.

На сьогодні залишається ряд недостатньо досліджених та дискусійних питань щодо теорії та практики економічного зростання. Не існує навіть єдиної точки зору щодо визначення даного поняття. Більшість дослідників до економічного зростання відносять економічний розвиток, а окремі економісти вважають ці два поняття окремими самостійними категоріями. Економічне зростання на рівні національних економік трактують як збільшення реального валового внутрішнього продукту. Окремі дослідники під економічним зростанням розуміють збільшення обсягу виробництва валової продукції, що є більш раціональним при розгляді даної категорії на рівні галузей, регіонів та окремих підприємств. Однак збільшення вартості валової продукції може бути й за рахунок збільшення матеріалоємності чи застосування дорожчої сировини та матеріалів. Тож, виходячи з цього, більш правильним буде вимірювання сировини економічного зростання не лише за кількістю виробленої продукції в натуральному та вартісному вимірах, а й за обсягом чистої продукції, тобто вартістю валової продукції за винятком матеріальних витрат. Отже, економічне зростання на макrorівні – це збільшення ВВП, а на рівні підприємства – приріст чистого продукту, тобто валового доходу.

Проте економічне зростання, яке відбувається за екстенсивним типом (без якісних змін виробництва) призводить до підвищення продуктивності праці, зниження матеріало- та фондоємності, а отже, і до зниження собівартості виробництва продукції. З моделі Р. Солоу можна визначити, що за відсутності технічного прогресу спостерігається постійна віддача від збільшення масштабів факторів виробництва: капіталу, праці й рівня розвитку технології. При цьому норма прибутку залишається незмінною, а її маса може зростати за рахунок збільшення обсягу виробництва пропорційно останньому.

Однак економічне зростання без розвитку має тенденцію до зниження норми прибутку, що зв'язано з використанням у промисловості більш просторово віддаленої, глибшої й біднішої за вмістом природної сировини. У сільському господарстві, наприклад, це пов'язано із залученням в обіг все менш родючих земель. При врахуванні постійного росту вартості робочої сили, економічне зростання без розвитку не забезпечує збільшення конкурентоспроможності продукції за ціною. У кращому випадку воно підтримує її на одному рівні, а частіше – знижує конкурентоспроможність, адже суспільно необхідні витрати праці мають тенденцію до зниження.

Розглянувши наведені вище підходи до визначення суті поняття «стійке економічне зростання» можна сформулювати наступне твердження. стійке економічне зростання – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, котрий гарантує йому безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, а також фінансування витрат на розширення підприємства, платоспроможність та конкурентоспроможність, зберігаючи при цьому задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів та пасивів в умовах ринкової нестабільності та мінливості зовнішнього середовища.

1.2. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства

Фінансові ресурси є одними з найважливіших видів ресурсів підприємства для підтримки життєдіяльності та стабільності його розвитку, тож процес управління ними оцінюється, як головний елемент всього комплексу заходів, спрямованих на досягнення високого рівня економічного розвитку підприємства.

Управління фінансовим забезпеченням підприємства є одним з основних чинників організації виробничо-господарської діяльності та забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних

умовах, є діяльністю, спрямованою на оптимізацію фінансового механізму та координування фінансових операцій, забезпеченням їх впорядкування та точного «балансування».

Під системою управління фінансовим забезпеченням підприємства розуміють частину загальної системи управління підприємством, метою функціонування якої є забезпечення оптимальних умов формування, використання та оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для забезпечення економічного розвитку суб'єкта господарювання [11].

Найважливішим завданням управління фінансовим забезпеченням є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для проведення господарської діяльності підприємства.

Критеріями оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства є: фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Фінансова стійкість передбачає забезпечення запасів та витрат джерелами коштів для їх формування. Під фінансовою стійкістю розуміють надійно гарантовану платоспроможність, рівновагу між власними та залученими засобами, незалежність від ринкової кон'юнктури та партнерів, довіру кредиторів та інвесторів і рівень залежності від них наявності такої величини прибутку, котрий забезпечив би самофінансування [12].

Основними факторами, які визначають фінансову стійкість підприємства, є фінансова структура капіталу (співвідношення позикових та власних засобів, а також довгострокових та короткострокових джерел) та політика окремих складових активів (в першу чергу необоротних активів та запасів).

Виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства:

- 1) абсолютна фінансова стійкість – стан за якого власні оборотні кошти забезпечують запаси та витрати підприємства (зустрічається дуже рідко);
- 2) нормально-стійкий фінансовий стан – стан, за якого запаси та витрати забезпечуються сумою власних оборотних запасів та довгостроковими

зобов'язаннями;

3) нестійкий фінансовий стан – стан, за якого запаси та витрати забезпечуються власними оборотними коштами, довгостроковими та короткостроковими кредитами та позиками;

4) кризовий фінансовий стан – стан, за якого запаси та витрати не забезпечуються джерелами їх формування, а підприємство перебуває на межі банкрутства [13].

Також фінансова стійкість підприємства залежить від вибору джерел фінансування та визначається оптимальною структурою активів та співвідношенням власних за залучених коштів. Задля цього розраховують відносні показники фінансової стійкості (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Відносні показники фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула	Нормативне значення	Суть
1	2	3	4
Коефіцієнт автономії	Власний капітал/ Активи	$\geq 0,5$	Частка власного капіталу в сумі джерел фінансування
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Зобов'язання/ Активи	$< 0,5$	Частка зобов'язань в джерелах фінансування
Коефіцієнт фінансової залежності	Активи/ Власний капітал	1-2	Сума активів, яка припадає на 1 грн. власного капіталу
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання)/ Активи	0,75-0,9	Частка стабільних джерел в фінансових ресурсах
Коефіцієнт фінансового ризику	Зобов'язання/ Власний капітал	$< 0,7$	Сума зобов'язань, яка припадає на 1 грн. власного капіталу
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Власний оборотний капітал/ Власний капітал	0,3-0,5	Частка власного капіталу, якою підприємство може маневрувати
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	Власні оборотні кошти/ Запаси	0,5 – 0,8	Частка запасів, фінансованих за рахунок стабільних джерел
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	Власні оборотні кошти/ Оборотні активи	$\geq 0,1$	Частка стабільних джерел у фінансуванні оборотних активів

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
Індекс постійності активів	Необоротні активи/ Власний капітал	Позитивним є зниження показника	Частка власного капіталу, яка йде на фінансування необоротних активів
Коефіцієнт покриття відсотків	(Прибуток до оподаткування + Витрати на виплату відсотків)/ Витрати на виплату відсотків	> 1	Потенційна спроможність підприємства погасити позику та ступінь захищеності кредиторів від несплати процентних платежів

Для визначення кредитоспроможності здійснюють оцінку показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Ці два поняття є дуже близькими.

Ліквідність визначають як здатність підприємства розраховуватися зі своїми поточними зобов'язаннями перед контрагентами шляхом перетворення активів на гроші. Показник ліквідності говорить про наявність грошових коштів задля термінового виконання фінансових зобов'язань поточного періоду.

Платоспроможність підприємства говорить про наявність грошових коштів протягом достатнього періоду часу для своєчасного виконання фінансових зобов'язань. Це спроможність підприємства вчасно погасити строкові зобов'язання за рахунок наявних грошових ресурсів. При визначення поточної платоспроможності порівнюють суми платіжних засобів підприємства з його строковими зобов'язаннями [14].

Для оцінки ліквідності та платоспроможності використовують показники, наведені в табл. 1.3.

Отже, ефективність фінансового забезпечення роботи підприємства можна оцінити за допомогою абсолютних та відносних показників фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності. Джерелом інформації для визначення ефективності фінансового забезпечення виступає баланс підприємства.

Проте, для забезпечення ефективного управління фінансовим забезпеченням підприємства необхідно проводити оцінку ефективності

використання його фінансових ресурсів. Для цього застосовують показники динаміки складу та структури активів підприємства, ділової активності, руху та ефективності використання основних засобів.

Таблиця 1.3

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства

Показник	Розрахунок	Нормативне значення	Суть
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Абсолютно ліквідні активи/ Поточні зобов'язання	0,2 – 0,35	Частка поточних зобов'язань, яку підприємство може погасити негайно
Коефіцієнт термінової ліквідності	Високоліквідні активи/ Поточні зобов'язання	0,7 – 0,8 Оптимально 1	Прогнозні платіжні можливості підприємства за своєчасного проведення розрахунків з дебіторами
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт загального покриття)	Поточні активи/ поточні зобов'язання	1-2	Очікувана платоспроможність підприємства за період, який дорівнює середній тривалості обороту всіх його оборотних коштів
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів	Запаси/ Поточні зобов'язання	0,5 - 0,7	Достатня кількість матеріальних та виробничих запасів для погашення короткострокових боргів у разі необхідності їх розпродажу

Ділова активність підприємства є комплексною характеристикою, яка втілює різні аспекти роботи підприємства та визначається такими критеріями, як місце підприємства на ринку, репутація, інноваційно-інвестиційна діяльність, конкурентоспроможність [15]. Вона показує рівень ефективності використання матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів й водночас характеризує якість управління та можливості потенційного розвитку підприємства [16]. Для оцінки ділової активності підприємства використовують показники відображені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Показники ділової активності підприємства

Показник	Розрахунок	Нормативне значення	Суть
1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності активів	Виручка/ середньорічна вартість активів	збільшення	Ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість/ Середньорічна сума кредиторської заборгованості	збільшення	Показує розширення або зниження комерційного кредиту
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Обсяг реалізації/ Дебіторська заборгованість	збільшення	Скільки разів за період обернулися кошти, вкладені в розрахунки
Період погашення кредиторської заборгованості	360/ Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	зменшення	Середній період погашення кредиторської заборгованості
Період погашення дебіторської заборгованості	360/ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	зменшення	Середній період погашення дебіторської заборгованості
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість продукції/ Середньорічна вартість запасів	збільшення	Кількість оборотів, яку здійснюють запаси протягом звітного періоду
Оборотність власного капіталу	Обсяг реалізації/ Власний капітал	збільшення	Ефективність використання власного капіталу підприємства
Фондовіддача	Виручка/ Середньорічна залишкова вартість основних засобів	збільшення	Сума продажу, що отримує підприємство з 1 грн. коштів, вкладених в основні засоби

Окрім зазначених показників, розраховують також показники рентабельності за активами та пасивами. Розрахунок цих показників дозволить зрозуміти вигоду, яку приносить поточна структура напрямів використання фінансових ресурсів підприємства (табл. 1.5). Рентабельність джерел формування фінансових ресурсів та швидкість їх окупності визначають показники, наведені в табл. 1.6.

Таблиця 1.5

Показники рентабельності активів підприємства

Показник	Розрахунок	Нормативне значення	Суть
1	2	3	4
Рентабельність активів	Чистий прибуток/ Середньозважена вартість активів	зростання	Частка чистого прибутку, котра припадає на 1 грн вкладених активів

Продовження табл. 1.5

1	2	3	4
Термін окупності активів	100% / Рентабельність активів	зменшення	Період, за який активи будуть компенсовані чистий прибутком
Рентабельність необоротних активів	Чистий прибуток / Середньозважена вартість НА	зростання	Обсяг чистого прибутку, що припадає на 1 грн необоротних активів
Термін окупності необоротних активів	100% / Рентабельність НА	зменшення	Період, за який будуть компенсовані кошти, вкладені в необоротні активи
Рентабельність оборотних активів	Чистий прибуток / Середньозважена вартість оборотних активів	зростання	Обсяг чистого прибутку, який припадає на 1 грн оборотних активів
Термін окупності оборотних активів	100% / Рентабельність оборотних активів	зменшення	Термін, за який окупляться всі оборотні активи

Таблиця 1.6

Показники рентабельності пасивів підприємства

Показник	Розрахунок	Нормативне значення	Суть
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньозважена вартість власного капіталу	зростання	Обсяг чистого прибутку, що припадає на 1 грн власного капіталу
Термін окупності власного капіталу	100% / Рентабельність власного капіталу	зменшення	Термін, за який власний капітал буде компенсований чистим прибутком
Рентабельність позикового капіталу	Чистий прибуток / Середньозважена вартість позикового капіталу	зростання	Обсяг чистого прибутку, що припадає на 1 грн позикового капіталу
Термін окупності позикового капіталу	100% / Рентабельність позикового капіталу	зменшення	Час, за який окупиться позиковий капітал

Рентабельність власного капіталу відображає як ефективно використовується власний капітал підприємства. Цей вид рентабельності формується під впливом двох факторів – чистого прибутку та власного капіталу. Тож, збільшення рентабельності власного капіталу як позитивного моменту діяльності підприємства можна забезпечити за умови перевищення темпів приросту чистого прибутку над темпами приросту власного доходу за

умови рівності їх абсолютних значень 1% приросту [17].

Рентабельність позикового капіталу показує здатність підприємства генерувати необхідний прибуток в процесі господарського використання позикового капіталу.

Отже, для оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємства розраховують два блоки показників, пов'язаних з активами та пасивами підприємства. Насамперед, динаміку складу, структури та напрямів використання фінансових ресурсів.

Для відображення стану фінансової бази також використовують спеціальні показники: абсолютної та відносної фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності активів та пасивів підприємства.

1.3. Науково-методичні підходи до розробки механізму управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства

У широкому розумінні поняття «фінансове забезпечення розвитку підприємства» узагальнює сукупність заходів та умов, які сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища [18]. В більш вузькому розумінні – це сукупність конкретних форм та методів залучення та використання ресурсів.

Концептуальними основами фінансового забезпечення розвитку підприємства є:

- система фінансування, що полягає в формуванні грошових фондів достатніх для ефективної діяльності підприємства;
- оптимальне поєднання різних складових (за джерелами) фінансового забезпечення;
- ефективне використання фінансових ресурсів за пріоритетними

напрямами розвитку підприємства;

- організація розрахункових відносин, які відповідають критерію взаємної оптимальності для сторін, котрі укладають угоди;
- збільшення можливостей використання інноваційних фінансових інструментів за рахунок розширення їх кількості та якості.

Щодо сутності «фінансового забезпечення», то воно є методом фінансового механізму, за допомогою якого формують та використовують фонди коштів, та який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти економічного розвитку підприємства.

Фінансове забезпечення діяльності підприємств здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування (використання власних коштів для розвитку підприємства), кредитування на основі мобілізації та перерозподілу тимчасово вільних коштів; бюджетне фінансування на безповоротній основі за рахунок коштів місцевого та державного бюджетів. Всі три форми взаємодіють і в реальних умовах не існують окремо одне від одного.

Важливим є спосіб, у який здійснюється формування фінансових ресурсів підприємства, якими каналами та в яких формах вони рухаються, умови на яких виділяються. В основі механізму фінансового забезпечення розвитку підприємства покладена мета – одержання максимально можливого прибутку за мінімальних ресурсних витрат та за мінімального ризику. Та при налагодженому механізмі фінансового забезпечення підприємства у нього з'явиться можливість збільшувати обсяги виробництва, тобто це прямо пропорційно вплине на розширене відтворення.

Механізм управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку можна розглядати як систему управління, що включає в себе мету, принципи, об'єкти та суб'єкти управління, функції та методи управління та систему забезпечення (табл. 1.7).

Фінансовий механізм розуміють як засіб зовнішнього впливу держави та підприємств на економіку та суспільство, адже економіка не вміє успішно

розвиватися без втручання держави, управління підприємством не можливе без відповідного механізму, а без адекватного механізму не можливо вивести національну економіку на шлях стійкого розвитку.

Таблиця 1.7

Складові системи управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства

Параметр	Характеристика
Мета	Пошук та формування джерел фінансування, оптимізації їх обсягу, складу та структури
Принципи	Цільової орієнтації, системності, швидкості та ефективності зростання, наявності різних джерел фінансування, обґрунтованості, адаптивності та гнучкості, збалансованості інтересів, безперервності
Об'єкт	Фінансові ресурси для забезпечення розвитку підприємства
Суб'єкт	Підприємство
Функції	Планування, прогнозування, організація, мотивація, контроль та аналіз
Методи	Нормативний, балансовий, бюджетування, фінансовий аналіз, моделювання сценаріїв, SWOT-аналіз, оцінка вартості капіталу, контролінг, аудит, моніторинг
Система забезпечення	Нормативно-правове забезпечення, інформаційне забезпечення, фінансове забезпечення

Фінансовий механізм підприємства є сукупністю фінансових форм та методів, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів. Фінансовий механізм містить систему визначених фінансовою політикою фінансових методів та фінансових важелів, котрі використовують у своїй роботі держава та підприємства за відповідного правового, нормативного та інформаційного забезпечення (рис. 1.1).

Вплив на розвиток підприємств відбувається через фінансовий інструментарій, який ґрунтується на структурних складових фінансового механізму. Поєднання складових фінансового механізму є його «конструкцією», яка приводиться в роботу встановленням кількісних параметрів кожного елемента, тобто визначенням ставок та норм вилучення коштів, обсягу фондів, рівня видатків тощо. Ефективність фінансового інструментарію залежить від ефективності використання його окремих складових. Тільки комплексне використання всіх фінансових інструментів

може забезпечити якісний розвиток підприємства.

Щодо підприємств сільськогосподарської галузі, то проблема фінансового забезпечення їх розвитку за рахунок зовнішніх джерел полягає не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в доступі до них кожного окремого підприємства, а також формах та методах їх розподілу між галузями економіки та господарюючими суб'єктами [19].

Ключовою основою фінансового механізму забезпечення економічного розвитку підприємств сільськогосподарської галузі є фінансові ресурси, котрі можуть формуватися із власних, залучених та безповоротних джерел. На основі особливостей фінансового механізму сільськогосподарських підприємств можна визначити, що основною проблемою, з якою вони стикаються, є раціональне використання, нагромадження та формування фінансових ресурсів в процесі здійснення господарської діяльності, що становить основу ефективної фінансової політики підприємства (рис. 1.2).

Оптимальний же варіант фінансової політики сільськогосподарських підприємств полягає в розробці напрямів залучення та використання фінансових ресурсів на перспективу з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства, при якому доходи повинні формуватися та використовуватися згідно з масштабами виробництва та реально поставленими завданнями, з урахуванням залежності фінансових надходжень від впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, а витрати повинні враховувати їх економічну обґрунтованість та мінімізацію, підтверджену відповідними фінансовими розрахунками, а також диференціацію за рівнем їх важливості та напрямками використання.

Економічне зростання підприємства неможливе без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, а так, як аграрні підприємства мають сезонну специфіку діяльності, то найбільш прийнятним власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток, отриманий від господарської діяльності, а залученим – короткострокові та середньострокові кредити.

Рис. 1.1. Схема механізму фінансового забезпечення економічного розвитку підприємства

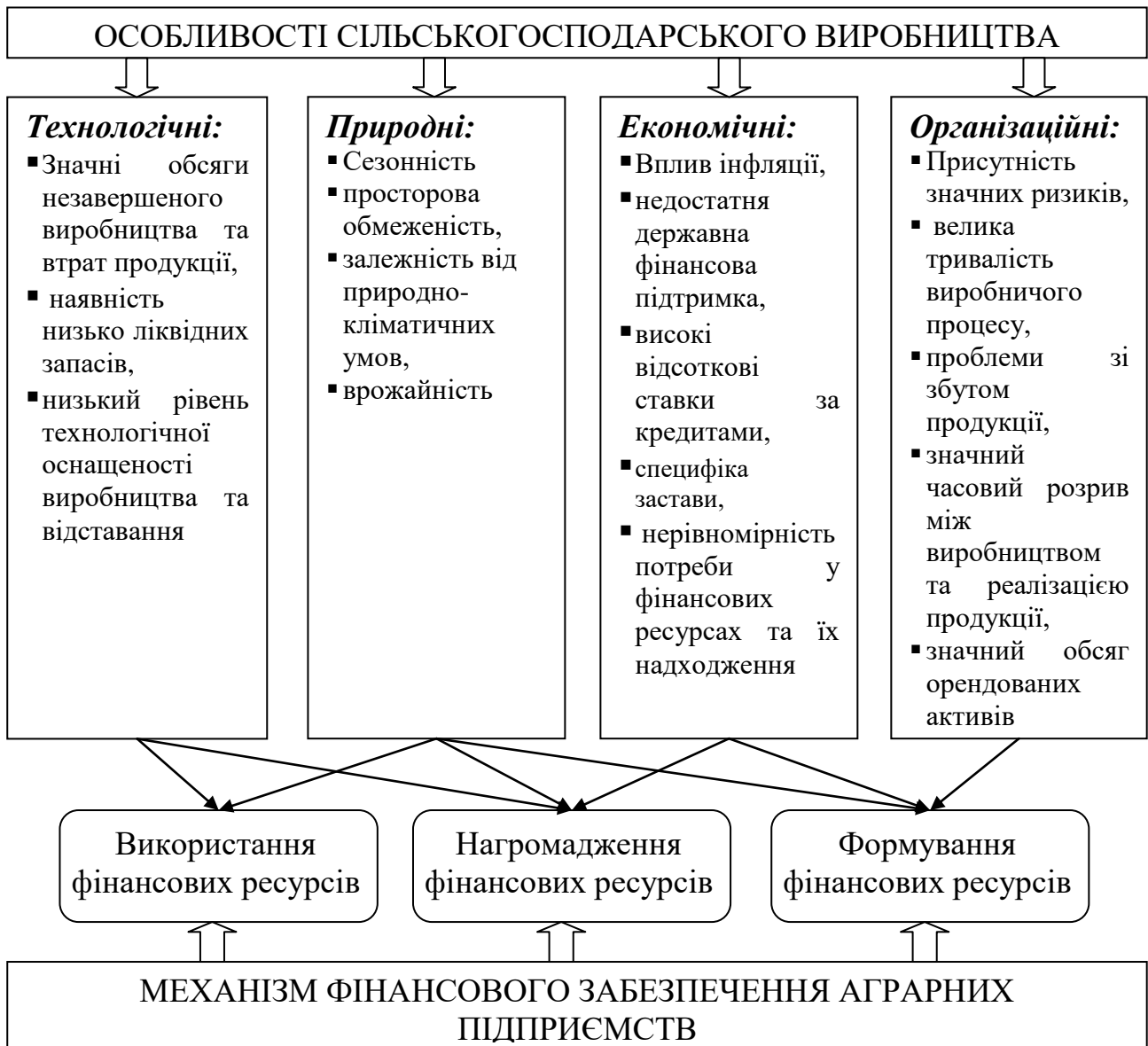

Рис. 1.2. Напрями впливу особливостей сільськогосподарського виробництва на фінансове забезпечення аграрних підприємств [20]

Висновки до розділу 1

На основі систематизації та узагальнення теоретико-методичних основ управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного зростання підприємства встановлено наступне.

1. На основі систематизації підходів до визначення сутності стійкості економічного зростання сформульовано, що стійке економічне зростання – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, котрий гарантує йому

безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, а також фінансування витрат на розширення підприємства, платоспроможність та конкурентоспроможність, зберігаючи при цьому задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів та пасивів в умовах ринкової нестабільності та мінливості зовнішнього середовища.

2. Розглянуто сутність поняття «фінансове забезпечення розвитку підприємства» й визначено, що це – сукупність заходів та умов, які сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища.

3. Визначено, що управління фінансовим забезпеченням підприємства – це процес забезпечення оптимальних умов формування, використання та оптимізації структури фінансових ресурсів в процесі здійснення господарської діяльності з метою забезпечення економічного розвитку суб'єкта господарювання. Головним завданням управління фінансовим забезпеченням є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства, критеріями оцінки ефективності такого управління є фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність.

4. Фінансова стійкість підприємства передбачає надійно гарантовану платоспроможність, рівновагу між власними та залученими засобами, незалежність від ринкової кон'юнктури та партнерів, довіру кредиторів та інвесторів й рівень залежності від них наявності такої величини прибутку, котрий забезпечив би самофінансування. Факторами, котрі визначають фінансову стійкість, є фінансова структура капіталу та політика окремих складових активів.

5. Обґрунтовано, що економічне зростання підприємства неможливе без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, а так, як аграрні підприємства мають сезонну специфіку діяльності, то найбільш прийнятним власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток,

отриманий від господарської діяльності, а залученим – короткострокові та середньострокові кредити.

6. Розглянуто теоретико-методологічні основи формування та функціонування фінансового механізму, зокрема, його суть та складові. Зображено схему механізму фінансового забезпечення економічного розвитку підприємства. Наведено головні особливості впливу сільськогосподарського виробництва на фінансове забезпечення аграрних підприємств.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Сучасний стан та особливості фінансування агропідприємств в контексті світових тенденцій використання FinTech інновацій на ринку капіталу

Посилення процесів глобалізації з новою силою робить актуальною проблему конкурентоспроможності вітчизняного виробництва на всіх рівнях національної економіки. Більш гостро ця проблема стоїть в аграрній сфері. Це зумовлено двома основними ролями українських аграріїв: тактичною – забезпечення стабільного надходження валютної виручки від експорту продукції та стратегічною – забезпечення продовольчої безпеки нації. Успішність виконання вітчизняними аграріями цих ролей значною мірою залежить від рівня їх фінансового забезпечення. Достатність фінансових ресурсів є запорукою переозброєння та модернізації технічної та технологічної баз аграрного виробництва, головною умовою його інтенсифікації та підвищення продуктивності праці, накопичення інтелектуального та матеріального капіталу для переходу до стійкого ресурсно ощадного та екологічно безпечного виробництва, випуску наукоємної продукції. Останній чинник є визначальною умовою конкурентоспроможності в умовах переходу до постіндустріального суспільства та формування економіки знань.

У більшості вітчизняних аграрних підприємств джерелом фінансування є власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування), проте для збільшення ефективності фінансового забезпечення треба використовувати залучені кошти чи кошти державного та місцевого бюджетів [21]. Стимулювання інвестиційних процесів в сільськогосподарській галузі є одним з основних завдань, котре вимагає вирішення ряду питань на всіх рівнях господарювання: покращення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності шляхом збільшення

довгострокового кредитування на фоні зниження короткострокового використання кредитів; зменшення простроченої кредитної заборгованості за рахунок покращення платіжної дисципліни та оптимального співвідношення власних та залучених фінансових ресурсів [22].

У вітчизняній економіці відбувається позитивна динаміка абсолютних та відносних показників надходження капітальних інвестицій в аграрний сектор, в національній валюті (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Абсолютні та відносні показники динаміки капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки України

Рік	Економіка країни, всього	Сільське, лісове та рибне господарство	
	млн грн	млн грн	у % до загального по економіці
2010	157617	8821,7	5,60
2011	211549,1	13496,6	6,38
2012	244214,6	15624,3	6,40
2013	247891,6	16256,9	6,56
2014	204061,7	17137,3	8,40
2015	251154,3	27900	11,11
2016	326163,7	45042,4	13,81
2017	412812,7	57804,7	14,00
2018	526341,8	65901,1	12,52
2019	584448,6	55254,2	9,45
Середньорічний темп зростання, %	16,84	25,41	X

В наведеному періоді середньорічний темп зростання капітальних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство – вищий, ніж в економіку в цілому. Також збільшуються не лише абсолютні обсяги інвестицій в галузь, а і їх частка в загальній структурі інвестицій в країну.

Якщо розглядати обсяги капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки у фактичних цінах, то складається враження про їх позитивну динаміку. Проте, якщо перерахувати дані інвестиції в більш стійку валюту – долари США, то буде видно, що обсяг капітальних інвестицій в звітному році

був нижчий не лише за значення попереднього року (рис. 2.1).

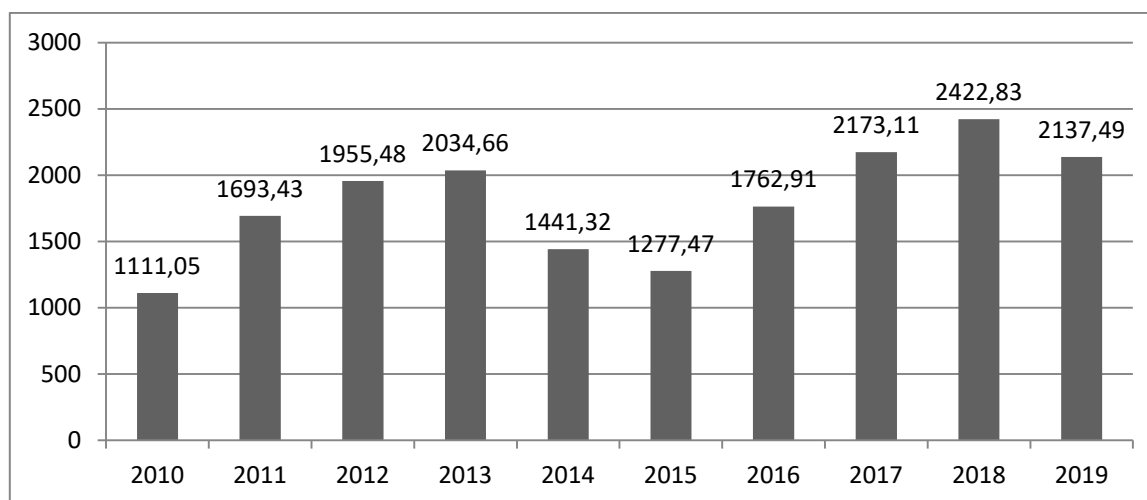

Рис. 2.1. Динаміка капітальних інвестицій в сільське , лісове та рибне господарство України за 2010-2019 рр., млн дол. США

Так як значна частина капітальних інвестицій призначається для закупівлі імпортової техніки за іноземну валюту (долари США чи євро), а девальвація гривні супроводжувала інфляцію, то можна зробити висновок, що обсяг реальних капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки - значно нижчий, ніж номінальний. Середньорічний темп зростання капітальних інвестицій в сільське, рибне та лісове господарство України, розрахований в доларах США, становить 8% і підтверджує обґрунтованість цього висновку.

Тож, середньорічний обсяг капітальних інвестицій в сільське, лісове та рибне господарство України протягом 2010-2019 рр. становить 1,8 млрд дол. США. Це значна сума, але недостатня для забезпечення всіх інвестиційних потреб українських аграріїв, враховуючи, що наведений показник стосується ще й лісового та рибного господарства. Розрахунки Інституту аграрної економіки говорять, що для розвитку сільськогосподарської галузі України треба щороку спрямовувати в неї не менше 75 млрд грн чи 2,9 млрд дол. США інвестицій [23].

Аналіз структури джерел фінансового забезпечення сільського, рибного та лісового господарства України демонструє, що головним джерелом фінансового забезпечення є власні кошти підприємств та організацій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структура джерел фінансового забезпечення сільського, лісового та рибного господарства України

Джерело	2018 р.		2019 р.	
	Обсяг, тис. грн	Структура, %	Обсяг, тис. грн	Структура, %
Кошти державного бюджету	116661	0,18	252259	0,43
Кошти місцевих бюджетів	80864	0,12	105879	0,18
Власні кошти підприємств та організацій	57378072	86,80	53704871	90,83
Кредити банків та інші позики	8400799	12,71	5030347	8,51
Кошти інвестиційних компаній, фондів та інвесторів-нерезидентів	101187	0,15	18259	0,03
Кошти інших джерел фінансування	26492	0,04	17854	0,03

Така ситуація є нормальною, адже тільки великі підприємства, типу агрохолдингів, можуть володіти надлишковими ресурсами, яких достатньо для капітальних інвестицій в розширене відтворення. Проте малим та середнім підприємствам для вкладення грошей в бізнес-проекти з тривалим терміном окупності треба позиковий капітал. В розвинутих країнах основними джерелами цих ресурсів є банківські кредити та дотації з бюджету.

Проте в Україні відбувається згорання банківського кредитування інвестиційних потреб сільськогосподарських підприємств. Держава, по факту, самоусунулася від виконання своїх обов'язків щодо підтримки розвитку сільськогосподарської галузі. В свою чергу, іноземні інвестори розуміють надмірні ризики та не вкладають кошти в українське сільське господарство.

Активізація руху кредитних коштів в сільськогосподарській галузі може бути забезпечена шляхом поєднання фінансових інтересів усіх суб'єктів кредитного процесу та впровадженню сучасних FinTech-послуг у сфері кредитування на Інтернет-платформах (краудфандинг).

Краудфандинг є механізмом залучення та розподілу фінансових ресурсів через інтернет-платформи. Його метою є залучення якомога більшого кола учасників та розподіл благ між ними після реалізації проекту [24]. Краудфандингова платформа виконує цілий комплекс завдань, таких як аналіз

проектів, збір коштів та контроль за їх поверненням, коли проєкт не набрав потрібну суму. Популярними причинами збору коштів є покупка нового обладнання, розвиток бізнесу, ремонт приміщень чи найм персоналу. Крауд-фінансування має низку переваг та недоліків (ризиків) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Переваги та недоліки краудфінансування

Переваги	Недоліки
Прозорий та ефективний механізм фінансування проєктів	Відсіювання потенційно сильних проєктів зі слабким маркетингом
Мінімальна кількість формальних процедур для реєстрації проєктів	Можливість розміщення проєкту та збору коштів шахраями
Наявність зворотного зв'язку зі споживачем до початку виробництва	Ймовірність невиконання проєкту, який був профінансований
Маркетинг як підприємства, так і товарів чи послуг	Представлення продуктів та ідей конкурентам до їхнього виходу на ринок

Для сільськогосподарських підприємств України буде цікавим такий вид краудфінансування, як краудлендинг. Він виступає як інвестування-кредитування. Вкладник кредитує суб'єкта господарювання за допомогою фінансового майданчику. При цьому отримує винагороду у вигляді відсотків, а через певний термін і саму суму вкладу. Існують такі три види краудлендингу:

- P2P-кредитування (“peer-to-peer”) – позичальником та кредитором є фізичні особи;
- P2B-кредитування (“peer to business”) – фізична особа кредитує суб'єкта господарювання;
- B2B-кредитування (“business to business”) – позичальником та кредитором є суб'єкт господарювання.

Краудлендинг є зручним для підприємців, адже передбачає отримання грошей без застави та з процентною ставкою нижче банківської.

У світі крауд-фінансування набуває все більшої популярності завдяки акумулюванню коштів малих інвесторів. Проте в Україні таке фінансування, у класичному його виді, мало розвинене. Налічується декілька українських крауд-платформ, але їх діяльність спрямована здебільшого на підтримку

соціальних та культурних проектів, тобто весь потенціал даного механізму не реалізований.

Проте Стратегія розвитку фінансового сектора України до 2025 року, затверджена у 2019 р. регуляторами фінансового ринку спільно з Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, передбачає регулювання сучасних напрямів небанківських фінансових послуг, таких як Інтернет-платформи з кредитування та краудфандингу, відповідними нормативно-правовими актами [25]. Завдяки цьому з'явиться можливість підвищити конкурентоспроможність на фінансовому ринку та забезпечити розширення спектра надання фінансових послуг.

Тож, в Україні сервіс краудфандингу має гарні перспективи для розширення можливостей фінансування підприємств сільськогосподарської галузі. Незважаючи на всі недоліки, він дає надію на поживлення кредитування малого бізнесу, зокрема, в аграрному секторі економіки, через залучення вільних коштів у громадян. Коли всі банки відмовляють у фінансуванні, краудфандинг може бути єдиним виходом для дрібних аграрних виробників, адже ймовірність отримати фінансування вища порівняно з банківськими фінансовими установами. Система краудфандингу об'єднала старі принципи та нові цифрові технології в обхід складної банківської системи.

2.2. Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Іванівка»

Метою проведення аналізу ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємства є визначення можливостей подальшого розвитку підприємства шляхом виявлення недоліків в управлінні фінансовими ресурсами та розробка напрямків збільшення ефективності.

Так як фінансові ресурси можуть перетворюватися в інші види ресурсів (матеріальні, трудові тощо), а їх розмір визначається за допомогою зміни статей

балансу, то необхідно робити висновки про комплексність ефективності. Традиційно ефективність управління фінансовим забезпеченням аналізують за підсумками діяльності підприємства (фінансовий стан, фінансові результати).

Прибуток відображає фінансовий результат діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, забезпечує його соціально-економічний розвиток, є основним джерелом формування фінансових ресурсів, основою для розширеного відтворення та зростання ринкової вартості підприємства, захисним механізмом від його банкрутства.

Головною метою управління прибутком є визначення правильної пропорції між формуванням, розподілом та використанням прибутку і майбутнім його приростом, що забезпечує стратегічний розвиток підприємства.

Для цього проведемо аналіз фінансових результатів ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр. (табл. 2.4).

Протягом 2016-2020 рр. оборотні активи підприємства мають тенденцію до зростання: в 2020 р. порівняно з 2019 р. зросли майже на 10%, а за період 2016-2020 рр. – на 38,6%. Це є позитивною тенденцією оскільки підприємство збільшує обсяги виробництва продукції зі своїм ростом.

Щодо необоротних активів, то з кожним роком їх вартість збільшується. Загалом за досліджуваний період їх вартість зросла більш ніж на 150%, зокрема за останній рік - на 29%. Така динаміка вартості необоротних активів є позитивною тенденцією та свідчить про оновлення засобів та збільшення їхньої вартості.

Динаміка власного капіталу підприємства також є позитивною, за всі 5 років простежується його зростання: загалом на 65%, а в останній рік – на 16,8% порівняно з 2019 р. Це є доволі позитивним явищем для підприємства, адже збільшення власного капіталу підприємства дозволяє його розвиватися та бути менш залежним від кредиторів.

Таблиця 2.4

Основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Абсолютне відхилення, тис. грн.				Відносне відхилення, %			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Оборотні активи	115890	128772	135029	146260	160645	12882	6257	11231	14385	11,12	4,86	8,32	9,84
Необоротні активи	37129	49544	65225	72826	93855	12415	15681	7601	21029	33,44	31,65	11,65	28,88
Власний капітал	150840	173172	196937	213479	249347	22332	23765	16542	35868	14,81	13,72	8,40	16,80
Поточні зобов'язання	2179	5144	3317	5607	5153	2965	-1827	2290	-454	136,07	-35,52	69,04	-8,10
Чистий прибуток	53917	22332	23765	16542	35868	-31585	1433	-7223	19326	-58,58	6,42	-30,39	116,83
Виручка від реалізованої продукції	104600	121029	126256	115172	151094	16429	5227	-11084	35922	15,71	4,32	-8,78	31,19
Собівартість реалізованої продукції	50568	94579	99780	93675	109769	44011	5201	-6105	16094	87,03	5,50	-6,12	17,18
Валовий дохід	54032	26450	26476	21497	41325	-27582	26	-4979	19828	-51,05	0,10	-18,81	92,24
Адміністративні витрати	1753	2078	2743	3054	4130	325	665	311	1076	18,54	32,00	11,34	35,23
Витрати на збут	547	391	253	489	297	-156	-138	236	-192	-28,52	-35,29	93,28	-39,26

Динаміка зміни поточних зобов'язань нестабільна, та коливається з року в рік: збільшення на 136% в 2017 р., зменшення на 35,5% в 2018 р., потім знову зростання в 2019 р. – на 69% та зменшення в 2020 р. на 8%. Розмір поточних зобов'язань ТОВ «Іванівка» незначний, тож і такі коливання є несуттєвими. Зменшення даного показника за останній проміжок часу при зростанні обсягу власного капіталу свідчить про те, що підприємство зменшує свою залежність та є більш конкурентоспроможним на ринку.

Чистий прибуток ТОВ «Іванівка» не має чіткої тенденції. Протягом досліджуваного періоду відбуваються постійні коливання: якщо в 2017 р. він зменшився на 58% у порівнянні з попереднім роком, то в 2018 р. зріс на 6,5%, а в 2019 р. знову було падіння на 30%, а в 2020 р. збільшення на 116%. Проте результат 2020 р. на 33% менший за результат 2016 р. Позитивним є наявність прибутку кожного року, а зменшення 2019 р. пояснюється зменшенням обсягу виробництва в даному році.

Обсяг виручки від реалізації протягом п'яти років зростає, окрім 2019 р., оскільки в цьому році було зменшення обсягів виробництва. Загалом даний показник зріс в 2020 р. на 31% у порівнянні з 2019 р. та на 44,5% у порівнянні з 2016 р. Нарощування виробництва є позитивною тенденцією.

Собівартість виробництва має таку ж динаміку, як і виручка від реалізації. Протягом п'яти років собівартість зросла на 117%, зокрема на 17% за 2020 р. Темп зростання собівартості перевищує темпи росту виручки, що є негативною тенденцією.

Через збільшення частки собівартості у співвідношенні собівартість-виручка, валовий дохід за досліджуваний період знизився на 23,5%, проте за 2020 р. валовий прибуток зріс на 92% у порівнянні з 2019 р. Тож можна сказати, що підприємство підвищує ефективність своєї роботи та повторює результати попередніх років.

Адміністративні витрати зростають з кожним роком, а за весь період їх приріст складає 135%, що не можна сказати про витрати на збут. Даний вид витрат зменшувався протягом 2016-2020 рр., виключенням є лише 2019 р.

Загалом витрати на збут зменшились на 45%.

Для більш наочного представлення дану динаміку наведено на рис. 2.2 та 2.3. Як видно з рис. 2.2, спостерігається позитивна динаміка розвитку підприємства за досліджуваний період. Це свідчить про ефективне використання ресурсів та можливостей підприємства, а також про зміцнення конкурентної позиції на ринку. Щодо показників прибутку та витрат, наведених на рис. 2.3, то вони не мають чіткої динаміки.

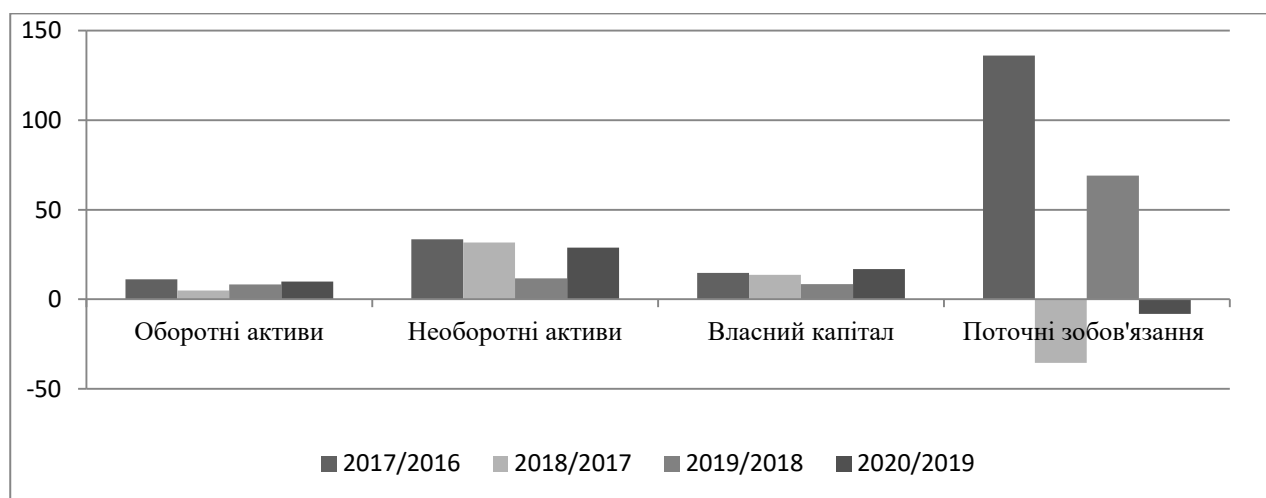

Рис. 2.2. Динаміка приросту показників балансу ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

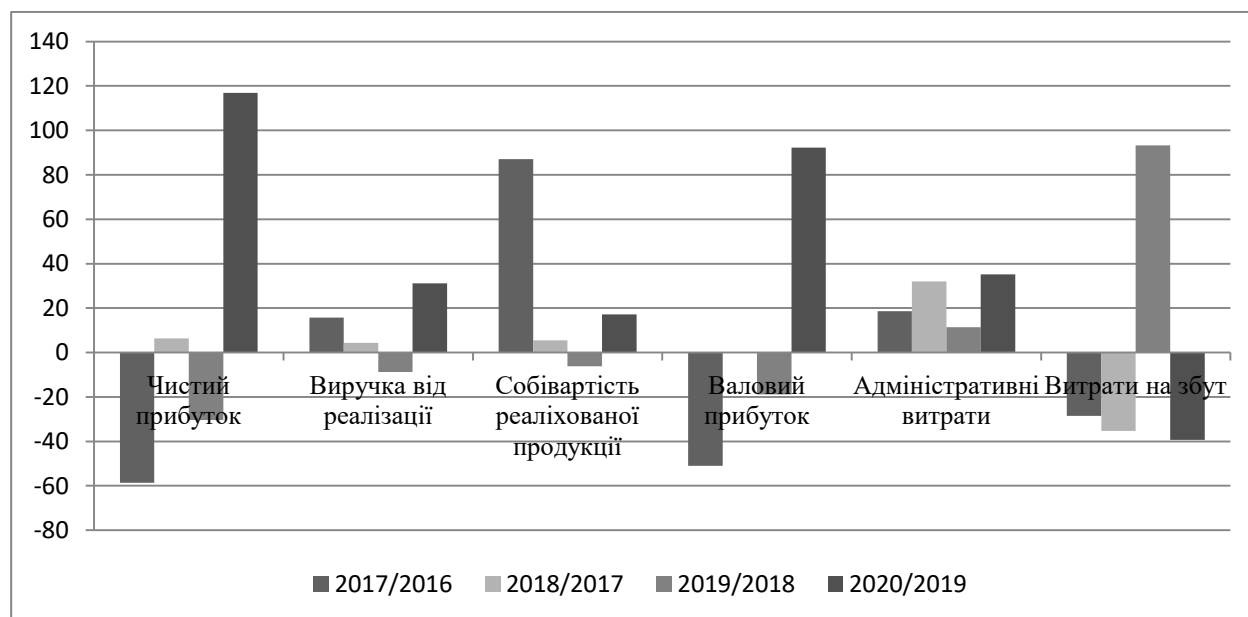

Рис. 2.3. Динаміка темпів приросту показників звіту про фінансові результати ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Будь-яка зміна, що відбувається на підприємстві не може бути ефективною, якщо вона не приносить підприємству дохід/прибуток, або ж не зменшує отриманий ним щорічний збиток. Задля цього було здійснено та приведено в табл. 2.5 аналіз показників рентабельності фінансових ресурсів в часі.

Таблиця 2.5

Динаміка показників рентабельності активів ТОВ «Іванівка»
за 2016-2020 рр.

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Рентабельність активів	24,48	13,48	12,56	7,89	15,15
Термін окупності активів	4,08	7,42	7,96	12,68	6,60
Рентабельність необоротних активів	182,44	51,53	41,41	23,97	43,04
Термін окупності необоротних активів	0,55	1,94	2,41	4,17	2,32
Рентабельність оборотних активів	28,27	18,26	18,02	11,76	23,37
Термін окупності оборотних активів	3,54	5,48	5,55	8,50	4,28

З даних таблиці 2.5 можна зробити висновок, що ТОВ «Іванівка» є рентабельним підприємством стосовно активів. Динаміка рентабельності не є стабільною, проте в період 2019-2020 рр. показники всіх видів рентабельності збільшилися майже вдвічі. Станом на 2020 р. підприємство на кожну гривню активів отримує 15,15 копійок прибутку. Рентабельність необоротних активів складає 43%, а оборотних – більш ніж 23%. Наглядно відобразимо зміну рентабельності підприємства впродовж 5 років на рис. 2.4.

З наведеного графіку видно, рентабельність необоротних активів значно перевищує рентабельність оборотних активів, яка майже зрівнялася з показником рентабельності сукупних активів. Найвище значення показник рентабельності мав в 2016 р. – майже 25%, а найнижче – в 2019 р., де склав 8%.

Крім рівня прибутковості активів чи впливу напрямків використання фінансових ресурсів на фінансовий результат, треба також оцінити вплив структури формування капіталу (табл. 2.6).

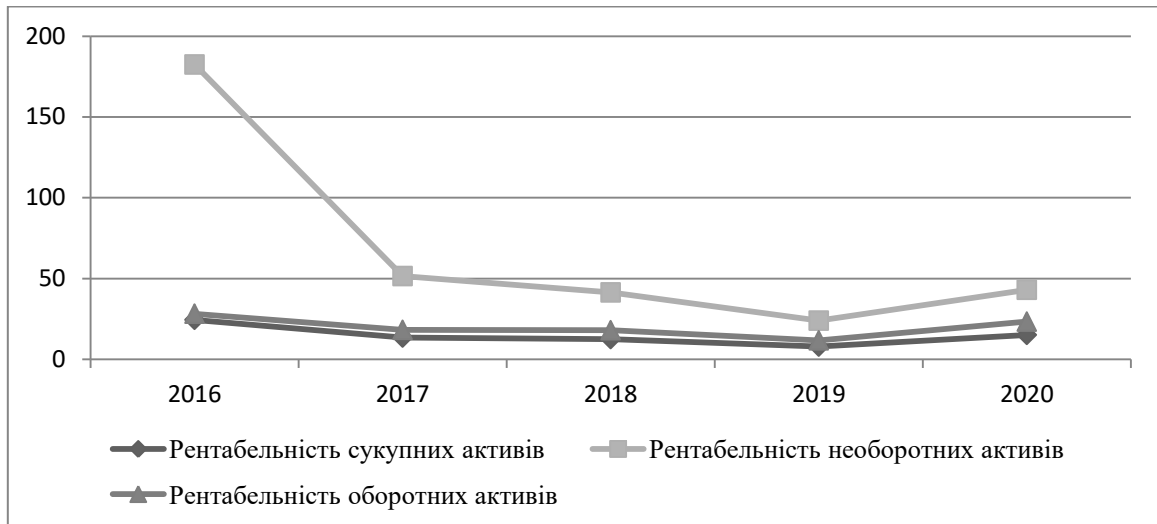

Рис. 2.4. Зміна показників рентабельності активів ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Таблиця 2.6

Динаміка показників рентабельності пасивів ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Рентабельність власного капіталу	43,52	13,78	12,84	8,06	15,50
Термін окупності власного капіталу	2,30	7,25	7,79	12,41	6,45
Рентабельність позикового капіталу	55,95	609,91	561,75	370,73	666,69
Термін окупності позикового капіталу	1,79	0,16	0,18	0,27	0,15

Показник рентабельності власного капіталу в 2016 р. показує, що чистий прибуток склав 43,5% власного капіталу, протягом наступних трьох років значення даного показника зменшувалося до 8% в 2019 р., проте в 2020 р. значення коефіцієнта зросло та становить 15,5%. Це говорить, що частка прибутку за останній рік зростає, що є позитивною тенденцією.

Що стосується рентабельності позикового капіталу ТОВ «Іванівка», то в 2016 р. на 1 грн позикового капіталу припадало 55,9 копійок чистого прибутку, а в 2020 р. цей показник зріс до 666,7 копійок чистого прибутку.

Тож, ТОВ «Іванівка» є прибутковим підприємством та щорічно протягом аналізованого періоду отримує позитивне значення фінансового результату.

Для здійснення ефективної господарської діяльності кожне підприємство

має мати майно, котрим воно володіє та розпоряджається. Все майно, яке знаходиться у власності підприємства та відображається в балансі, є його активами. Майнову оцінку ТОВ «Іванівка» та аналіз його динаміки за 2016-2020 рр. наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Оцінка майнового стану ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відносне відхилення			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Основні засоби	27723	36689	49252	53132	48466	32,34	34,24	7,88	-8,78
Первісна вартість ОЗ	49235	63919	84942	100298	108561	29,82	32,89	18,08	8,24
Знос ОЗ	21512	27230	35690	47166	60095	26,58	31,07	32,15	27,41

Для аналізу майнового стану підприємства розраховують коефіцієнти зносу та оновлення основних засобів.

Коефіцієнт зносу основних засобів розраховується за наступною формулою (2.1):

$$K_3 = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (2.1)$$

Використовуючи дані з табл. 2.5, розрахуємо цей коефіцієнт за п'ять років:

$$K_3(2016) = \frac{21512}{49235} = 0,44$$

$$K_3(2017) = \frac{27230}{63919} = 0,43$$

$$K_3(2018) = \frac{35690}{84942} = 0,42$$

$$K_3(2019) = \frac{47166}{100298} = 0,47$$

$$K_3(2020) = \frac{60095}{108561} = 0,55$$

Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на рівень фізичного та морального зносу основних засобів. В перші три роки значення цього коефіцієнта зменшувалося, що було гарною тенденцією, адже вказувало на інтенсифікацію процесів оновлення необоротних виробничих активів. Проте в останні два роки відбувається зростання коефіцієнта, що є негативною тенденцією. Якщо в 2019 р. значення коефіцієнта зросло на 5%, то в 2020 р. аж на 7% порівняно з попереднім роком.

Коефіцієнт оновлення розраховується за формулою 2.2:

$$K_o = \frac{\text{збільшення за звітний рік первісної вартості ОЗ}}{\text{первісна вартість основних засобів}} \quad (2.2)$$

Використовуючи дані табл. 2.5, розрахуємо даний коефіцієнт за п'ять років:

$$K_o(2016) = \frac{49235 - 33416}{49235} = 0,32$$

$$K_o(2017) = \frac{63919 - 49235}{63919} = 0,23$$

$$K_o(2018) = \frac{84942 - 63919}{84942} = 0,25$$

$$K_o(2019) = \frac{100298 - 84942}{100298} = 0,15$$

$$K_o(2020) = \frac{108561 - 100298}{108561} = 0,08$$

Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства вказує на рівень фізичного та морального оновлення основних засобів. Позитивною тенденцією буде збільшення показника, проте в ТОВ «Іванівка» значення даного показника зменшувалося протягом останніх років, тож така динаміка є негативною.

На основі отриманих даних побудуємо графік (рис. 2.5).

Зростання коефіцієнта майнового стану вказує на погіршення стану основних засобів підприємства. Зниження коефіцієнта оновлення основних засобів говорить про те, що підприємство зменшує введення основних засобів.

Така динаміка показників майнового стану підприємства є негативною.

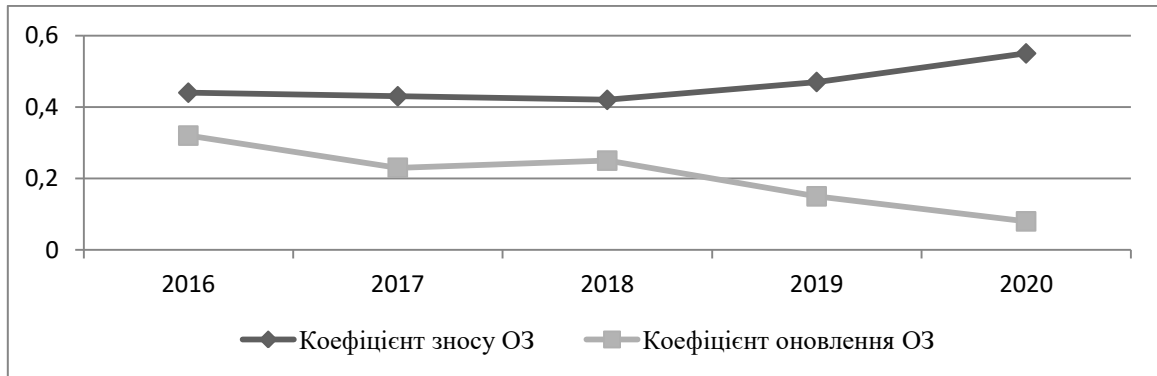

Рис. 2.5. Оцінка майнового стану ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Стабільність фінансового стану підприємства обумовлена його діловою активністю, яка залежить від широти ринків збуту продукції, його ділової репутації, ступеня виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівня ефективності використання ресурсів та стабільності економічного зростання.

Ділова активність підприємства характеризується швидкістю обертання його коштів. Аналіз ділової активності здійснюється шляхом розрахунку коефіцієнтів оборотності, строків погашення заборгованостей та фондівіддачі. Значення наведених коефіцієнтів для ТОВ «Іванівка» подано в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Значення показників ділової активності ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Коефіцієнт оборотності активів	0,47	0,73	0,67	0,55	0,64
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,52	25,83	23,59	20,99	20,40
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,75	1,85	2,07	2,00	2,39
Період погашення кредиторської заборгованості	686,06	13,94	15,26	17,15	17,64
Період погашення дебіторської заборгованості	482,44	194,27	174,17	179,93	150,56
Коефіцієнт оборотності запасів	1,12	1,70	1,47	1,22	1,33
Оборотність власного капіталу	0,84	0,75	0,68	0,56	0,65
Фондовіддача	4,77	3,76	2,94	2,25	2,97

Коефіцієнт оборотності активів характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення. Значення даного показника не має чіткої тенденції. Протягом 2017-2019 рр. спостерігалось його зменшення, що говорить про зменшення ефективності використання наявних у підприємства ресурсів. Проте в 2020 р. значення коефіцієнта зросло, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період. Результат розрахунку показує скільки разів підприємство погасило свої зобов'язання перед постачальниками, підрядниками і т. д. протягом року. Для сільськогосподарських підприємств нормативним є значення 4,8 разів на рік. В 2016 р. даний показник ТОВ «Іванівка» був нижчим норми, а в інші періоди навпаки – більшим майже в 5 разів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості демонструє швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період. З кожним роком значення цього показника зростає, що говорить про збільшення швидкості її обороту. Варто зазначити, що даний показник більш ніж в 20 разів менший за коефіцієнт кредиторської заборгованості. Це свідчить про те, що підприємство не так швидко отримує кошти від своїх боржників.

Результати розрахунку коефіцієнтів оборотності кредиторської та дебіторської заборгованостей графічно представлено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка коефіцієнтів оборотності кредиторської та дебіторської заборгованостей ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

З наведеного графіку чітко видно, що коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості значно перевищує коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства. Цей коефіцієнт перевищує 1, що говорить про швидку реалізацію товарно-матеріальних запасів підприємства. З 2017 р. цей показник починає знижуватись, що говорить про зниження попиту на продукцію.

Коефіцієнт фондівдачі показує ефективність використання основних засобів. З 2017 р. даний показник мав тенденцію до зменшення, проте в 2020 р. показав зростаючу динаміку, це свідчить про зростання ефективності використання виробничих потужностей ТОВ «Іванівка».

Коефіцієнт оборотності власного капіталу показує ефективність використання власного капіталу. Попри те, що цей показник має тенденцію до зниження, його значення є доволі високим, що говорить про ефективне використання капіталу. Отримані результати відобразимо графічно на рис. 2.7:

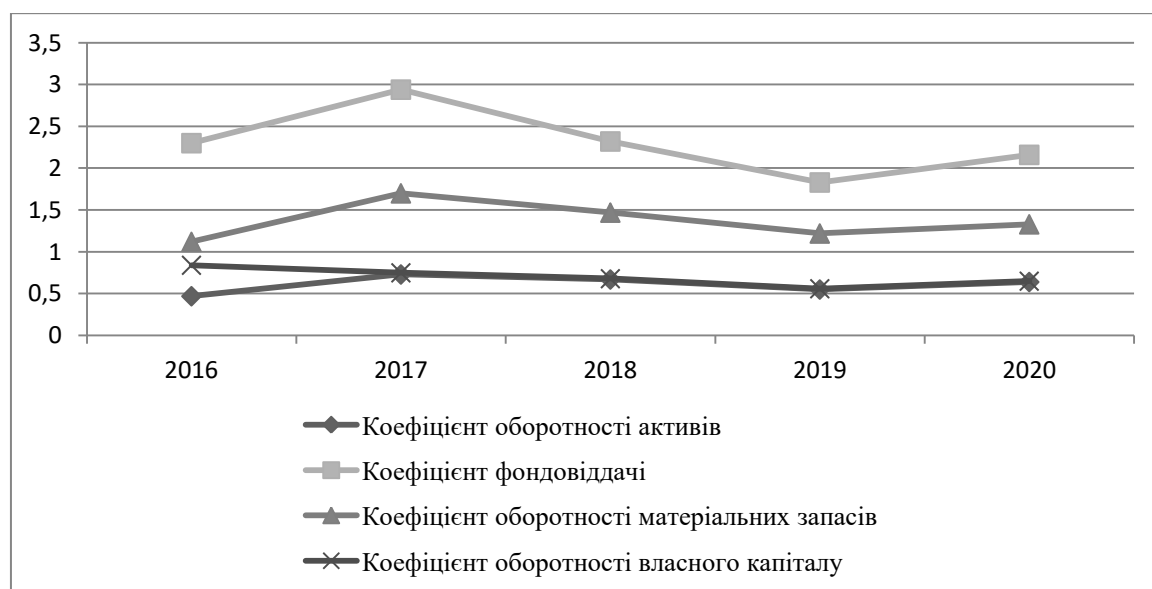

Рис. 2.7. Динаміка коефіцієнтів оборотності ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

З графіку видно, що з 2017 р. відбувалося поступове зниження зазначених

коефіцієнтів, проте в період 2019-2020 рр. значення коефіцієнтів ділової активності знову зросли.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Іванівка» показав, що підприємство має стійке фінансове становище. В 2017-2019 рр. відбувалося зменшення результативних показників, проте в 2020 р. ситуація покращилася та підприємство вийшло на рівень 2017 р.

2.3. Оцінка стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка»

Завдання оцінки стійкості економічного зростання є полікритеріальним та тісно пов'язане з питаннями ефективності, результативності та економічності діяльності. Згідно з О. К. Ойнер [26], все різноманіття показників результативності можна об'єднати в дві групи:

- 1) економічність – це внутрішні стандарти та показники використання ресурсів на одиницю результату;
- 2) ефективність – досягнення довгострокового гомеостазу підприємства при взаємодії з зовнішнім середовищем, тобто показники адаптивності, стійкості результатів, здатності до розвитку.

Якщо економічність пов'язана з витратами, то ефективність – з виявленням можливостей створення ринків. Таким чином, неодмінна умова стійкого зростання підприємства – це збалансованість окремих показників його діяльності. Досягнення економічності та ефективності в сукупності дає результативність, тобто виконання планів, цілей, стандартів та перевтілення їх в конкретні результати.

Економічна література знає багато підходів до оцінки стійкості економічного зростання, проте найбільш популярними є наступні:

- золоте правило економіки;
- коефіцієнт стійкості економічного зростання;
- модель Хігінса (коефіцієнт внутрішнього зростання);

– модель досяжного зростання Дж. Ван Хорна.

Одним з базових методів оцінки стійкості економічного зростання є метод «золотого правила економіка», сенс якого зводиться до зіставлення темпів посту прибутку, продажів та активів (2.3):

$$\text{Темп(П)} > \text{Темп(ВР)} > \text{Темп(СА)} > 1 \quad (2.3)$$

де Темп(П) – темп зростання прибутку;

Темп(ВР) – темп зростання виручки від реалізації;

Темп(СА) – темп зростання сукупних активів.

Оцінку зростання стійкості економічного зростання методом «золотого правила економіки» відобразимо графічно на рис. 2.8.

Рис. 2.8. Оцінка стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Така оцінка показує, що в більшості періодів спостерігається нестійке положення підприємства. В періоді 2016-2019 рр. «золоте правило економіки» не виконувалося. В 2016-2017 рр. та 2018-2019 рр. зростання прибутку взагалі не відбувалося, а темп зростання активів завжди перевищував темп зростання продажів. Проте ситуація змінилася в 2019-2020 рр.. Темп зростання прибутку (117%) вище темпу зростання продажів (31%), а ті в свою чергу вищі за темп

зростання активів (16%).

Для забезпечення стійкості економічного зростання пріоритетним джерелом є чистий прибуток, тому можливості підприємства щодо розширення основної діяльності за рахунок реінвестування власних коштів визначаються за допомогою коефіцієнта стійкості економічного зростання (коефіцієнта реінвестування прибутку), який розраховується за формулою 2.4:

$$K_{\text{сез}} = \frac{\text{ЧП} - \text{Д}}{\text{ВК}} \times 100 \quad (2.4)$$

де $K_{\text{сез}}$ - коефіцієнт стійкості економічного зростання;

ЧП – чистий фінансовий результат;

Д – дивідендні виплати;

ВК – середньорічна вартість власного капіталу.

За формулою 2.4 розрахуємо коефіцієнт стійкості економічного зростання для ТОВ «Іванівка» в 2016-2020 рр. та відобразимо його динаміку на рис. 2.9.

$$K_{\text{сез}}(2016) = \frac{53917}{(96923 + 150840):2} \times 100 = 35,74\%$$

$$K_{\text{сез}}(2017) = \frac{22332}{(150840 + 173172):2} \times 100 = 12,90\%$$

$$K_{\text{сез}}(2018) = \frac{23765}{(173172 + 196937):2} \times 100 = 12,07\%$$

$$K_{\text{сез}}(2019) = \frac{16542}{(196937 + 213479):2} \times 100 = 7,75\%$$

$$K_{\text{сез}}(2020) = \frac{35868}{(213479 + 249347):2} \times 100 = 14,38\%$$

Розрахований коефіцієнт відображає як збільшується власний капітал за рахунок результатів господарської діяльності, а не завдяки залученню додаткового капіталу. Найбільшим показник стійкості економічного зростання був в 2016 р., потім до 2019 р. відбувалося його поступове зменшення (на 28%), що є вкрай негативною тенденцією. Проте в 2020 р. відбулося зростання

коефіцієнта до рівня показника 2017 р., що є позитивною тенденцією.

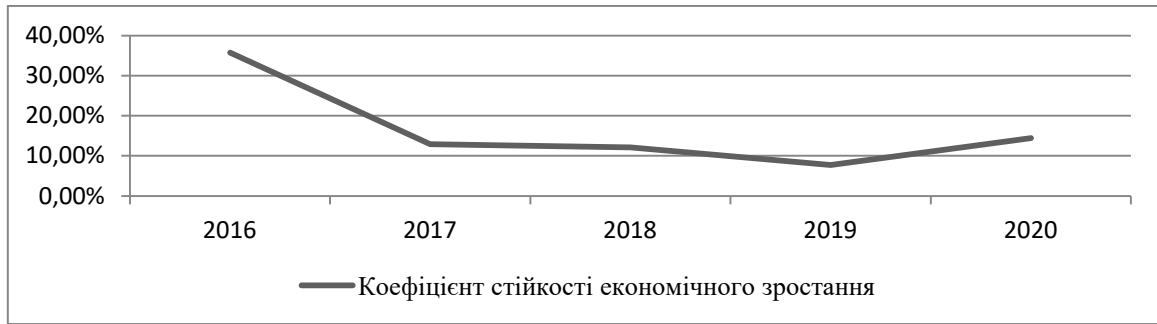

Рис. 2.9. Динаміка показника стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Наступним методом оцінки стійкості економічного зростання є використання моделі Хіггінса (2.5). Дана модель дає наочне уявлення про критичні змінні (коефіцієнт рентабельності, коефіцієнт капіталізації прибутку, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт оборотності активів), що визначають стійке зростання підприємства.

$$\Delta B = \frac{ЧП \times K_k^{ЧП} \times A \times K_{об}^A}{B \times BK} \times 100\% \quad (2.5)$$

де ΔB - можливий темп приросту обсягу продажів, %;

ЧП - чистий прибуток, тис. грн.;

$K_k^{ЧП}$ - коефіцієнт капіталізації чистого прибутку, ч. од.;

A - обсяг активів, тис. грн.;

$K_{об}^A$ - коефіцієнт оборотності активів, об.;

B - виручка від реалізації, тис. грн.;

BK - власний капітал, тис. грн.

Розрахуємо даний показник для ТОВ «Іванівка» за п'ять років, а рішення відобразимо графічно на рис. 2.10:

$$\Delta B(2016) = \frac{53917 \times 2,79 \times 153019 \times 0,47}{104600 \times 150840} \times 100\% = 69,38\%$$

$$\Delta B(2017) = \frac{22332 \times 7,75 \times 178316 \times 0,73}{121029 \times 173172} \times 100\% = 107,51\%$$

$$\Delta B(2018) = \frac{23765 \times 8,28 \times 200254 \times 0,67}{126256 \times 196937} \times 100\% = 105,69\%$$

$$\Delta B(2019) = \frac{16542 \times 12,89 \times 219086 \times 0,55}{115172 \times 213479} \times 100\% = 104,39\%$$

$$\Delta B(2020) = \frac{35868 \times 6,95 \times 254500 \times 0,64}{151094 \times 249347} \times 100\% = 107,39\%$$

Рис. 2.10. Динаміка коефіцієнта внутрішнього зростання для ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Коефіцієнт внутрішнього зростання за моделлю Хіггінса визначає зростання, забезпечене власними джерелами фінансування, при наявній рентабельності власного капіталу. Значення даного показника протягом 2017-2020 рр. були стабільними (104%-107%). Така динаміка є позитивною та говорить про стійке зростання підприємства.

Варто зазначити, що стійкий стан може порушуватися та змінюватися з року в рік. Тому моделювати рівні досягнутого зростання краще за моделлю Дж. Ван Хорна (2.6). Вчений стверджує, що в дійсності зростання власного капіталу та зростання обсягів продажів не збалансовані в часі [27].

$$SGR = \left(\frac{(Eq_0 + NewEq - Div) \times \left(1 + \frac{\Delta}{Eq}\right) \times \frac{S}{A} \times \frac{1}{S_0} - 1}{1 - \left[\frac{Np}{S} \times \left(1 + \frac{\Delta}{Eq}\right) \times \frac{S}{A}\right]} \right) \times 100 \quad (2.6)$$

де SGR - рівень досягнутого зростання;

Eq_0 – початковий розмір власного капіталу;

$NewEq$ - обсяг залученого капіталу;

Div - дивідендні виплати;

$\frac{\Delta}{Eq}$ – коефіцієнт, який визначає співвідношення залучених та власних коштів;

$\frac{S}{A}$ - співвідношення виручки та активів;

S_0 - податковий обсяг продажів;

$\frac{Np}{S}$ - коефіцієнт прибутковості.

Розрахуємо значення даного показника для ТОВ «Іванівка»:

$$SGR(2016) = \left(\frac{(96923 + 2179) \times (1 + 0,01) \times 0,68 \times \frac{1}{85432}}{1 - [0,52 \times (1 + 0,01) \times 0,68]} - 1 \right) \times 100 = 22,44\%$$

$$SGR(2017) = \left(\frac{(150840 + 5144) \times (1 + 0,03) \times 0,68 \times \frac{1}{104600}}{1 - [0,18 \times (1 + 0,03) \times 0,68]} - 1 \right) \times 100 = 15,71\%$$

$$SGR(2018) = \left(\frac{(173172 + 3317) \times (1 + 0,02) \times 0,63 \times \frac{1}{121029}}{1 - [0,19 \times (1 + 0,02) \times 0,63]} - 1 \right) \times 100 = 4,32\%$$

$$SGR(2019) = \left(\frac{(196937 + 5607) \times (1 + 0,03) \times 0,53 \times \frac{1}{126256}}{1 - [0,14 \times (1 + 0,03) \times 0,53]} - 1 \right) \times 100 = -8,78\%$$

$$SGR(2020) = \left(\frac{(213479 + 5153) \times (1 + 0,02) \times 0,59 \times \frac{1}{115172}}{1 - [0,24 \times (1 + 0,02) \times 0,59]} - 1 \right) \times 100 = 31,19\%$$

Розрахунок показника темпу стійкого зростання проводився на основі моделі Ван Хорна, орієнтованої на стабільні фактори. Результати розрахунків темпів фактичного зростання та показника стійкого зростання представлено в табл. 2.9.

Аналіз співвідношення темпу приросту виручки та коефіцієнта стійкості зростання, досліджуваного підприємства за 2016-2020 рр. показав, що темп зростання майже збігається з розрахованим показником SGR. Проте фактичне значення приросту виручки нижче за рівень SGR, тобто підприємство могло б

досягти більшого економічного росту, в умовах моделі SGR, без втрати ліквідності та зменшення вартості бізнесу.

Таблиця 2.9

Показники темпу зростання приросту виручки та коефіцієнта стійкого зростання

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Темп приросту виручки, %	22,44	15,71	4,32	-8,78	31,19
SGR, %	25,19	19,65	6,32	-6,18	34,36

Отримані результати аналізу дозволяють зробити висновок, що підприємство має всі можливості для забезпечення стійкого економічного зростання. Не дивлячись на негативні тенденції в 2017-2019 рр., в останній період дослідження підприємство показало гарні результати роботи.

2.4. Оцінка ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства

Джерела фінансування діяльності підприємства відображаються у його пасиві. Відповідно до джерела залучення фінансові ресурси поділяють на власні та залучені. Попри те, що з точки зору витрат самофінансування є більш бажаним, підприємства зазвичай користуються й позиковими коштами також. ТОВ «Іванівка» не є виключенням і містить в пасиві як власні так і запозичені кошти. В табл. 2.10 відображено динаміку та структуру капіталу ТОВ «Іванівка» за останні п'ять років.

Дані таблиці свідчать про чітку тенденцію обсягу капіталу до зростання. Протягом всього періоду обсяг власного та сукупного капіталу зростає, приріст сукупного капіталу становить 65%. Динаміка обсягів позикового капіталу була неоднозначною: в 2017 р. відбулося його зростання, а в 2018 р. – спад, в 2019 р. знову зростання, а в 2020 р. – спад.

Таблиця 2.10

Структура пасивів ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %
Власний капітал	150840	98,58	173172	97,12	196937	98,34	213479	97,44	249347	97,98
Позиковий капітал	2179	1,42	5144	2,88	3317	1,66	5607	2,56	5153	2,02
Сукупний капітал	153019	100	178316	100	200254	100	219086	100	254500	100

Загалом за 2016-2020 рр. приріст позикового капіталу становить 136%. Попри це частка позикового капіталу в пасивах підприємства ніколи не перевищила 3%. Тобто більш ніж 97% пасивів підприємств становить власний капітал, що говорить про стійкий фінансовий стан підприємства і здатність самостійно забезпечувати свою діяльність.

Детальніше динаміку власного капіталу відображено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Структура власного капіталу ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %
Статутний капітал	12	0,01	12	0,01	12	0,01	12	0,01	12	0,01
Резервний капітал	185	0,12	185	0,11	185	0,09	185	0,09	185	0,07
Нерозподілений прибуток	150643	99,87	172975	99,89	196740	99,90	213282	99,91	249150	99,92
Власний капітал	150840	100	173172	100	196937	100	213479	100	249347	100

Дані таблиці говорять про те, що власний капітал ТОВ «Іванівка» формують лише три статті, а саме: статутний капітал, резервний капітал та розподілений прибуток. Так як розмір статутного та резервного капіталів

залишається незмінним, обсяг власного капіталу змінюється за рахунок нерозподіленого прибутку. Щодо структури власного капіталу, то нерозподілений прибуток складає більш ніж 99%, резервний капітал близько 0,1%, а статутний близько 0,01%.

Так як ТОВ «Іванівка» не має довгострокових зобов'язань, то його позиковий капітал складається лише з поточних зобов'язань. Динаміку та структуру поточних зобов'язань наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Структура поточних зобов'язань ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %	обсяг, тис. грн	частка, %
Поточна кредиторська заборгованість за: - товари, роботи, послуги	373	17,12	172	3,34	579	17,46	727	12,97	297	5,76
- розрахунками з бюджетом	456	20,93	1602	31,14	726	21,89	2115	37,72	157	3,05
- розрахунками зі страхування	27	1,24	44	0,86	60	1,81	73	1,30	85	1,65
- розрахунками з оплати праці	138	6,33	160	3,11	223	6,72	272	4,85	311	6,04
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами							1536	27,39	426	8,27
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками			1494	29,04						
Доходи майбутніх періодів									269	5,22
Інші поточні зобов'язання	1185	54,38	1672	32,50	1729	52,13	884	15,77	3608	70,02
Поточні зобов'язання та забезпечення	2179	100	5144	100	3317	100	5607	100	5153	100

До складу поточних зобов'язань ТОВ «Іванівка» входять:

- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування;
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці;
- поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами;
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками;
- доходи майбутніх періодів;
- інші поточні зобов'язання.

Кожного року структура поточних зобов'язань ТОВ «Іванівка» змінюється. В 2016 р. найбільшу частку в зобов'язаннях займали інші поточні зобов'язання підприємства (більш ніж 50%). В 2017 р. ситуація лишилася такою ж, проте інші поточні зобов'язання займали лише 30%, бо з'явилася нова стаття – заборгованість за розрахунками з учасниками, яка зайняла аж 29% в структурі зобов'язань. В 2018 р. нових статей позикових коштів не з'явилося, тож структура була як і в 2016 р. В 2019 р. найбільшу частку в структурі зобов'язань зайняла заборгованість за розрахунками з бюджетом (37%), а в 2020 р. – інші поточні зобов'язання (більш ніж 70%). Стабільно найменшу частку в структурі займає заборгованість за розрахунками зі страхування.

Досліджені закономірності в динаміці та структурі власного й позикового капіталів ТОВ «Іванівка» зумовили певні особливості в динаміці показників фінансової стійкості. Динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємства відображено в табл. 2.13.

Коефіцієнт платоспроможності (автономії) показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. У ТОВ «Іванівка» фінансова автономія є доволі високою в 2016-2020 рр., показники в

цей період значно перевищують нормативне значення ($>0,5$) та майже досягають 100%. Тобто підприємство майже на 100% фінансово автономне та незалежне від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.13

Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТОВ «Іванівка» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік					Абсолютний приріст			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Коефіцієнт автономії	0,99	0,97	0,98	0,97	0,98	-1,5	1,3	-0,9	0,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,01	0,03	0,02	0,03	0,02	102,6	-42,6	54,5	-20,9
Коефіцієнт фінансової залежності	1,01	1,03	1,02	1,03	1,02	1,5	-1,2	0,9	-0,5
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,99	0,97	0,98	0,97	0,98	-1,5	1,3	-0,9	0,5
Коефіцієнт фінансового ризику	0,01	0,03	0,02	0,03	0,02	105,6	-43,3	55,9	-21,3
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,75	0,71	0,67	0,66	0,62	-5,3	-6,3	-1,5	-5,4
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	2,23	2,06	1,74	1,82	1,76	-7,7	-15,6	4,5	-2,8
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,98	0,96	0,98	0,96	0,97	-2,2	1,6	-1,4	0,7
Індекс постійності активів	0,25	0,29	0,33	0,34	0,38	16,2	15,8	3,0	10,3

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу вказує на рівень левериджу підприємства. Протягом аналізованого періоду значення показника є нижчим за нормативне, що свідчить про неповне використання фінансового та виробничого потенціалу підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності є меншим нормативного значення, що знову ж таки говорить про неповне використання можливостей підприємством.

Коефіцієнт фінансової стійкості має значення, яке перевищує нормативне 0,5 та майже дорівнює 1 (є більшим за 0,95), що є свідчення повної самостійної незалежності та стійкості підприємства, платоспроможності та динамічного

функціонування. Про це говорить і значення коефіцієнта фінансового ризику, рівень якого нижче нормативного.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, а яка – капіталізована. Позитивне значення цього показника свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами демонструє забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. Цей показник у ТОВ «Іванівка» є доволі високим протягом всього періоду, що говорить про фінансову стійкість підприємства і здатність проводити активну діяльність навіть без позикових коштів та зовнішніх джерел фінансування. В 2020 р. цей показник сягає значення 0,97, це означає, що компанія здатна профінансувати 97% всіх своїх оборотних активів за рахунок власного капіталу.

Отже, розраховані в табл. 2.13 дані та їх динаміка свідчать про стійке фінансове становище ТОВ «Іванівка».

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансово стану підприємства є його ліквідність, тобто здатність перетворювати свої активи в кошти платежу задля погашення короткострокових зобов'язань. Показники ліквідності ТОВ «Іванівка» та їх зміна протягом 5 років наведені в табл. 2.14.

Коефіцієнт загальної ліквідності відображає достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. Згідно з даними в таблиці 2.14 можна зробити висновок, що структура балансу є задовільною, підприємство платоспроможне, підприємству цілком вистачає ресурсів для погашення поточних зобов'язань, а на 1 грн. короткострокових зобов'язань в 2020 році припадає 31,18 грн власних ресурсів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно. Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Тож, в 2016, 2018 та 2019 рр. цей показник був вище норми, що може значити про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами.

Проте в 2020 р. значення показника було близьким до нормативного – 0,23. Це свідчить, що на кожну гривню поточних зобов'язань припадає близько 0,23 грн. грошових коштів та їх еквівалентів.

Таблиця 2.14

Динаміка показників ліквідності ТОВ «Іванівка» протягом 2016-2020 рр.

Показники	Рік					Абсолютний приріст			
	2016	2017	2018	2019	2020	2017/ 2016	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,84	0,14	0,54	0,69	0,23	-83,5	288,6	27,15	-66,8
Коефіцієнт термінової ліквідності	38,60	16,95	23,12	17,83	22,51	-56,1	36,39	-22,9	26,28
Коефіцієнт загальної ліквідності	53,18	25,03	40,71	26,09	31,18	-52,9	62,62	-35,9	19,51
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів	5,57	4,54	9,79	3,58	9,51	-18,6	115,8	-63,4	165,6

Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів варіюється від 3,5 до 9,8, що говорить про те, що запаси підприємства можуть з надлишком покрити короткострокову заборгованість у випадку необхідності їх розпродажу.

При оцінці ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємства важливим є також визначення ймовірності його банкрутства. Для уникнення банкрутства існують різні методики прогнозування майбутньої неплатоспроможності підприємств. Найбільш популярними серед них є модель Е. Альтмана, О. О. Терещенка та А. Савицької для підприємств сільськогосподарської галузі.

Діагностика банкрутства дозволяє підприємству своєчасно виявити його неплатоспроможність, збитковість, фінансову залежність чи спад ділової активності, тож для аналізу та діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності тощо.

Проведемо аналіз діяльності ТОВ «Іванівка» та оцінимо чи загрожує підприємству в короткостроковій перспективі збитковість та банкрутство (табл.

2.7-2.9). Розрахуємо ймовірність банкрутства за моделлю Альтмана (2.7).

$$Z = 1,2 \times X_1 + 1,4 \times X_2 + 3,3 \times X_3 + 0,6 \times X_4 + 1,0 \times X_5 \quad (2.7)$$

де X_1 – частка оборотних засобів в активах;

X_2 – рентабельність активів за нерозподіленим прибутком;

X_3 – рентабельність активів за прибутком від реалізації;

X_4 - коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань;

X_5 - коефіцієнт оборотності активів.

Здійснивши розрахунки, отримали наступні значення коефіцієнтів X та показника Z (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Результати розрахунку п'ятифакторної моделі Альтмана для
ТОВ «Іванівка» в 2016-2020 рр.

Коефіцієнт	Значення показника				
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
X1	0,76	0,72	0,67	0,67	0,63
X2	0,98	0,97	0,98	0,97	0,98
X3	0,35	0,13	0,12	0,08	0,14
X4	0	0	0	0	0
X5	0,68	0,68	0,63	0,53	0,59
Z	4,13	3,32	3,21	2,97	3,19

Згідно умови показник Z може набувати значень в межах від -0,14 до 22. Оскільки значення Z коливаються від 2,97 до 4,13, а за умовою Z має бути більше 2,7, то можна вважати, що ТОВ «Іванівка» є фінансово стійким та в найближчі роки банкрутство підприємству не загрожує.

Розрахуємо ймовірність банкрутства за моделлю Терещенка (2.8).

$$Z = 0,105 \times X_1 + 1,567 \times X_2 + 0,301 \times X_3 + 1,375 \times X_4 + 1,689 \times X_5 + 0,168 \times X_6 - 0,260 \quad (2.8)$$

де X_1 - коефіцієнт поточної ліквідності;

X_2 – коефіцієнт фінансової незалежності;

X_3 - відношення чистого доходу до активів;

X_4 - відношення операційного потоку до чистого доходу та інших операційних доходів;

X_5 - відношення прибутку до оподаткування до чистого доходу;

X_6 - відношення чистого прибутку до власного капіталу.

Дана модель є зручною для застосування, оскільки застосовується майже всіма підприємствами в країні та враховує галузеві особливості. Здійснивши розрахунки, отримали наступні значення коефіцієнтів X та показника Z (табл. 2.16).

Таблиця 2.16

Результати розрахунку ймовірності банкрутства за моделлю Терещенка для ТОВ «Іванівка» в 2016-2020 рр.

Коефіцієнт	Значення показника				
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
X1	53,18	25,03	40,71	26,09	31,18
X2	0,99	0,97	0,98	0,97	0,98
X3	0,47	0,73	0,67	0,55	0,64
X4	0,13	0,20	0,20	0,28	0,26
X5	0,52	0,18	0,19	0,14	0,24
X6	0,36	0,13	0,12	0,08	0,14
Z	8,13	4,72	6,37	4,81	5,52

Рекомендовані значення, котрі означають, що підприємство не банкрут та має непогану фінансову стійкість має становити $Z > 2$. Розраховані значення показника коливаються від 4,72 до 8,13, що є позитивним результатом, адже можна стверджувати, що підприємство є фінансово стійким та йому не загрожує банкрутство.

Розрахуємо ймовірність банкрутства підприємств за моделлю Савицької (2.9).

$$Z = 0,111 \times X_1 + 13,239 \times X_2 + 1,676 \times X_3 + 0,515 \times X_4 + 3,80 \times X_5 \quad (2.9)$$

де X_1 - власний оборотний капітал / оборотні активи;

X_2 - оборотний капітал / капітал;

X_3 - виручка / середня вартість капіталу;

X_4 - прибуток до оподаткування / середня вартість активів;

X_5 - власний капітал / активи.

Дана модель застосовується для підприємств сільськогосподарської галузі. Здійснивши розрахунки, отримали наступні значення коефіцієнтів X та показника Z (табл. 2.17).

Таблиця 2.17

Результати розрахунку ймовірності банкрутства за моделлю Савицької для ТОВ «Іванівка» за 2019-2020 рр.

Коефіцієнт	Значення показника				
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
X1	0,98	0,96	0,98	0,96	0,97
X2	0,75	0,71	0,67	0,66	0,62
X3	0,84	0,75	0,68	0,56	0,65
X4	0,24	0,13	0,13	0,08	0,15
X5	0,99	0,97	0,98	0,97	0,98
Z	15,38	14,57	13,91	13,51	13,26

Рекомендоване значення, котре означає, що підприємство не банкрут та має непогану фінансову стійкість має становити $Z > 8$. Розраховані значення показника коливаються від 13,26 до 15,38, що є позитивним результатом, адже можна стверджувати, що підприємство є фінансово стійким та йому не загрожує банкрутство.

Отже, здійснивши розрахунки ймовірності банкрутства за трьома моделями, можна зробити висновок, що підприємство не банкрут, а банкрутство в короткостроковій перспективі йому не загрожує, адже за останні 5 років значення розрахованих коефіцієнтів перевищувало рекомендовані значення, що відповідає підприємствам з високим рівнем фінансової стійкості.

Висновки до розділу 2

В результаті аналізу ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку ТОВ «Іванівка» встановлено наступне:

1. Підприємство має стійке фінансове становище. Чистий дохід підприємства від реалізації продукції зростає з кожним роком й фінансовий результат є позитивним і в 2020 р. складає 35868 тис. грн. Аналіз рентабельності підприємства показав, що підприємство є рентабельними за всіма статтями балансу. В 2017-2019 рр. відбувалося зменшення результативних показників, проте в 2020 р. ситуація покращилася та підприємство вийшло на рівень 2017 р.

2. Оцінка стійкості економічного зростання підприємства була здійснена за допомогою чотирьох підходів: золотого правила економіки, коефіцієнта стійкості економічного зростання, моделі Хіггінса та моделі Хорна. Отримані результати свідчать, що підприємство має всі можливості для стійкого зростання. Не дивлячись на негативні тенденції в 2017-2019 рр., в останній період дослідження підприємство показало гарні результати роботи.

3. Пасив ТОВ «Іванівка» складають власний капітал та короткострокові зобов'язання, при чому частка власного капіталу перевищує 98%. Розраховані показники фінансової стійкості говорять про стійке фінансове положення підприємства. Аналіз ліквідності підприємства визначив, що негайно підприємство може сплатити 23% поточної заборгованості, проте швидко ліквідні активи поривають заборгованість майже в 18 разів. Значення показника загальної ліквідності говорить, що на 1 грн. поточних зобов'язань ТОВ «Іванівка» має 31,18 грн власних коштів.

4. Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Іванівка» біло здійснена за трьома моделями: Е. Альтмана, О. Терещенка та А. Савицької. Діагностика банкрутства встановила, що підприємство не банкрут й банкрутство в короткостроковій перспективі йому не загрожує.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Розробка економіко-математичної моделі залежності стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування

Для уникнення кризових явищ у виробничо-фінансовій діяльності підприємства та задля забезпечення його стійкого економічного зростання треба підвищувати його ділову активність, що мінімізує ризики в умовах економічно нестабільного ринкового середовища. Рівень ділової активності підприємства оцінюється не тільки за досягнутими економічними показниками в короткостроковому періоді. Пріоритетною є ділова активність стратегічного виміру, яка характеризується стійкістю економічного зростання.

Ефективне управління сучасним підприємством не можливе без використання сучасних методів економіко-математичного моделювання та економічного й статистичного аналізу. На роботу будь-якого підприємства впливає ряд чинників. Оцінити результати їх впливу можна за допомогою методів статистики, основою яких є побудова та аналіз відповідної математичної моделі. Для багатофакторних моделей чи явищ доцільно використовувати методи множинного кореляційно-регресійного аналізу, котрі дозволяють вивчити та кількісно оцінити внутрішні й зовнішні наслідкові зв'язки між факторами, які утворюють модель, та встановити певні закономірності функціонування й тенденції розвитку досліджуваної результативної ознаки [28, 29].

Найбільш ефективним та відповідним для даного дослідження буде багатовимірний кореляційно-регресійний аналіз. Він дозволить не лише врахувати прямий вплив кожного фактору, а й визначити результат сукупної дії цілої групи досліджуваних факторів, виключаючи повторне їх врахування, цим

самим надаючи можливість відокремити уявні зв'язки від дійсних.

Головним завданням кореляційного та регресійного методів аналізу є аналіз статистичних даних для виявлення математичної залежності між досліджуваними ознаками та встановлення за допомогою коефіцієнтів кореляції порівнювальної оцінки щільності взаємозв'язку, який має певний числовий вираз. Кореляційний та регресійний методи аналізу вирішують три головні завдання:

- визначення за допомогою рівнянь регресій аналітичної форми зв'язку між варіацією ознак x та y ;
- знаходження та статистичне оцінювання рівняння зв'язку між результативною та факторною ознаками на підставі регресивного аналізу;
- інтерпретація отриманого рівняння та його використання.

Найчастіше трапляються наступні типи зв'язків:

- факторна ознака безпосередньо пов'язана з результативною;
- результативна ознака визначається комплексом діючих факторів;
- дві результативні ознаки спричинені дією однієї загальної причини.

Кореляційний аналіз, як один з методів кількісної оцінки, використовують для дослідження щільності та напрямку взаємозв'язків між оцінюваними показниками. Результатом цього аналізу є кореляційна матриця щільності взаємозв'язку між показниками (табл. 3.1). Даними кореляційної матриці є попарні коефіцієнти кореляції (r_{ij}).

Таблиця 3.1

Кореляційна матриця

Номер змінної	X_1	X_2	X_3	...	X_m	Y
X_1	1	$r_{x_1x_2}$	$r_{x_1x_3}$...	$r_{x_1x_m}$	r_{x_1y}
X_2	$r_{x_2x_1}$	1	$r_{x_2x_3}$...	$r_{x_2x_m}$	r_{x_2y}
X_3	$r_{x_3x_1}$	$r_{x_3x_2}$	1	...	$r_{x_3x_m}$	r_{x_3y}
...
X_m	$r_{x_mx_1}$	$r_{x_mx_2}$	$r_{x_mx_3}$...	1	r_{x_my}
Y	r_{yx_1}	r_{yx_2}	r_{yx_3}	...	r_{yxm}	1

В даній кваліфікаційній роботі кореляційний аналіз використаємо для оцінки двох типів залежності:

- 1) між результуючим показником та показниками забезпечення стійкості економічного зростання;
- 2) між показниками забезпечення стійкості економічного зростання.

В першому випадку за допомогою кореляційного аналізу відбирають показники за шкалою щільності (табл. 3.2), котрі мають високу щільність з результативним показником. Такі показники вважають основними, а інші – додатковими.

Таблиця 3.2

Шкала оцінки щільності кореляційного зв'язку Чеддока

Інтервальні проміжки значення коефіцієнта кореляції	[0; 0,3)	[0,3; 0,5)	[0,5; 0,7)	[0,7; 0,9)	[0,9; 1)
Характеристика щільності зв'язку	Слабка	Помірна	Помітна	Висока	Дуже висока

В другому випадку оцінюють щільність взаємозв'язків між показниками на предмет виявлення та пригнічення явища мультиколінеарності.

Мультиколінеарність – попарна кореляційна залежність між факторами. Мультиколінеарна залежність присутня, якщо коефіцієнт парної кореляції $r_{ij} > 0,70$.

Негативний вплив мультиколінеарності полягає в наступному:

- ускладнюється процедура вибору основних факторів;
- спотворюється сенс коефіцієнта множинної кореляції (він передбачає незалежність факторів);
- ускладнюються обчислення під час побудови самої моделі;
- знижується точність оцінки параметрів регресії, спотворюється оцінка дисперсії.

Наслідком зниження точності є ненадійність коефіцієнтів регресії та частково неприйнятність їх використання для інтерпретації як міри впливу відповідної пояснюючої змінної на залежну змінну.

Технічним забезпеченням здійснення кореляційного аналізу є інструмент аналізу «Корреляция» у функціональному додатку «Анализ данных» табличного редактора Microsoft Office Excel.

Головним критерієм вибору основних показників з масиву даних є ступінь їх зв'язку з результуючим показником, в даному випадку – коефіцієнтом стійкості економічного зростання підприємства. Чим щільнішим є зв'язок, том більша ймовірність побудови моделі, яка б відповідала умовам оптимальності.

З точки зору якісного відбору, більш бажаним є висока або дуже висока щільність зв'язку між оціночним та результуючим показниками (3.1).

$$|r_{ij}| \in [0,7; 0,9) \vee [0,9; 1) \quad (3.1)$$

Якщо оцінюваний коефіцієнт дуже близький до проміжку із оцінюваною високою щільністю зв'язку, проте не належить до нього, вважається, що такий показник задовольняє умову (3.1).

У випадку, коли за результатами кореляційного аналізу було визначено, що масив даних, котрі задовольняють умову (3.1) в кількісному вимірі є недостатнім для побудови регресійного рівняння, пропонується оцінювати щільність зв'язку між оціночним та результуючим показником за наступною умовою (3.2):

$$|r_{ij}| \geq 0,5 \quad (3.2)$$

Тобто, за шкалою Чеддока [30] визначена взаємна кореляція характеризується щонайменше помітним ступенем впливу, звідси (3.3):

$$|r_{ij}| \in [0,5; 0,7) \vee [0,7; 0,9) \vee [0,9; 1) \quad (3.3)$$

Множинна регресія дає можливість оцінити зв'язок результативної ознаки з будь якою факторною при фіксованому значенні інших, включених в

регресійну модель. На практиці часто використовують множинні, багатofакторні рівняння регресії, коли на величину результативної ознаки впливає 2, 3 і більше факторів.

Проведемо кількісну оцінку сумарного впливу досліджуваних факторів на результативний показник. Комплексну взаємодію всіх факторів (x_1, x_2, \dots, x_n) з результативним показником (y) можна описати рівнянням лінійної багатofакторної регресії (3.4).

$$Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n \quad (3.4)$$

В лінійній множинній регресії коефіцієнти при x_n характеризують середню зміну результату зі зміною відповідного фактора на 1 при незмінних значеннях інших факторів, закріплених на середньому рівні.

При аналізі рівняння множинної регресії використовується таке поняття, як помилка прогнозування Δy , тобто різниця між розрахованим (теоретичним) значенням функції \hat{y}_i та її вимірним (досвідченим) значенням y_i (3.5).

$$\Delta y = \hat{y}_i - y_i \quad (3.5)$$

Статистичний висновок про придатність (значимість) рівняння зазвичай перевіряється у наступній послідовності.

1. Спочатку проводиться загальна перевірка методом F-тесту, метою якої є з'ясування, чи пояснюють x -змінні значну частку варіації y , тобто, чи переважає вплив факторів x на зміну функції y над її коливаннями довільного порядку; якщо регресія не є значущою, то говорити більше нема про що.

2. Якщо регресія виявляється значною, можна продовжити аналіз, використовуючи t -тести окремих коефіцієнтів регресії. В цьому випадку намагаються з'ясувати, наскільки значущим є вплив тієї чи іншої змінної x на параметр y за умови, що всі інші фактори x залишаються постійними. Побудова довірчих інтервалів та перевірка гіпотез на адекватність для окремого коефіцієнта регресії ґрунтується на визначенні стандартної помилки. Кожен коефіцієнт регресії має стандартну помилку Sb_1, Sb_2, \dots, Sb_k .

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу в кваліфікаційній роботі визначимо взаємозв'язки між факторами та виділимо з них ті, що впливають на стійкість економічного зростання підприємства найбільше.

3.2. Розробка моделі оптимізації фінансової структури підприємства за критерієм фінансової стійкості

Структура балансу підприємства, визначена з використанням моделей управління економічною стійкістю в фінансовій сфері, дає змогу визначити таке співвідношення статей балансу, яке б забезпечило достатню ліквідність та платоспроможність підприємства в періоді, що розглядається.

Метод фінансової стабілізації, в основі якого покладена зміна структури активів та пасивів балансу, є методом управління стійкістю для вирішення поточних завдань підприємства. Врахування показника часу при управлінні фінансовою стійкістю підприємства визначає необхідність розробки динамічних методів управління нею. Нестійка діяльність підприємства передусім зумовлена невідповідністю його фактичного фінансово-економічного стану очікуваному. Усунути таку невідповідність або ж ймовірність її виникнення можна за допомогою зміни структури активів та пасивів балансу. Задля цього треба вирішити два завдання: відновлення платоспроможності й стабілізації фінансового стану та усунення причин втрати стійкості шляхом розробки заходів щодо реструктуризації балансу підприємства [31].

Здійснити оцінку якості структури балансу, а надалі досягти більш стійкого фінансового стану шляхом його реструктуризації, можна за допомогою методу оптимізації балансу, який базується на моделі агрегованого балансу. Для підтримки постійної платоспроможності та створення ефективної системи контролю за динамікою фінансового стану підприємств треба визначити діапазон граничних значень чистого оборотного капіталу, в межах якого можуть варіювати значення його складових. Для формування такого діапазону треба провести нормування величини оборотних активів та поточних

зобов'язань відносно обсягів грошових коштів та їх еквівалентів, що мають найвищу ліквідність та наявність яких є головним фактором оперативного забезпечення платоспроможності підприємства.

Основа планування балансу - погляд на відносні показники через призму оцінки ліквідності, тобто вираз обсягів складових агрегованого балансу за допомогою результатів групування активів за рівнем ліквідності, а пасивів – за терміном погашення [32].

На рис. 3.1 зображена оптимізаційна модель структури балансу підприємства, котра відповідає критерію максимізації ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

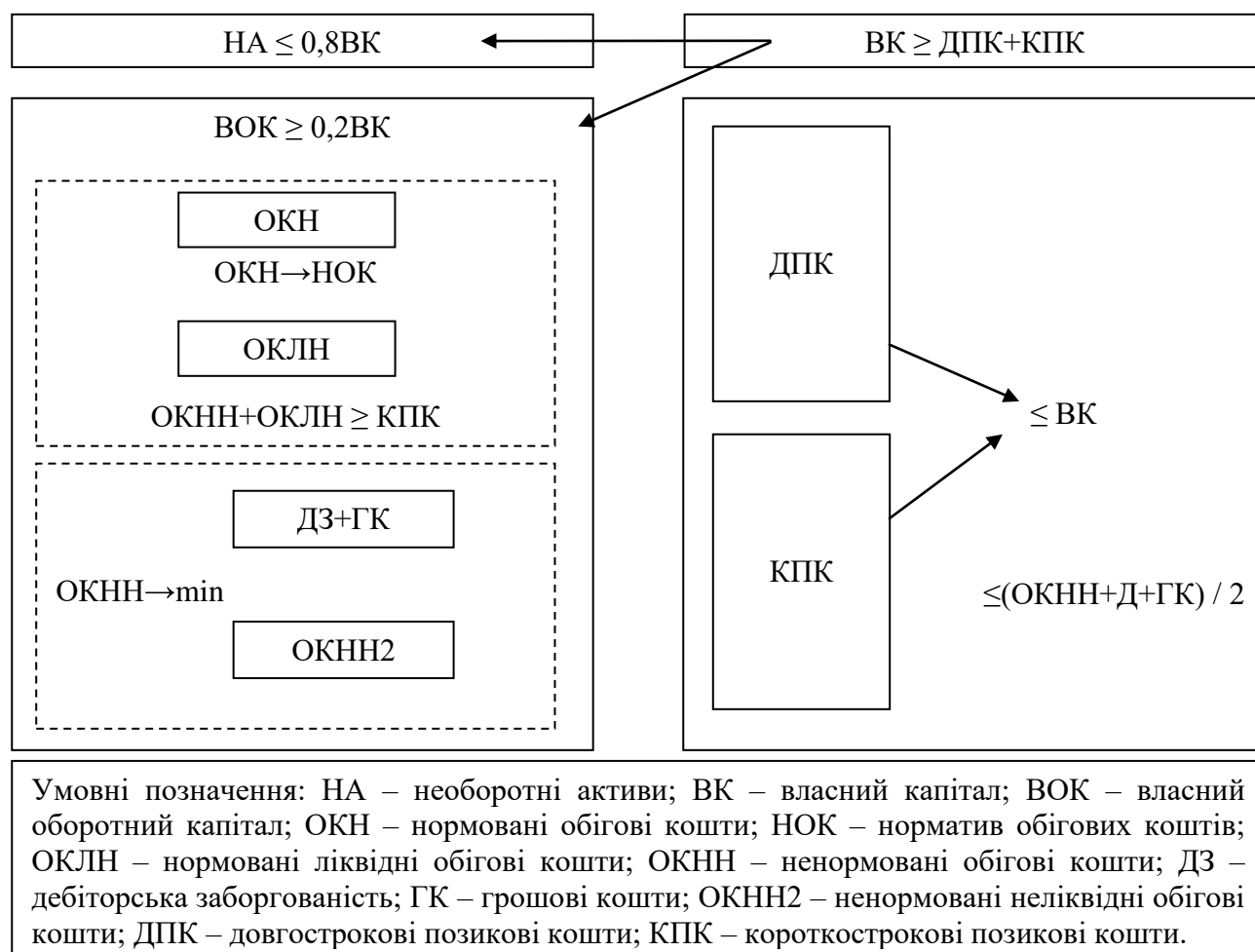

Рис. 3.1. Головні співвідношення складових балансу підприємства

Балансовій моделі буде відповідати система рівнянь (3.1), основою якої є умова фінансової стійкості.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{НА} + \text{ОА} = \text{ВК} + \text{ПК} \\ \text{НА} + \text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} = \text{ВК} + \text{ДПК} + \text{КсК} + \text{КсЗ} \\ \text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} = ((\text{ВК} + \text{ДПК}) - \text{НА}) + \text{КсК} + \text{КсЗ} \\ \text{З} \leq ((\text{ВК} + \text{ДПК}) - \text{НА}) = \text{ВOK} + \text{ДПК} \\ \text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КсК} + \text{КЗ} = \text{КсЗ} \end{array} \right. \quad (3.1)$$

В залежності від фактичних співвідношень, котрі склалися на підприємстві, підприємства класифікують за ознаками фінансової стійкості (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Класифікація підприємств за ознаками фінансової стійкості згідно з оптимальною структурою балансу

Балансові рівняння по рівню фінансової стійкості			
Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійкий стан	Кризовий стан
$\text{ОА} > \text{ВOK} + \text{ДсЗ} + \text{КсЗ}$	$\text{ОА} = \text{ВOK} + \text{ДсЗ} + \text{КсЗ}$	$\text{ОА} > \text{ВOK} + \text{ДсЗ} + (\text{КсЗ} - \text{ДЗ})$	$\text{ОА} < \text{ВOK} + \text{ДсЗ} + \text{КсЗ}$
Балансове співвідношення по стабільності фінансової стійкості			
Поточна $\text{ГК} \geq \text{КЗ}$	Поточна $\text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ}$	Поточна $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ}$	Поточна $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ}$
Короткострокова $\text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК}$	Короткострокова $\text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК}$	Короткострокова $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК}$	Короткострокова $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} < \text{КЗ} + \text{КсК}$
Довгострокова $\text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК} + \text{ДсЗ}$	Довгострокова $\text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК} + \text{ДсЗ}$	Довгострокова $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} \geq \text{КЗ} + \text{КсК} + \text{ДсЗ}$	Довгострокова $\text{З} + \text{ДЗ} + \text{ГК} < \text{КЗ} + \text{КсК} + \text{ДсЗ}$

Враховуючи те, що методи управління фінансовою стійкістю складні, а їх застосування вимагає значних витрат та призводить до певних наслідків, вони повинні бути максимально об'єктивними, обґрунтованими та ефективними у використанні. Забезпечити це можна використовуючи основні положення модельного підходу, котрий є комплексним інструментальним засобом розробки та координації методів управління фінансовою стійкістю в різних сферах діяльності підприємства з врахуванням їх специфічних особливостей, середовища функціонування, характеру факторів, що спричиняють порушення стійкості [33,34].

Структура балансу до та після реструктуризації матиме наступний вигляд відповідно (3.2, 3.3):

$$\sum_{i=1}^m A_i = \sum_{j=1}^n \Pi_j \quad (3.2)$$

де A_i – i -ий вид активу;

Π_j – j -ий вид пасиву

$$\sum_{i=1}^m (A_i + Y_i) = \sum_{j=1}^n (\Pi_j + X_j) \quad (3.3)$$

Тож необхідно знайти такі значення X_j та Y_i , при яких показники фінансової стійкості підприємства досягли б нормативного стану без порушення обсягу фінансових та матеріальних ресурсів. В такому випадку цільова функція матиме наступний вигляд (3.4):

$$Z = \sum_{j=1}^n d_j X_j \rightarrow \min \quad (3.4)$$

Де d_j - j -а оцінка значущості стратегій структурних перетворень балансу, при цьому $\sum_{j=1}^n d_j = 1$;

X_j - j -а стаття пасиву агрегованого балансу, при цьому $\sum_{j=1}^n X_j = 0$.

Обмеження на реструктуризацію активу балансу має вигляд $\sum_{i=1}^m Y_i = 0$.

Під час визначення обмежень будемо спиратися на нормативні значення показників, визначених Міністерством фінансів та Міністерством економіки України (табл. 3.4).

Від структури фінансових джерел залежить фінансова стійкість підприємства, тож формування фінансових ресурсів передбачає використання збалансованого співвідношення власних та залучених ресурсів. Для визначення оптимальної структури фінансових ресурсів та їх обсягів побудуємо модель оптимального розподілу ресурсів таким чином, щоб фінансові витрати підприємства були мінімальними (3.5).

Таблиця 3.4

Показники фінансового стану підприємства, для яких встановлено нормативні значення, згідно з офіційними вітчизняними методиками

Назва показника	Порядок розрахунку	Норматив
Методика Міністерства економіки України [35]		
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	(ОА+ВМП)/ ПЗ	>1,5
Коефіцієнт покриття	ОА / ПЗ	>1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	(ГК + ПФІ)/ ПЗ	0,1-0,2
Власні оборотні активи (ВОА)	ВК – НА	>0
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, %	(ВОА x 100)/ З	>50 %
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	(ВК – НА) / ОА	> 0,1
Коефіцієнт фінансової автономії	ВК/ Б	> 0,5
Методика Міністерства фінансів України [36]		
Коефіцієнт покриття	ОА / ПЗ	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(ОА – З) /ПЗ	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(ГК + ПФІ) / ПЗ	>0
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	ОА – ПЗ	>0
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	ВК / Б	>0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	(ОА – ПЗ) / ОА	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(ОА - ПЗ) /ВК	>0

$$Z = P_1 r_1 + P_2 r_2 + P_3 r_3 + P_4 r_4 \rightarrow \min \quad (3.5)$$

де Z - фінансові витрати підприємства на всі джерела фінансових ресурсів;

P_1 – кредиторська заборгованість;

P_2 - короткострокові кредити банків;

P_3 - довгострокові позикові кошти;

P_4 - власні кошти;

r_1, r_2, r_3, r_4 - вартість відповідних джерел фінансових ресурсів.

Так як обмеження оптимізованого балансу формулюємо відповідно до ліквідності активів, то згрупуємо їх у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Агрегування балансу в оцінках ліквідності активів

Назва групи	Склад
A ₁ - найбільш ліквідні активи	Грошові кошти
A ₂ - активи високої ліквідності	Поточна дебіторська заборгованість
A ₃ - активи низької ліквідності	Запаси і витрати
A ₄ - активи, що важко реалізуються	Необоротні активи

Отже, обмеження при побудові оптимальної структури балансу підприємства з врахуванням його ліквідності та фінансової стійкості будуть наступними.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності нормує обсяг грошових коштів та поточних фінансових інвестицій в розрахунку на 1 грн поточних зобов'язань, його нормативне значення має коливатися в межах 0,1-0,2 (3.6):

$$0,1 < \frac{A_1}{ПЗ} < 0,2 \quad (3.6)$$

Якщо виразити поточні зобов'язання через обсяг найбільш ліквідних активів, то отримаємо (3.7):

$$5A_1 < ПЗ < 10A_1 \quad (3.7)$$

Таким чином, коли підприємство працює нормально, згідно з нормативними вимогами Міністерства фінансів, поточні зобов'язання мають в 5-10 разів перевищувати суму вкладень в поточні інвестиції та грошові кошти.

Нормативне обмеження обсягів витрат майбутніх періодів матиме наступний вигляд (3.8):

$$\frac{ВМП}{П_1 + П_2} \geq 0,5 \quad (3.8)$$

З врахуванням цих обмежень щодо обсягу поточних зобов'язань, отримаємо (3.9):

$$2,5A_1 \leq \text{ВМП} \leq 5A_1 \quad (3.9)$$

Таким чином, витрати майбутніх періодів не мають перевищувати обсяг найбільш ліквідних активів у понад 5 разів.

Нормативне обмеження коефіцієнта швидкої ліквідності може бути подано у вигляді формули 3.10:

$$0,1 < \frac{A_1 + A_2}{\text{ПЗ}} < 0,3 \quad (3.10)$$

При врахуванні граничних обмежень для коефіцієнта абсолютної ліквідності та обсягів поточних зобов'язань шляхом арифметичних перетворень отримаємо наступне обмеження щодо обсягів дебіторської заборгованості відносно грошових коштів (3.11):

$$0 \leq A_2 < A_1 \quad (3.11)$$

Тобто, згідно з прийнятими нормативними рівнями показників ліквідності активи високої ліквідності не можуть перевищувати обсяг грошових коштів та поточних фінансових інвестицій.

Таким же чином можемо знайти граничний діапазон для формування обсягів запасів та витрат (3.12):

$$1,2\text{ПЗ} \leq A_3 \leq 1,4\text{ПЗ} \quad (3.12)$$

З врахуванням нерівності 3.7 отримаємо:

$$6A_1 \leq A_3 \leq 14A_1 \quad (3.13)$$

Тобто, активи низької ліквідності в нормально функціонуючого підприємства можуть перевищувати найбільш ліквідні активи лише в 6-14 разів.

При цьому, враховуючи встановлені граничні обмеження для обсягу витрат майбутніх періодів згідно з нерівністю 3.9, отримаємо (3.14):

$$3,5A_1 < 3 < 9A_1 \quad (3.14)$$

Тож, запаси підприємства повинні перевищувати грошові кошти та поточні фінансові інвестиції не більше, ніж в 3,5-9 разів.

Узагальнення одержаних оцінок щодо нормативних значень обсягів активів другої та третьої груп, наведених в нерівностях 3.11 та 3.13, дозволяє стверджувати, що загальна сума оборотних активів підприємства має перевищувати найбільш ліквідні активи в 7-16 разів:

$$7A_1 \leq A_1 + A_2 + A_3 \leq 16A_1 \quad (3.15)$$

Врахувавши нормативне значення коефіцієнта забезпечення власними оборотними коштами, отримаємо мінімальний та максимальний обсяги чистого оборотного капіталу підприємства, нормовані відносно суми абсолютно ліквідних активів (3.16):

$$0,45A_1 \leq П_4 - A_4 \leq 1,1A_1 \quad (3.16)$$

Всі статті пасиву балансу мають дорівнювати валюті балансу (3.17):

$$П_1 + П_2 + П_3 + П_4 \geq ВБ \quad (3.17)$$

Всі статті активу балансу мають також дорівнювати валюті балансу (3.18):

$$A_1 + A_2 + A_3 + A_4 \geq ВБ \quad (3.18)$$

Згідно з правилами лінійного програмування, всі невідомі мають бути більше нуля.

Наведені розрахунки дають змогу визначити нормативні значення питомої ваги складових активу та пасиву в балансі, який повністю би задовольнив встановлені вимоги щодо необхідного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Висновки до розділу 3

В ході розробки механізму фінансування стійкого економічного зростання підприємства було визначено наступне.

1. Визначено, що для оцінки впливу факторів на показник стійкості економічного зростання підприємства найбільш ефективним та відповідним буде багатовимірний кореляційно-регресійний аналіз.

2. Розглянуто основи проведення кореляційно-регресійного аналізу: відбір основних факторів, уникнення мультиколінеарності між ними, перевірка моделі на значимість та достовірність результатів.

3. Розроблено модель оптимізації фінансової структури підприємства за критерієм фінансової стійкості. Визначено основні обмеження та співвідношення статей балансу для побудови оптимізованого балансу підприємства.

РОЗДІЛ 4
ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО
СТІЙКОГО ЗРОСТАННЯ ТОВ «ІВАНІВКА» ТА ОЦІНКА ЇЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ

4.1. Впровадження методів та моделей управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного зростання підприємства на прикладі ТОВ «Іванівка»

За допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначимо вплив таких факторів на коефіцієнт стійкості економічного зростання (y) для ТОВ «Іванівка»:

- 1) коефіцієнт автономії, % (x_1);
- 2) середньозважена вартість капіталу, % (x_2);
- 3) коефіцієнт рентабельності продажів, % (x_3);
- 4) коефіцієнт маневреності власного капіталу, % (x_4);
- 5) показник ресурсовіддачі, % (x_5);
- 6) коефіцієнт абсолютної ліквідності, % (x_6);
- 7) обсяг чистого прибутку, тис. грн (x_7);
- 8) частка собівартості, % (x_8).

Вихідні данні для здійснення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу впливу факторів на залежну змінну (коефіцієнт стійкості економічного зростання) зібрані в вигляді динамічних рядів та представлені в табл. 4.1.

Матриця вихідних даних, представлена в табл. 4.1 містить 9 показників – 8 факторів та функцію за 5 періодів.

Спочатку необхідно здійснити відбір головних факторів, котрі здійснюють найбільш сильний вплив на функцію y , так як модель, котра містить велику кількість факторів нестійка. Нестійкість моделі заключається в необ'єктивному відображенні зміни y при відповідних змінах факторів.

Таблиця 4.1

Вихідні данні для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Рік	Змінні								
	Пояснювальні змінні (фактори впливу)								Залежна змінна
	Коефіцієнт автономії	WACC	Рентабельність продажів	Маневреність власного капіталу	Ресурсовіддача	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Обсяг чистого прибутку, тис. грн.	Частка собівартості	Коефіцієнт стійкості економічного зростання
X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y	
2016	98,58	35,41	51,55	75,39	47,49	84,03	53917	48,34	35,74
2017	33,71	12,82	18,45	71,39	73,06	13,88	22332	78,14	12,90
2018	98,34	12,08	18,82	66,88	66,70	53,93	23765	79,03	12,07
2019	97,44	7,86	14,36	65,89	54,93	68,58	16542	81,33	7,75
2020	97,98	14,25	23,74	62,36	63,81	22,76	35868	72,65	14,38

Для отримання коефіцієнтів парної кореляції необхідно розрахувати кореляційну матрицю. Для цього скористаємося функцією «Корреляция» в пакеті «Анализ данных» програми MS Excel. Отриманий результат відобразимо в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Кореляційна матриця

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y
X1	1								
X2	0,2000	1							
X3	0,2691	0,9963	1						
X4	-0,3227	0,7416	0,6891	1					
X5	-0,6602	-0,6390	-0,6828	-0,3365	1				
X6	0,6542	0,5101	0,5339	0,3992	-0,8840	1			
X7	0,3171	0,9477	0,9626	0,5042	-0,5907	0,3721	1		
X8	-0,2677	-0,9922	-0,9985	-0,6731	0,6951	-0,5225	-0,9659	1	
Y	0,1978	0,9888	0,9763	0,7403	-0,6361	0,5055	0,9489	-0,9723	1

В першу чергу виключаємо з моделі фактор x_1 , так як його зв'язок з y слабкий ($r_{x_1y} = 0,19$).

Далі перевіримо фактори на мультиколінеарність, тобто фактори для яких

$|r_{ij}| > 0,7$. Фактор x_2 мультиколінеарний з факторами x_3 , x_4 , x_7 та x_8 , проте x_2 має найбільш тісний зв'язок з y ($r_{x_2y} = 0,9888$), тож його можна залишити для подальшого аналізу. Фактор x_3 мультиколінеарний з x_2 та в меншій мірі пов'язаний з y ($r_{x_3y} = 0,9763$), тому цей фактор потенційно вибуває з моделі. Фактор x_5 мультиколінеарний з x_6 , проте має більш тісний зв'язок з y ($r_{x_5y} = -0,6361$), тому виключаємо з моделі фактор x_6 . Також з моделі виключаємо фактори x_7 та x_8 , адже вони мультиколінеарні між собою та з фактором x_2 , кий найбільш тісно пов'язаний з y . Таким чином в моделі залишається лише 3 фактори впливу – x_2 , x_4 та x_5 . Тепер таблиця з вихідними даними матиме наступний вигляд (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Вихідні дані після виключення з них мультиколінеарний факторів

Рік	Змінні			
	Пояснювальні змінні (фактори впливу)			Залежна змінна
	WACC	Маневреність власного капіталу	Ресурсовіддача	Коефіцієнт стійкості економічного зростання
	X2	X4	X5	Y
2016	35,41	75,39	47,49	35,74
2017	12,82	71,39	73,06	12,90
2018	12,08	66,88	66,70	12,07
2019	7,86	65,89	54,93	7,75
2020	14,25	62,36	63,81	14,38

Розрахунок показників регресії також виконаємо за допомогою MS Excel, скориставшись функцією «Регрессия» пакета «Анализ данных». Одержані результати відобразимо на рис. 4.1.

Проведемо статистичний аналіз визначеної регресії. Вільний член a_0 дорівнює 0,02, формально це треба розуміти наступним чином: коефіцієнт стійкості економічного зростання при нульовому значенні зазначених факторів впливу становитиме 0,02. Проте ймовірність такої ситуації не можлива, тож

здви́г a_0 треба розглядати як допоміжну величину, необхідну для отримання оптимальних прогнозів, та не тлумачити її настільки буквально.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	ВЫВОД ИТОГОВ									
2										
3	<i>Регрессионная статистика</i>									
4	Множественный R	0,9999								
5	R-квадрат	0,9999								
6	Нормированный R-квадрат	0,9999								
7	Стандартная ошибка	0,0619								
8	Наблюдения	5								
9										
10	Дисперсионный анализ									
11		<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимость F</i>				
12	Регрессия	3	484,0205	161,3402	4147,79	0,003581				
13	Остаток	1	0,0038	0,0038						
14	Итого	4	484,0243							
15										
16		<i>Коэффициенты</i>	<i>Стандартная ошибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значения</i>	<i>Нижние 95%</i>	<i>Верхние 95%</i>	<i>Нижние 95,0%</i>	<i>Верхние 95,0%</i>	
17	Y-пересечение	0,0200	0,5886	3,4055	0,0498	-7,4591	7,4992	-7,4591	7,4992	
18	Переменная X 1	1,0219	0,0054	189,1974	0,0034	0,9533	1,0905	0,9533	1,0905	
19	Переменная X 2	-0,0103	0,0094	-1,9617	0,0472	-0,1302	0,1096	-0,1302	0,1096	
20	Переменная X 3	0,0067	0,0041	1,9605	0,0355	-0,0460	0,0594	-0,0460	0,0594	
21										

Рис. 4.1. Результати розрахунку статистичних показників регресії

Коефіцієнти a_1 , a_2 та a_3 слід розглядати як ступінь впливу кожної змінної на розмір коефіцієнта, за умови, що всі інші незалежні змінні залишаються незмінними. Так, коефіцієнт a_1 дорівнює 1,02 та говорить про те, що збільшення середньозваженої вартості капіталу підприємства на 1% призводить до росту коефіцієнта стійкості економічного зростання на 1,02%. Аналізуючи коефіцієнт a_2 , можна помітити, що збільшення показника маневреності власного капіталу на 1% навпаки – зменшує показник стійкості економічного зростання на 0,01%. Коефіцієнт a_3 становить 0,01 та говорить про збільшення коефіцієнта стійкості економічного зростання на 0,01% при збільшенні на 1% показника ресурсовіддачі.

Для оцінки добротності виконаного регресійного аналізу можна використати два статистичні прийоми:

– стандартну помилку (S_y), яка дає уявлення про приблизну величину помилки прогнозування;

– коефіцієнт детермінації (R^2), який вказує, який відсоток варіації функції у пояснюється впливом факторів.

1. Результати статистичного розрахунку показують, що стандартна похибка для функції складає 0,06. Цей результат треба розуміти наступним чином: фактичний розмір коефіцієнта стійкості економічного зростання відрізняється від прогнозних показників не більше ніж на 0,06%.

Ця стандартна помилка S_y показує відхилення фактичних даних від прогнозних на основі використання впливу факторів x_2, x_4, x_5 . В той же час стандартне відхилення S_n , розраховане для одної змінної, становить 11,0. Отже, $S_y < S_n$, тому похибка прогнозування є меншою, коли використовують рівняння регресії (враховується вплив факторів), а не обмежуються лише значенням u .

2. Згідно з даними на рис. 4.1 коефіцієнт детермінації R^2 дорівнює 0,99, що становить 99%. Такий результат свідчить про те, що вплив всіх аналізованих факторів пояснює 99% варіації функції. Тож, можна вважати, що саме ці три фактори в даному конкретному разі мають найбільший вплив на u .

Тепер необхідно визначити статистичну значимість отриманого аналітичного виразу. Статистичну оцінку отриманого рівняння проводять за допомогою F-тесту, метою якого є визначення здатності досліджуваних факторів x пояснювати значну частину коливань функції u . Для виконання F-тесту скористаємося результатами комп'ютерного розрахунку в Excel. З рис. 4.1 бачимо, що величина $F_{\text{розрах}}$ дорівнює 4147,79, для аналізу рівняння скористаємося величиною $F_{\text{розр}}$ зворотною представленої Excel. Вона складе 0,0002. За умови, що для чисельника степінь свободи $f_1 = k$, тобто становить 3, а для знаменника $f_2 = n - k - 1 = 5 - 3 - 1 = 1$, критична величина $F_{\text{крит}}$ складе 215,71. Отже, співвідношення $F_{\text{розр}} < F_{\text{крит}}$ виконується, тому впевнено можна говорити про високу ступінь адекватності рівняння.

Перевірку на адекватність коефіцієнтів регресії проведемо за допомогою використання t-критерія. Необхідні значення ми знаходимо також за допомогою Excel, який видає відповідні данні зі значенням показника t (рис. 4.1). Даний коефіцієнт вважають значимим, якщо його t-критерій за

абсолютною величиною перевищує 1,96, що відповідає рівню значимості 0,05. В даному випадку маємо наступні значення критерію Стюдента для коефіцієнтів: $t_{a_0}=3,40$; $t_{a_1}=189,2$; $t_{a_2}=-1,96$; $t_{a_3}=1,97$. Зі всього зазначеного вище можна зробити висновок, що всі коефіцієнти рівняння є значимими.

Тож, виходячи зі всіх вище зазначених розрахунків, використовуючи коефіцієнти регресії (рис. 4.1), запишемо кореляційно-регресійне рівняння стійкості економічного зростання (4.1):

$$y = 0,02 + 1,02x_1 - 0,01x_2 + 0,01x_3 \quad (4.1)$$

Динамічність та невизначеність функціонування економічної системи зумовлює необхідність постійного дослідження тенденцій розвитку підприємства та його економічного зростання у вигляді прогнозних значень його результативних показників. В процесі розробки прогнозу враховують показники динаміки за певний період, що є передумовою для продовження раніше складеної тенденції. Перевагами прогнозування є можливість визначення наперед потенційних напрямків розвитку аналізованих процесів та явищ.

Серед існуючих методів прогнозування найбільш поширеним та прийнятним є метод екстраполяції тренду, головна складність використання якого полягає у виявленні адекватного рівняння тренду.

Прогнозні значення показників розрахуємо на 3 роки (до 2023 р.). Песимістичний прогноз відображає нижню межу можливого значення показника (за домінування негативних чинників впливу), а оптимістичний показує верхню межу його можливого значення (за домінування позитивних чинників).

Результати прогнозу зміни показника стійкості економічного зростання (рис. 4.2) показали невтішні очікування. Основою цього є значне зниження показника протягом 2018-2019 рр.

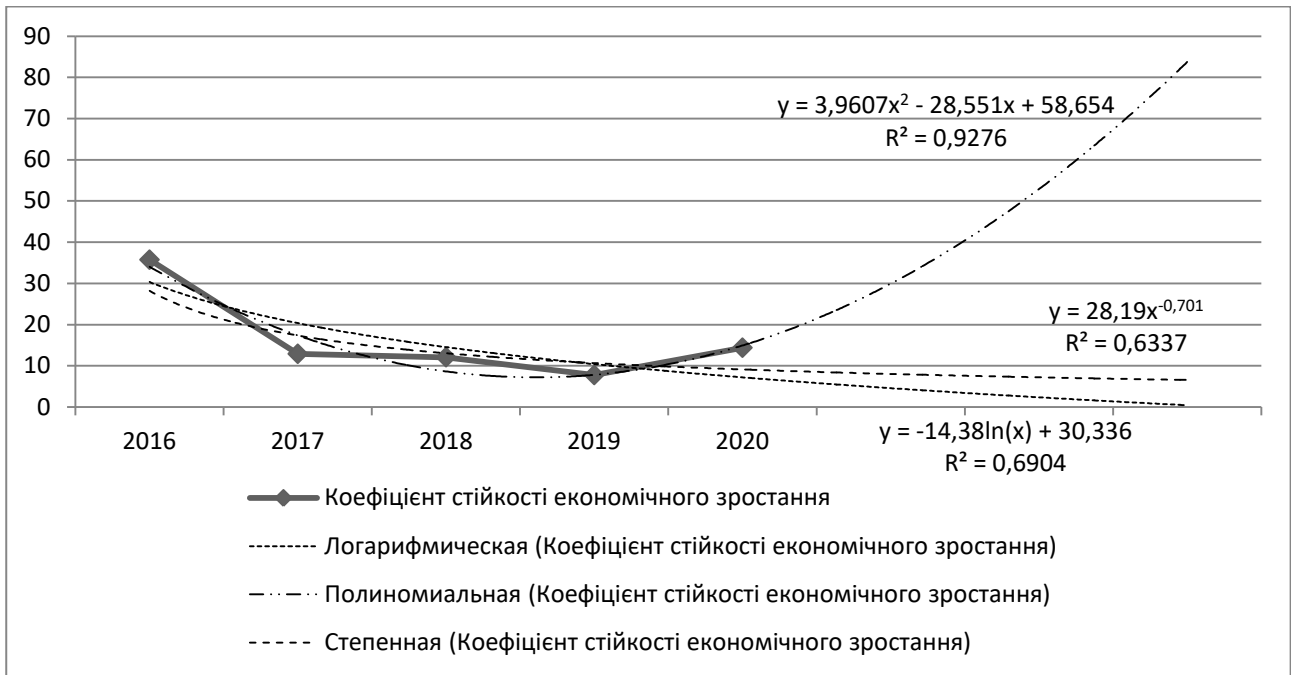

Рис. 4.2. Прогноз зміни показника стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка»

Треба зазначити поліноміальну залежність, адже коефіцієнт детермінації цієї моделі має найбільше значення. Обрана модель з ймовірністю 0,9276 відображає тенденцію зміни коефіцієнта стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка». Прогнозування тенденцій показника стійкості економічного зростання відображено в табл. 4.4.

Таблиця 4.4

Фактичні та прогнозні значення показника стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка»

Фактичні значення		Прогнозні значення			
Роки	Фактичні данні	Роки	2021	2022	2023
2016	35,41	оптимістичний прогноз (поліноміальна функція)	29,93	52,87	83,73
2017	12,82				
2018	12,08	песимістичний прогноз (логарифмічна функція)	4,57	2,35	0,43
2019	7,86				
2020	14,25	реалістичний прогноз (степенева функція)	8,03	7,21	6,56

Можна стверджувати, що коефіцієнт стійкості економічного зростання в 2022 р. не перевищить 52,87% та не буде меншим за 2,35%. Загалом, згідно з оптимістичним прогнозом, значення показника стрімко зростатиме з кожним роком, а за песимістичним – навпаки й через 3 роки наблизиться до нуля. Реалістичний же прогноз також має негативну тенденцію і в найближчі 3 роки прогнозує зменшення показника до 6,5%.

Головною передумовою прибутковості та фінансової стійкості є достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база підприємства. Розглянувши ресурсну базу ТОВ «Іванівка» можна зробити висновок, що протягом 2020 р. її обсяг збільшився на 35414 тис. грн. за рахунок збільшення обсягу власного капіталу.

Оптимізувати баланс підприємства можна за різними напрямками, насамперед завдяки досягненню певного співвідношення між власними та залученими ресурсами шляхом встановлення співвідношення з метою забезпечення стабільності та зниження їх вартості.

Для вирішення задачі оптимізаційної моделі балансу підприємства в ТОВ «Іванівка» використаємо формули (3.6 – 3.17) та програму Microsoft Office Excel, а саме інструмент «Пошук рішення».

Модель обчислення в Microsoft Office Excel включає:

- цільову комірку, значення якої має бути максимізоване;
- змінювані комірки, значення яких змінюється доки не буде досягнуто оптимальне значення в цільовій комірці;
- обмеження, які треба визначити для досягнення мети моделі.

Обмеження, виходячи з формул (3.6– 3.17) для задачі оптимізації фінансових ресурсів дозволяють визначити нормативні значення питомої ваги окремих складових активів та пасивів балансу, який цілком задовольняє встановлені вимоги щодо потрібного рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості (табл. 4.5).

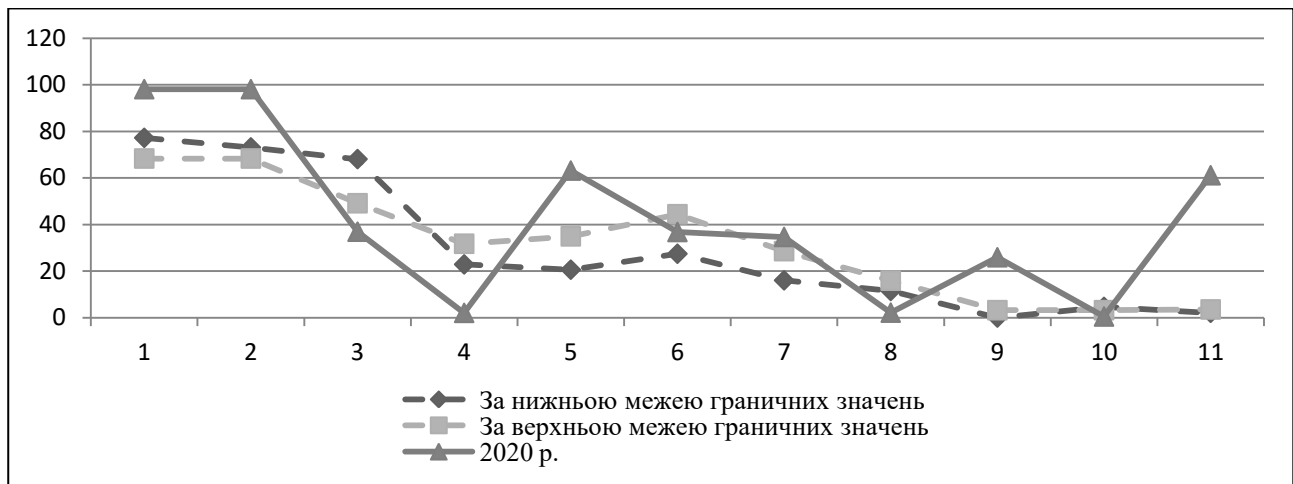
Таблиця 4.5

Нормативи оптимальної структури агрегованого балансу

Показник	За нижньою межею граничних значень		За верхньою межею граничних значень	
	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага, %	Оцінка в обсягах A_1	Питома вага, %
Валюта балансу	21,9 A_1	100	31,55 A_1	100
Постійні та довгострокові пасиви	16,9 A_1	77,17	21,55 A_1	68,3
З них:				
- постійні пасиви	16 A_1	73,06	21,55 A_1	68,3
Поточні зобов'язання	5 A_1	22,83	10 A_1	31,7
Необоротні активи	14,9 A_1	68,04	15,55 A_1	49,29
Оборотні активи	4,5 A_1	20,55	11 A_1	34,87
Запаси і витрати	6 A_1	27,4	14 A_1	44,37
З них:				
- запаси	3,5 A_1	15,98	9 A_1	28,53
Витрати майбутніх періодів	2,5 A_1	11,42	5 A_1	15,85
Поточна дебіторська заборгованість	0 A_1	0	1 A_1	3,17
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1 A_1	4,57	1 A_1	3,17
Власні оборотні активи (робочий капітал)	0,45 A_1	2,05	1,1 A_1	3,49

Характер відхилень показників, що характеризують структуру середньорічного балансу ТОВ «Іванівка» від розрахованих нормативних значень зобразимо на рис. 4.3.

Для реалізації даної математичної моделі використаємо функцію «Пошук рішень» електронних таблиць Excel. Здійснимо планування балансу підприємства за критерієм забезпечення поточної та перспективної платоспроможності. Виходити будемо з наявного обсягу абсолютно ліквідних активів, адже при незмінності ринкової кон'юнктури та без додаткового залучення позикових джерел підприємство має обмежені можливості щодо їх нарощення (табл. 4.6).

Умовні позначення:

1 – Постійні та довгострокові пасиви; 2 – Постійні пасиви; 3 – Необоротні активи; 4 – Поточні зобов'язання; 5 – Оборотні активи; 6 – Запаси і витрати; 7 – Запаси; 8 – Витрати майбутніх періодів; 9 – Поточна дебіторська заборгованість; 10 – Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції; 11 – Власні оборотні активи (робочий капітал)

Рис. 4.3. Оцінка відповідності структури балансу ТОВ «Іванівка» вимогам платоспроможності в 2020 р.

Таблиця 4.6

Оптимальний баланс ТОВ «Іванівка»

Показник	Оптимальний баланс, тис. грн.		Фактично у 2020 р., тис. грн	Відхилення від верхньої межі	
	За нижньою межею граничних значень	За верхньою межею граничних значень		тис. грн.	%
Валюта балансу	254500	254500	254500	0	0,00
Постійні та довгострокові пасиви	196397,65	173823,5	249347	75523,5	43,45
З них:					
- постійні пасиви	185937,7	173823,5	249347	75523,5	43,45
Поточні зобов'язання	58102,35	80676,5	5153	-75523,5	-93,61
Необоротні активи	173161,8	125443,05	93855	-31588,05	-25,18
Оборотні активи	52299,75	88744,15	160645	71900,85	81,02
Запаси і витрати	69733	112921,65	93508	-19413,65	-17,19
З них:					
- запаси	40669,1	72608,85	88112	15503,15	21,35
Витрати майбутніх періодів	29063,9	40338,25	5396	-34942,25	-86,62
Поточна дебіторська заборгованість	0	8067,65	65893	57825,35	716,76
Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	11630,65	8067,65	1173	-6894,65	-85,46

З представлених в табл. 4.6 розрахунків можна зробити висновок, що підприємству для забезпечення ліквідної діяльності не вистачає 6894,7 тис. грн. граничного значення верхнього діапазону оптимальності. При цьому сформований обсяг необоротних активів на 25% нижче оптимально необхідного. Оборотні активи перевищують їх оптимальне значення майже в два рази. Отже, з точки зору оптимальності доцільним буде нарощення необоротних активів.

Так як заплановані суми статей балансу платоспроможного підприємства мають характер діапазону допустимих значень частки окремих складових активу та пасиву підприємства, нормальним є позитивне або нульове відхилення від нижньої межі при нульовому або від'ємному відхиленні від верхньої межі, що за обсягами не перевищують різницю між верхньою та нижньою межами. З табл. 4.2 видно, що дані вимоги задовольняє лише пункт «запаси та витрати», проте окремо ні запаси, ні витрати не відповідають заданому діапазону значень: обсяг запасів занадто великий, а обсяг витрат навпаки – занадто малий. Найбільш значні диспропорції спостерігаються за дебіторською заборгованістю та поточними зобов'язаннями.

З метою оптимізації балансу підприємства пропонується:

- скоротити обсяг запасів на 15503 тис. грн шляхом їх реалізації зі знижками;
- здійснити рефінансування поточної дебіторської заборгованості в розмірі 57825 тис. грн, а вивільнені кошти інвестувати в довгострокові фінансові інвестиції;
- збільшити необоротні активи хоча б на 79307 тис. грн.

Тож, для забезпечення платоспроможності не лише в короткостроковій, а й в довгостроковій перспективі ТОВ «Іванівка» треба вжити заходи щодо досягнення збалансованості пропорцій співвідношення між ключовими елементами активів та пасивів, в першу чергу, за рахунок скорочення оборотних активів шляхом зменшення поточної дебіторської заборгованості.

Прогнозований показник згідно з наведеними вище розрахунками, а також його відносні відхилення від планового та фактичного балансу представлено в табл. 4.7.

Таблиця 4.7

Прогнозний оптимальний баланс ТОВ «Іванівка»

АКТИВ	На кінець 2020 р.	Після оптимізації	Відхилення
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	16335	21831	5496
Незавершені капітальні інвестиції	418	559	141
Основні засоби	48466	64773	16307
Інші фінансові інвестиції	28636	38271	9635
Усього за розділом I	93855	125433	31578
II. Оборотні активи			
Запаси	88112	71809	-16303
Дебіторська заборгованість	65893	8068	-57825
Гроші та їх еквіваленти	1173	8568	7395
Витрати майбутніх періодів	5396	40338	34942
Інші оборотні активи	71	284	213
Усього за розділом II	160645	129067	-31578
БАЛАНС	254500	254500	0
ПАСИВ			
I. Власний капітал			
Статутний капітал	12	12	0
Резервний капітал	185	185	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	249150	173627	-75523
Усього за розділом I	249347	173824	-75523
II. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	0	0	0
Усього за розділом II	0	0	0
III. Поточні зобов'язання			
Поточна кредиторська заборгованість	1276	24202,80	22927
Інші поточні зобов'язання	3877	56473,20	52596
Усього за розділом III	5153	80676	75523
БАЛАНС	254500	254500	0

Реалізація оптимізації балансу підприємства дасть змогу наблизити його до оптимального стану, за якого забезпечується його поточна та перспективна платоспроможність.

Отже, результати дослідження дають змогу фінансовим аналітикам робити обґрунтовані висновки щодо позитивних, припустимих та негативних тенденцій в структурі балансу тільки за оцінкою наявних структурних зрушень та відхилень від граничних значень питомої ваги. Окрім цього, на основі нормативу структури балансу підприємства з'являється можливість визначення нормативних граничних значень показників фінансового стану, розрахованих на основі даних балансового звіту.

Підтримуючи структуру агрегованого балансу в межах зазначених нормативів, керівництво може бути впевненим в тому, що підприємство за результатами зовнішнього аналізу, здійсненого його партнерами та контрагентами, є ліквідним, платоспроможним та фінансово стійким. Відхилення від меж даних нормативних значень питомої ваги в структурі балансу супроводжується зниженням якості фінансового стану принаймні за одним з вказаних напрямків його оцінки.

4.2. Розробка заходів щодо досягнення цільових параметрів фінансування економічного зростання ТОВ «Іванівка»

Так як прогнозування рівня коефіцієнта стійкості економічного зростання показало незадовільний результат, необхідним є розгляд стратегічних напрямків фінансового забезпечення економічного зростання підприємства.

Ефективне управління фінансовим забезпеченням підприємства потребує своєчасного корегування його фінансової стратегії, пошуку нових управлінських рішень, котрі стосуються зміцнення фінансового стану підприємства, його конкурентоспроможності, вибору раціональних напрямків вкладення капіталу, організації грошового обігу та фінансування поточної діяльності підприємства [42].

Для розробки конкретних заходів зміцнення стійкості економічного зростання підприємства можна скористатися різними варіантами управлінських

дій, найбільш прийнятних для українських підприємств. Для стабілізації фінансового стану підприємства розглянемо наступні етапи (рис. 4.4)

Рис. 4.4. Етапи стабілізації фінансового становища підприємства

Першим етапом є зміцнення платоспроможності – невідкладна задача в системі заходів фінансової стабілізації підприємства. Головними заходами для скорочення короткострокових фінансових заборгованостей ТОВ «Іванівка» є:

- пролонгація короткострокових фінансових кредитів;
- використання альтернативних джерел кредитування (краудфандинг);
- збільшення періоду наданого постачальниками товарного кредиту;
- відстрочка розрахунків по окремим формам внутрішньої кредиторської заборгованості;
- скорочення витрат на придбання матеріалів, обладнання, інвентарю;
- реструктуризація кредиторської заборгованості;
- скорочення продукції на складі.

Збільшення грошового потоку ТОВ «Іванівка» в короткостроковому періоді для погашення прострочених та термінових зобов'язань можна досягнути за рахунок:

- переведення частини ліквідних оборотних активів в кошти;
- переведення частини необоротних активів в кошти.

Другим етапом є відновлення рівня стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка» - одночасне усунення негативних причин або різке обмеження їх впливу на фінансову стійкість підприємства.

Відновлення рівня стійкості економічного зростання підприємства відбувається як продовження заходів по скорочення використання фінансових ресурсів та збільшенню позитивного потоку приросту власних фінансових ресурсів. Скорочення використання фінансових ресурсів пов'язане із застосуванням принципу «стиснення підприємства»; чим більшим буде позитивний розрив між надходженням грошових коштів та їх відпливом, тим швидше досягається фінансова стійкість підприємства.

Третім етапом є забезпечення фінансової рівноваги в довгострокову періоді – це створення умов для свого самофінансування, розвитку виробництва, усунення старих та нових загроз, покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Забезпечення фінансової стійкості підприємства в довгостроковій перспективі за рахунок збільшення прибутку створює гарні умови для самофінансування економічного зростання підприємства та скорочення залучених кредитних ресурсів [43].

Для фінансового оздоровлення ТОВ «Іванівка» необхідно застосувати наступні дії:

1. Заходи, які дозволять підвищити ефективність використання основних засобів підприємства та знизити витрати на їх створення:

– вивчити можливості переукладання орендних договорів з орендодавцем на нових економічно вигідних умовах або в іншому випадку – відмовитися від нього, визначити можливості орендувати приміщення чи земельну ділянку в іншого орендодавця на більш вигідних умовах;

– розглянути можливості використання вільних приміщень для організації нових більш вигідних видів діяльності.

2. Раціоналізація товарних запасів. Для цього необхідно застосувати наступні методи:

- розподілити запаси за рівнем важливості для стабільної діяльності підприємства, зменшити обсяг тих запасів, котрі є критичними для функціонування підприємства;

- зменшити витрати, пов'язані зі зберіганням товарних ресурсів;

- продати надлишок товарних ресурсів чи передати їх кредиторам за допомогою своїх зобов'язань;

- розглянути можливості продажу запасів та не використовуюваного обладнання зі знижками для того, щоб отримати додаткові кошти та знизити витрати їх обороту.

3. Прискорення обороту грошових коштів. Для цього необхідно застосовувати наступні методи:

- створити систему стимулів для клієнтів з метою прискорення оплати за надані послуги (працювати із застосуванням передоплати, дострокової оплати відповідно до договору, оплати у строк);

- розглянути можливості продажу дебіторської заборгованості своєму банку (факторингові операції) та кредиторам;

- розглянути відносини з клієнтами, котрі споживають послуги підприємства, їх фінансове становище з точки зору виникнення можливих ризиків та встановити залежно від цього ліміти товарного кредиту, наданих кожному клієнту.

4. Зменшення витрат в комерційній діяльності. Для цього треба застосувати наступні методи:

- зменшити загальногосподарські витрати в частині витрат на автотранспорт, представницькі витрати, на відрядження, охорону та ін.;

- впроваджувати ресурсозберігаючі технології;

- спростити організаційну структуру з метою усунення зайвих рівнів управління й скоротити витрати на оплату праці управлінського персоналу;

- проводити ретельний відбір сировини з певними характеристиками;

- спробувати замінити імпорتنу сировину на сировину вітчизняного виробництва;

– зменшити розмір відходів та розглянути можливості їх використання для реалізації супутніх послуг.

5. Зменшення впливу грошових коштів. Для цього потрібно застосувати такі методи:

– розділити постачальників на категорії по мірі важливості для діяльності підприємства з метою визначення пріоритетності оплати кредиторської заборгованості;

– подовжити строки платежів менш важливим постачальникам;

– зменшити кредиторську заборгованість;

– погашення заборгованості кредиторам активами боржників (ресурсами, послугами і т. д.).

6. Покращення інкасації дебіторської заборгованості. Для цього слід здійснити такі заходи:

– оформити позови в арбітражному суді щодо менш важливих клієнтів;

– переоформити дебіторську заборгованість

– провести оцінку платоспроможності покупців та визначити політику надання комерційного кредиту;

– провести систематичний контроль розрахунків з покупцями за відстроченими та розстроченими заборгованостями;

– застосовувати знижки в обмін на прискорення платежу (дебіторам, які навряд чи заплатять найближчим часом).

7. Реструктуризація банківських кредитів. Для цього необхідно застосувати наступні методи:

– переглянути умови кредиту, розглянути можливості рефінансування отриманого кредиту в іншому банку;

– переоформити короткострокові на довгострокові;

– спробувати укласти договори фінансування на поступку прав вимоги (договір факторингу);

– спробувати альтернативні методи кредитування з застосуванням fintech технологій.

8. Збільшення обсягів продажів за допомогою наступних методів:

– визначити групи послуг, котрі найбільше підходять до ринкових умов, що змінилися, важливо визначити конкурентні переваги послуг, що надаються, та можливості залучення вигоди з них;

– здійснити аналіз ціни та обсягу реалізованих послуг та знайти найрозумніший компроміс: спробувати зменшити відпускні ціни для того, щоб збільшити частку підприємства на ринку та обсяг продажів.

Головна мета роботи будь-якого підприємства – отримання прибутку від здійснюваної діяльності. Виходячи із завдань, що стоять перед ТОВ «Іванівка», в даний час весь комплекс заходів щодо збільшення рівня стійкості економічного зростання можна об'єднати в шість невеликих груп:

- вдосконалення фінансування діяльності підприємства;
- підвищення ефективності використання поточних активів;
- вдосконалення стратегії фінансової політики на підприємстві;
- вдосконалення тактики фінансової політики на підприємстві;
- вдосконалення фінансового планування та прогнозування;
- вдосконалення внутрішнього фінансового контролю.

Під вищезгаданими напрямками слід розуміти наступне.

Вдосконалення фінансування діяльності підприємства передбачає:

- визначення раціональної структури пасивів підприємства з врахуванням допустимого рівня фінансового ризику;
- розробку політики розподілу прибутку між власниками;
- формування найкращої структури запозичених коштів по формі (кредиторська заборгованість, кредит, позика), по строкам (короткострокові, довгострокові) та вартості.

Вдосконалення фінансової сторони експлуатації активів передбачає:

- визначення основних напрямків витрачання коштів, що відповідають стратегічним та тактичним цілям підприємства;
- формування якнайкращої структури активів;
- регулювання маси та динаміки фінансових результатів з врахуванням прийняттого рівня підприємницького ризику.

Вдосконалення тактики фінансової політики передбачає:

- проведення інвестиційної політики, здійснюючи аналіз інвестиційних проектів господарчого й фінансового характеру, відбір найкращий з них й подальший фінансовий моніторинг введення проектів і життя.

Вдосконалення тактики фінансової політики передбачає:

- здійснення комплексного оперативного управління оборотними активами й короткостроковими зобов'язаннями підприємства;
- осмислення цінових та інших маркетингових рішень з точки зору їх впливу на фінансові результати.

Вдосконалення фінансового планування й прогнозування розвитку підприємства передбачає:

- визначення фінансових перспектив розвитку підприємства, а також тактичних кроків по забезпеченню своєчасного проведення розрахунків між постачальниками та покупцями з метою попередження нарощування розмірів дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Вдосконалення внутрішнього фінансового контролю передбачає:

- аналіз даних бухгалтерського та операційного обліку, а також звітність підприємства, використовуючи їх:

1. як матеріал для оцінки результатів діяльності підприємства, всіх його підрозділів і самого себе;
2. як інформаційної бази підприємства для прийняття фінансових рішень.

При вдосконаленні фінансування діяльності підприємства можна запропонувати надати структурі пасивів більш раціональну основу. З іншими

кредиторами необхідно провести переговори про продовження строків погашення кредиторської заборгованості. При цьому має бути складений план погашення кредиторської заборгованості на наступний рік, який є складовою загального фінансового плану підприємства. Резерви для погашення кредиторської заборгованості підприємство має. Це, насамперед, скорочення дебіторської заборгованості, можливість більш раціонального використання основних засобів, тобто мобілізація та прискорення оборотності оборотних засобів.

Ключовим аспектом розвитку кредитування підприємства, як джерела фінансового забезпечення, є зниження поточних процентних ставок та збільшення термінів надання кредитів банками. Так як одним зі способів одержання потрібних коштів підприємством є їх звернення до різних механізмів фінансування, як прямих (власний капітал, позикові кошти, бюджетні кошти тощо), так і непрямих (емісія облігацій, факторинг, лізинг тощо).

Непрямі механізми мають вищу ефективність та залежні від розвитку фінансових ринків. Серед них варто виділити наступні [47]:

1. Факторинг, за якого одна сторона передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи. На практиці, це купівля банком або спеціалізованою факторинговою компанією грошових вимог постачальника до покупця та їх інкасація за певну винагороду. В результаті за досить короткий термін (2-3 дні) з'являється можливість отримати від 80 до 90% суми вимог у вигляді авансу, що залишилися 10-20% є гарантованою сумою до моменту отримання їй грошей від боржника.

Можна відзначити наступні позитивні моменти факторингу для підприємства:

- завчасна реалізація боргових вимог;
- звільнення від ризику неплатежів;

- спрощення структури балансу;
- економія на бухгалтерських, адміністративних та інших витратах.

Всі ці моменти сприяють прискоренню обороту капіталу, зниження витрат обігу, проте зараз факторинг майже не використовується.

2. Боргове фінансування за допомогою облігацій може застосовуватися для фінансування активів з тривалим терміном експлуатації. Чим вище капіталомісткість бізнесу, тим більше може бути обсяг довгострокової заборгованості і власного капіталу. Позитивним є те, що власники облігацій не мають права голосу і, отже, не можуть впливати на роботу підприємства. Більше того, фінансування за допомогою облігацій є дешевшим за інші види кредитування.

3. При досягненні підприємством бажаної структури капіталу можна використовувати необхідні йому активи в режимі лізингу. При цьому балансове співвідношення власних і позикових коштів не змінюється, що дозволяє в подальшому залучати позикові ресурси за зниженими відсотковими ставками. Дана перевага лізингового фінансування, в порівнянні з кредитним фінансуванням, зберігається протягом усього терміну дії договору лізингу.

Перевагою лізингу є те, що він дозволяє швидко реагувати на зміни кон'юнктури, оновлювати капітал, не вдаючись до великомасштабних інвестицій, уникати морального старіння обладнання. Він дає можливість підприємцям модернізувати нове виробництво без мобілізації великих фінансових ресурсів. Лізингова угода є більш гнучким механізмом залучення фінансування, ніж позика, оскільки надає можливість виробити зручну для покупця схему фінансування.

Серед прямих механізмів фінансування слід виокремити альтернативні джерела онлайн-фінансування (акціонерний краудфандинг, краудфандинг на умовах участі в прибутку, peer-to-peer (прямі залучення від фізичних або юридичних осіб) позики, балансові позики).

Краудфандинг являє собою дієвий механізм, завдяки якому інвестори можуть взяти участь в реалізації певного проєкту шляхом інвестування, або ж

пожертвування власних ресурсів, найчастіше якими виступають фінансові. Основною перевагою краудфандингу є те, що кожен кредитор має змогу підлаштуватися під умови позичальників, пропонуючи умови фінансування, які задовольняють обидві сторони.

Моделі онлайн-фінансування дозволять здійснювати операції кредитування та інвестування на різних умовах – на благодійній основі, з фінансовою чи нефінансовою винагородою тощо (табл. 4.8). Через високий потенціал розвитку даних моделей фінансування, їх переваги щодо швидкості, простоти та доступності залучення фінансових ресурсів, порівняно з традиційними джерелами, вони є найбільш привабливими та найбільш вигідними для ТОВ «Іванівка».

Таблиця 4.8

Порівняльна характеристика видів онлайн-фінансування

Види онлайн-фінансування	Сутність	Мета залучення	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5
Краудфандинг з нефінансовою винагородою	Надавачі коштів отримують нефінансову винагороду	Фінансування інноваційної діяльності	Дає можливість оцінити попит на продукцію, знайти потенційних споживачів; дозволяє зберегти контроль над бізнесом	Використовується на ранніх стадіях реалізації проекту; необхідно мати прототип продукції, продукт має бути інноваційним

Продовження табл. 4.8

1	2	3	4	5
Акціонерний краудфандинг	Надання коштів інвестора в обмін на акції підприємства, дивіденди або право голосу на загальних зборах акціонерів	Фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності	Можливо залучити кошти в будь-який бізнес, не залежить від характеристик продукту; дозволяє залучити венчурних інвесторів	Використовується на ранніх стадіях реалізації проекту; втрата одноосібного контролю та управління підприємством
	Отримання інвестором	Фінансування інвестиційної	Можливо залучити кошти в	Використовується на ранніх стадіях

Краудфандинг на умовах участі в прибутку	частини доходів або прибутку від реалізації проєкту у вигляді дивідендів, роялті чи інших виплат	діяльності	будь-який бізнес, не залежить від характеристик продукту; можна використати на будь-якій стадії реалізації проєкту	реалізації проєкту; втрата одноосібного контролю та управління підприємством
Peer-to-peer, peer-to-business позики	Отримання позики безпосередньо від фізичних осіб та інституційних інвесторів без участі традиційного фінансового посередника	Фінансування поточної діяльності	Можливо залучити кошти в будь-який бізнес, не залежить від характеристик продукту; можна використати на будь-якій стадії реалізації проєкту	Умови позики не завжди збігаються з потребами бізнесу, виробничим циклом

Найбільш поширеною та прийнятною моделлю онлайн-фінансування для ТОВ «Іванівка» є краудфандинг з нефінансовою винагородою, що зумовлено можливістю його ефективного використання для збору коштів практично на будь-які проєкти та в інтересах будь-якого суб'єкта.

Серед українських краудфандингових платформ підприємству слід розглянути такі: «Спільнокошт» та «Кредити українському бізнесу» (КУБ). Через нестачу інформації про українські краудфандингові платформи та низький рівень довіри населення до такого виду фінансування краудфандинг не є популярним та широко використовуваним, проте в умовах розвитку інтернету та інформаційних технологій, активного розвитку цифровізації й діджиталізації економіки України, краудфандинг, як і інші види альтернативного онлайн-фінансування бізнесу, у майбутньому займе лідируючі позиції на ринку. Тож підприємству вже зараз треба більш детально розглянути й приділити більше уваги вивченню питань щодо використання краудфандингових платформ в якості альтернативного джерела залучення фінансових ресурсів [52].

Отже, для стійкого економічного зростання підприємству необхідно збільшувати прибуток, рентабельність, платоспроможність, а для цього необхідно оптимізувати фінансове забезпечення підприємства.

Висновки до розділу 4

При обґрунтуванні заходів забезпечення економічно стійкого зростання підприємства та оцінки їх ефективності було встановлено наступне.

1. В ході кореляційно-регресійного аналізу було визначено, що головними факторами, визначаючими варіацію рівня стійкості економічного зростання, є: середньозважена вартість капіталу, маневреність власного капіталу та показник ресурсовіддачі. Очевидно в майбутньому періоді для підвищення показника стійкості економічного зростання необхідно перш за все приділити особливу увагу структурі капіталу підприємства, його середньозваженій вартості, маневреності та показнику ресурсовіддачі.

2. В ході оптимізації фінансової структури підприємства було розраховано прогнозний оптимальний баланс ТОВ «Іванівка». Реалізація оптимізації балансу підприємства дасть змогу наблизити його до оптимального стану, за якого забезпечується його поточна та перспективна платоспроможність.

3. Визначено, що для досягнення цільових параметрів фінансування економічного зростання підприємства йому необхідно оптимізувати фінансове забезпечення. Для цього було запропоновано заходи щодо відновлення платоспроможності та стійкості економічного зростання підприємства. Також описано альтернативні методи (прямі та непрямі) залучення додаткових коштів підприємством.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження, проведеного в дипломній роботі, вирішують науково-практичне значення: покращення методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування та функціонування механізму фінансового забезпечення сталого розвитку ТОВ «Іванівка». Тож, під час проведення дослідження були одержані наступні результати:

1. Під час аналізу теоретичних джерел було визначено поняття стійкого економічного зростання підприємства. Визначено, що попри те, що дане поняття існує з 19 ст. до сих пір не існує єдиного його визначення. Проте вивчивши підходи різних вчених до трактування категорії «стійке економічне зростання», узагальнивши їх думки, можна сформулювати наступне визначення даного поняття. Стійке економічне зростання підприємства – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, котрий гарантує йому безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, а також фінансування витрат на розширення підприємства, платоспроможність та конкурентоспроможність, зберігаючи при цьому задовільну структуру капіталу та динамічну фінансову рівновагу активів та пасивів в умовах ринкової нестабільності та мінливості зовнішнього середовища.

2. Управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства є одним з основних чинників організації виробничо-господарської діяльності та забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства в сучасних умовах, є діяльністю, спрямованою на оптимізацію фінансового механізму та координування фінансових операцій, забезпеченням їх впорядкування та точного «балансування». Критеріями оцінки ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку підприємства є: фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність.

3. В дипломній роботі проаналізовано основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Іванівка». Протягом всього досліджуваного періоду (2016-2020 рр.) відбувається поступове зростання обсягу власного

капіталу підприємства (+65%). Чистий прибуток підприємства не має чіткої тенденції, проте результат 2020 р. був на 33% меншим, ніж в 2016 р., та становить 35,8 млн. грн. Така тенденція спричинена збільшенням частки собівартості в виручці від реалізації. Рентабельність виробництва склала 15% в 2020 р. Що стосується рентабельності позикового капіталу ТОВ «Іванівка», то в 2016 р. на 1 грн позикового капіталу припадало 55,9 копійок чистого прибутку, а в 2020 р. цей показник зріс до 666,7 копійок чистого прибутку. Тож, ТОВ «Іванівка» є прибутковим підприємством та щорічно протягом аналізованого періоду отримує позитивне значення фінансового результату.

4. Оцінку стійкості економічного зростання було проведено за допомогою декількох методів: золотого правила економіки, коефіцієнта стійкості економічного зростання, моделі Хіггінса та моделі досяжного зростання Дж. Ван Хорна. Отримані результати аналізу дозволяють зробити висновок, що підприємство має всі можливості для стійкого зростання. Не дивлячись на негативні тенденції в 2017-2019 рр., в останній період дослідження підприємство показало гарні результати роботи.

5. Аналіз ефективності управління фінансовим забезпеченням економічного розвитку ТОВ «Іванівка» показав, що позиковий капітал становить лише 2% сукупного капіталу, тобто частка власного капіталу становить 98%. Значення відносних показників фінансової стійкості підприємства свідчать про стійке фінансове становище підприємства й неповне використання фінансового та виробничого потенціалу. За допомогою показників ліквідності визначено, що негайно може бути сплачено 23% заборгованості підприємства, а за рахунок запасів борги можна покрити з надлишком. Такі високі результати говорять про неефективну стратегію управління фінансовими ресурсами підприємства.

6. За допомогою моделей Е. Альтмана, О. Терещенка та А. Савицької було розраховано ймовірність банкрутства ТОВ «Іванівка» й визначено, що підприємство не банкрут, а банкрутство в короткостроковій перспективі йому не загрожує, адже за останні 5 років значення розрахованих коефіцієнтів

перевищувало рекомендовані значення, що відповідає підприємствам з високим рівнем фінансової стійкості.

7. За допомогою багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу було визначено, що на рівень стійкості економічного зростання мають вплив наступні показники: середньозважена вартість капіталу, коефіцієнт маневреності власного капіталу та показник ресурсовіддачі. Розраховано, що збільшення середньозваженої вартості капіталу підприємства на 1% призводить до росту коефіцієнта стійкості економічного зростання на 1,02%; збільшення показника маневреності власного капіталу на 1% навпаки – зменшує показник стійкості економічного зростання на 0,01%; а при збільшенні на 1% показника ресурсовіддачі рівень стійкості економічного зростання збільшується на 0,01%.

8. Спрогнозовано, що коефіцієнт стійкості економічного зростання в 2022 р. не перевищить 52,87% та не буде меншим за 2,35%. Загалом, згідно з оптимістичним прогнозом, значення показника стрімко зростатиме з кожним роком, а за песимістичним – навпаки й через 3 роки наблизиться до нуля. Реалістичний же прогноз також має негативну тенденцію і в найближчі 3 роки прогнозує зменшення показника до 6,5%.

9. Так як головною передумовою прибутковості та фінансової стійкості є достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база підприємства, було вирішено розробити оптимальний баланс ТОВ «Іванівка». Було визначено, що для оптимізації балансу підприємства необхідно скоротити обсяг запасів на 15503 тис. грн., здійснити рефінансування дебіторської заборгованості в розмірі 57825 тис. грн. та збільшити необоротні активи хоча б на 79307 тис. грн.

10. Вирішено, що необхідним є розгляд стратегічних напрямків фінансового забезпечення економічного зростання підприємства, адже прогноз рівня коефіцієнта стійкості економічного зростання показав незадовільний результат. Визначено, що для забезпечення стійкого економічного зростання ТОВ «Іванівка» необхідно: провести заходи для підвищення ефективності використання основних засобів підприємства й знизити витрати на їх

створення, раціоналізувати товарні запаси, прискорити оборот грошових коштів, зменшити витрати в комерційній діяльності, зменшити вплив грошових коштів, покращити інкасацію дебіторської заборгованості, реструктуризувати банківські кредити та збільшити обсяги продажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харрод Р. Ф. К теории экономической динамики / Р. Ф. Харрод. – Москва : Издательство иностранной литературы, 1959. – 202 с.
2. Шелл К. Неоклассические модели ростаю. Современная экономическая мысль / К. Шелл. – Москва : Прогресс, 1964. – 503 с.
3. Самуэльсон П. А. Экономика / П. А. Самуэльсон, Д. А. Нордхаус. – Москва : Бином, 1997. – 614 с.
4. Пигулевская Е. А. Теория экономического роста в буржуазной политэкономии Японии / Е. А. Пигулевская. – Москва : Наука, 1976. – 297 с.
5. Евстигнеева Л. П. экономический рост: либеральная альтернатива / Л. П. Евстигнеева, Р. Н. Евстигнеев. – Москва : Наука. – 2005. – 519 с.
6. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – Москва : Прогресс, 1992. – 455 с.
7. Тодаро М. Экономическое развитие / М. Тодаро. – Москва : ЮНИТИ, 1997. – 400 с.
8. Большой коммерческий словарь / Под ред. Рябовой Т.Ф. – Москва : Война и мир, 1996. – 400 с.
9. Рикардо Д. Сочинения / Д. Рикардо. – Москва : Госполитиздат, 1955.
10. Глазьев С. Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития / С. Ю. Глазьев. – Москва : ВладДар, 1993. – 47 с.
11. Бердар М. М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства / М. М. Бердар. // Теоретичні та прикладні питання економіки. – №21. – С. 272–279.
12. Новашина Т. С. Финансовый анализ : навч. посібник / Т. С. Новашина, В. И. Карпунин. – Москва : Московская финансово-промышленная академия, 2005. – 192 с.
13. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник / М. Я. Коробов. – Київ : Знання, 2000. – 378 с.

14. Передерієнко Н. І. Фінансовий менеджмент : підручник / Передерієнко Н.І., Котляревський Я.В., Дем'яненко О.М. – Львів : Українська академія друкарства, 2008. – 200 с.
15. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 668 с.
16. Герасимчук З. В. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 412 с.
17. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент : підручник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк. – Київ : КНЕУ, 2008. – 535 с.
18. Олійник К.А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств / К.А.Олійник // Міжнародна економічна політика: наук. журн. – КНЕУ, 2012. – Спец. вип., ч. 1. – С. 533–540.
19. Юрій С. І. Фінанси : підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосова. – Київ : Знання, 2008. – 611 с.
20. Присяжнюк А. Ю. Зовнішні фінансові потоки та їхній вплив на інноваційний розвиток економіки України / А. Ю. Присяжнюк // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал. – 2009. – № 9. – С. 65-76.
21. Лагодієнко В. В. Вплив інтенсифікації діяльності з інноваційною основою на розвиток аграрного виробництва / В. В. Лагодієнко. // Економічний аналіз. – 2014. – №3. – С. 54–58.
22. Тітенко З. М. Особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств / З. М. Тітенко, О. В. Гудзь // Біоекономіка та аграрний бізнес. – 2019. – Т. 10. - №1. – С. 128-135.
23. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kindj_ek/arch_kindj_ek.htm

24. Голубовская Т. В. Крупную рыбу одному не вытащить или крауд-технологии в действии [Електронний ресурс] / Т. В. Голубовская – Режим доступу до ресурсу: <http://2013.404fest.ru/reports/bigfish>.

25. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. [Електронний ресурс] // НБУ – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.

26. Ойнер О. К. Управление результативностью маркетинга : ученик / О. К. Ойнер. – Москва: Юрайт, 2012.

27. Ван Хорн Дж. Основы финансового менеджмента / Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович мл. — 12 изд. — Москва: ООО «И.Д. Вильямс», 2008. — 1232 с.

28. Яценко В.М. Сутність поняття та методичні підходи до оцінки фінансової стабільності і фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств / В.М. Яценко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. – 2018. – № 1. – С. 8–17.

29. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу / І. А. Бланк. – Київ : Ника-Центр. – 2007 – 567 с.

30. Чепка В.В. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу / В.В. Чепка // Економіка і суспільство. – 2017. – С. 649–655.

31. Власюк Н. І. Використання економіко-математичних методів для оцінки фіскального потенціалу доходів місцевого самоврядування / Н. І. Власюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. - №21 (10). – С. 309-311.

32. Патута О.С. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства / О.С. Патута, К.Є. Пришко // Економіка і суспільство. – 2018. – № 2. – С. 323–327.

33. Кучер В.А. Визначення структури показників ефективності роботи підприємства як основа прийняття стратегічних рішень / В.А. Кучер // Економіка промисловості. – 2017. – № 1. – С. 71-77.

34. Чупров С.В. Анализ нормативов показателей финансовой устойчивости предприятия / С.В. Чупров // Финансы. – 2016. – № 2. – С.17– 45.

35. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06>.

36. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: Наказ Міністерства фінансів України, ФДМУ від 26.01.2001р. №49/121 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0121-01>.

37. Самсонова К.В. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства / К.В. Самсонова // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. – 2017. – №4. – С. 125-134.

38. Рябкова О.В. Сутність моделювання господарської діяльності в економічному аналізі / О.В. Рябкова, В.І. Матвійчук // Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. – 2010. – С.266– 269.

39. Філонич О.М. Управління фінансовою стійкістю підприємства / О.М. Філонич, Я.О. Дряпа // Економіка і регіон. – № 1 (32). – 2018. – С. 199– 202.

40. Стригуль Л.С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Л.С. Стригуль // Електронне наукове фахове видання. Серія «Глобальні та національні проблеми економіки» – Миколаїв. – 2018. – Вип. 10. – С. 516– 520.

41. Лазоренко В. В. Аналіз факторів забезпечення фінансової стабільності підприємства / В. В. Лазоренко // Регулювання банківської діяльності, бізнесу та підприємництва: національна та міжнародна практика.

Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції – Одеса. – 2018. – С. 91–95

42. Школьник І. О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2013. – 267 с.

43. Ткаченко І.П. Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення / І.П. Ткаченко // Ефективна Економіка. - 2014. - № 9. – С.19-22.

44. Приймак І.І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства / І.І. Приймак // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: теорія і практика. – 2016. - № 3(19). - С. 55-68.

45. Рудницька О. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / О. Рудницька, Я. Біленька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2019. – № 639. – С. 132–138.

46. Плиса В.Й. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства / В.Й. Плиса // Фінанси України. – 2019. – № 11. – С. 36–42.

47. Мисак Н.В. Стратегічні аспекти досягнення фінансової стійкості підприємства / Н.В. Мисак, О.І. Яценко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2019. – Вип. 15.5. – С. 384–389

48. Кравченко М.В. Підвищення економічної стійкості аграрних підприємств – [Електронний ресурс] / М.В. Кравченко // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 1 (11). – С. 38–42. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua /files-/archive/2014/n1.html>.

49. Карпенко Г. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г.Карпенко // Економіка держави. – 2018. – № 1. – С. 61–62.

50. Слав'юк Р.А. Напрями підвищення фінансової стійкості вітчизняних підприємств / Р.А. Слав'юк // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2014. – № 7 (25). – ч. 5. – С. 1-11.

51. Іваницька О.В. Управління фінансовою стійкістю як складовою економічної політики санації: автореф. дис. – «Економіка та управління підприємствами» / О.В. Іваницька. – Київ, 2014. – 20 с.

52. Соляник Л. Г. Особливості фінансування бізнесу в контексті світових тенденцій використання FINTECH інновацій на ринку капіталу / Л. Г. Соляник, І. М. Цуркан, М. О. Гудим // Економічний вісник Дніпровської політехніки. – 2021. – №3 (75). – С. 75 – 87.

ДОДАТОК А

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТОВ «ІВАНІВКА» ЗА 2020 Р.

Таблиця А.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Іванівка» (2020 р.)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ІВАНІВКА"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Територія	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за СДРПОУ	2021 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	31004377
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КОПФГ	1222055100
Середня кількість працівників	1 99	за КВЕД	240
Адреса, телефон	вулиця Будівельників, буд. 9, смт. КРИНИЧКИ, КРИНИЧАНСЬКИЙ РАЙОН, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 52300		01.11
			5575797

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2020 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	13 447	16 335
первісна вартість	1001	14 150	17 208
накопичена амортизація	1002	703	873
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 247	418
Основні засоби	1010	53 132	48 466
первісна вартість	1011	100 298	108 561
знос	1012	47 166	60 095
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	28 636
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	72 826	93 855
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	77 438	88 112
Виробничі запаси	1101	15 586	14 908
Незавершене виробництво	1102	22 391	23 100
Готова продукція	1103	39 461	50 104
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	15 748	7 047
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	1 564	17 721
з бюджетом	1135	176	123
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	42 997	41 002
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 845	1 173
Готівка	1166	1	-
Рахунки в банках	1167	3 844	1 173
Витрати майбутніх періодів	1170	4 492	5 396
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-

Продовження табл. А. 1

резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	71
Усього за розділом II	1195	146 260	160 645
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	219 086	254 500

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12	12
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	185	185
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	213 282	249 150
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	213 479	249 347
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	727	297
розрахунками з бюджетом	1620	2 115	157
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	73	85
розрахунками з оплати праці	1630	272	311
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	1 536	426
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	269
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	884	3 608
Усього за розділом III	1695	5 607	5 153
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	219 086	254 500

Керівник

Лапочкін Андрій Георгійович

Головний бухгалтер

Савченко Світлана Вікторівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Звіт про фінансові результати ТОВ «Іванівка» (2020 р.)

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ІВАНІВКА"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
		за ЄДРПОУ	2021	01	01
(найменування)			31004377		
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)					
за Рік 2020 р.					
					Форма N2 Код за ДКУД
					1801003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	151 094	115 172
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	-	-
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	-	-
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	-	-
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(109 769)	(93 675)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	41 325	21 497
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	-	-
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	149	23
у тому числі:	2121	-	-
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(4 130)	(3 054)
Витрати на збут	2150	(297)	(489)
Інші операційні витрати	2180	(874)	(1 795)
у тому числі:	2181	-	-
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>			
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	36 173	16 182
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	633	319
Інші доходи	2240	61	41
у тому числі:	2241	-	-
<i>дохід від благодійної допомоги</i>			
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(999)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження табл. А.2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	35 868	16 542
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	35 868	16 542
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	35 868	16 542

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	90 123	76 682
Витрати на оплату праці	2505	11 529	10 654
Відрахування на соціальні заходи	2510	2 526	2 335
Амортизація	2515	13 199	11 698
Інші операційні витрати	2520	30 204	25 431
Разом	2550	147 581	126 800

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Лапочкін Андрій Георгійович

Головний бухгалтер

Савченко Світлана Вікторівна

Таблиця А.3

Звіт про рух грошових коштів ТОВ «Іванівка» (2020 р.)

Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ІВАНІВКА"
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2021	01	01
31004377		

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за **Рік 2020** р.

Форма N3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	166 235	163 851
Повернення податків і зборів	3005	200	34
у тому числі податку на додану вартість	3006	200	-
Цільового фінансування	3010	297	-
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	18 404	5 059
Надходження від повернення авансів	3020	345	604
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	633	319
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	163	190
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(31 366)	(111 933)
Праці	3105	(9 296)	(8 635)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(2 513)	(2 325)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(23 017)	(14 575)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(13 719)	(6 870)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(9 298)	(7 705)
Витрачання на оплату авансів	3135	(79 543)	(-)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(-)	(-)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(1 379)	(161)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	39 163	32 428
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	49 665	34 400
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-

Продовження табл. А.3

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(28 636)	(-)
необоротних активів	3260	(12 319)	(20 172)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(50 545)	(44 600)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	-	-
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-41 835	-30 372
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	-	-
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	-	-
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(-)	(-)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	-	-
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	-	-
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-	-
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-2 672	2 056
Залишок коштів на початок року	3405	3 845	1 789
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	-	-
Залишок коштів на кінець року	3415	1 173	3 845

Керівник _____

Лапочкін Андрій Георгійович _____

Головний бухгалтер _____

Савченко Світлана Вікторівна _____

Ректору Національного ТУ
«Дніпровська політехніка»
к.т.н., проф. Азюковському О. О.

ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072м-20-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (спеціалізація Корпоративний фінансовий менеджмент) Гудим Марині Олегівні виконати кваліфікаційну роботу на тему: «Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»)» з використанням обліково-економічної інформації підприємства.

Тема роботи є актуальною для даного підприємства, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми підприємства і можуть бути використані з метою підвищення результативності та ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація, передана для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

Відповідальна особа
директор ТОВ «Іванівка»
(посада, місце роботи)

Лапочкін А. Г.
(ПІБ)

Печатка установи, яка засвідчує
підпис рецензента

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему «Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»)»

Гудим Марини Олегівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи зумовлена необхідністю впровадження сучасних методичних підходів до оцінювання й прогнозування фінансових показників ТОВ «Іванівка», які сприятимуть прийняттю ефективних управлінських рішень та стійкому економічному зростанню підприємства.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в систематизації та узагальненні науково-методичних підходів щодо визначення економічної сутності стійкого економічного зростання як фінансового інструмента ефективної діяльності підприємств й прогнозування фінансових показників діяльності в сучасних умовах.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в проведенні комплексного аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «Іванівка» та стійкості його економічного зростання. В роботі здійснено прогнозування показника стійкості економічного зростання на 2021-2023 роки та моделювання залежності коефіцієнта стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування, а також розроблено модель оптимізації фінансової структури підприємства за критерієм фінансової стійкості.

Теоретичні та практичні положення роботи, сформульовані висновки та

пропозиції, розроблені методичні рекомендації щодо стійкого економічного зростання ТОВ «Іванівка» можуть бути використані підприємством для покращення його фінансового стану.

Кваліфікаційна робота Гудим Марини Олегівни допускається до захисту та присвоєння її автору ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціалізації «Корпоративний фінансовий менеджмент» з оцінкою «відмінно».

Відповідальна особа (рецензент)
директор ТОВ «Іванівка»

Лапочкін А. Г.
(ПБ)

Печатка установи, яка засвідчує
підпис рецензента

ВІДЗИВ

На кваліфікаційну роботу студентки групи 072м-20-1

Гудим Марини Олегівни
(ІІІБ)

на тему «Управління фінансовим забезпеченням стійкого економічного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Іванівка»)»
(тема кваліфікаційної роботи)

представленої для присвоєння ступеня «магістр» кваліфікації «магістр фінансів, банківської справи та страхування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізація «Корпоративний фінансовий менеджмент»

1. **Мета кваліфікаційної роботи** – обґрунтування стратегії та практичних заходів щодо оптимізації фінансового забезпечення стійкого економічного зростання ТОВ «Іванівка» на основі узагальнення науково-методичних підходів та системного аналізу ефективності управління фінансовим забезпеченням підприємств при використанні інноваційних технологій на ринку капіталу.

2. **Актуальність теми кваліфікаційної роботи** зумовлена нестабільністю роботи підприємств та необхідністю створення керуючих, регулюючих та стимулюючих заходів задля покращення стійкості роботи підприємств та фінансового забезпечення їх економічного зростання.

3. **Тема кваліфікаційної роботи бакалавра** безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» - розробка та обґрунтування заходів щодо фінансового забезпечення стійкого економічного зростання підприємства.

4. **Задачі кваліфікаційної роботи** містять елементи наукового дослідження та проведення аналітичної роботи з аналізу та прогнозування показників фінансового забезпечення стійкості економічного зростання ТОВ «Іванівка», обґрунтування заходів щодо досягнення цільових параметрів фінансування підприємства.

5. **Позитивним результатом роботи** є те, що студентка проаналізувала фінансову звітність підприємства, розрахувала показники ліквідності, рентабельності, фінансового підприємства та ділової активності, визначила коефіцієнт стійкості економічного зростання підприємства за різними методами й моделями, змодельовала його залежність від основних показників функціонування підприємства, зокрема фінансової структури та спрогнозувала на наступні 3 роки. Науково обґрунтовано оптимальну фінансову структуру ТОВ «Іванівка», визначено заходи щодо забезпечення стійкого економічного зростання підприємства.

6. **Робота з керівником роботи та інновації запропонованих рішень.** Студентка Гудим М. О. регулярно відвідувала консультації та, прислухаючись до методичних

рекомендацій керівника, виконувала роботу самостійно. Студентка розробила модель оптимізації структури капіталу та модель залежності стійкості економічного зростання підприємства від основних параметрів його функціонування, спрогнозувала значення показника стійкого економічного зростання до 2023 р., визначила шляхи до забезпечення підприємством стійкого економічного зростання.

7. **Самостійність при виконанні та оформленні результатів досліджень.** Степінь самостійності виконання кваліфікаційної роботи висока.

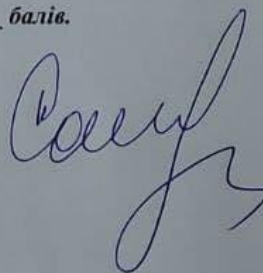
8. **Виконання презентації.** Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.

9. **Дотримання стандартів.** Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності до вимог національного стандарту ДСТУ 3008:2015.

10. Робота Гудим Марини Олегівни виконана на замовлення ТОВ «Іванівка» та отримала позитивну оцінку його керівництва.

Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Гудим Марини Олегівни рекомендується до захисту з оцінкою 90 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи бакалавра
к.е.н., проф.

Соляник Л. Г.
(підп.)